hūilis.l.di.cos.xxiiij.q.j.ſi qˀs dederit.ꝛ hˀ in regula.ſelˀ de eo etiā.de re.iurˀ.li.vj.

Hūilitas ſeu hūiliatio.no.Archi.xxij.q.ij.cū hūilitatꝭ.vn̄ hūilitas ē vtꝰ q̄ hō veriſſima cognitiōe ſibi vileſcit.ꝺ q̄ glˀ.optia i ỽ.hūilitatꝭ.ꝛ ē glo.fi.i cle.j.de reli.do.q̄ mlta ꝑpulcra pōit de hūilitate.vn̄ melioꝛ ē i malis factis hūilis ꝯfeſſio:q̄ʒ in bonis ſupba gloꝛiatio.xj.q.iij.c.iniuſtū.in fi. Itē hūilitas hūilibꝫ nō ꝓdeſſet ſi ꝯtumacibꝫ nō noceret.de poſtu.pla.c.j.in.fi.

Hūiliati ſūt qˀdā religioſi q̄ fuerūt ꝯdēnati ab ecclia ꝑ Luciū papā.qꝛ noluerˀt iurare.et poſtea ꝑ Clemē.recepti ſūt ab ecclia:qꝛ ſe correxerˀt ꝛ iurāt qn̄ expedit.no.i.c.olim cauſam.de reſti.ſpo.

De IA

Actus.require

i infra Rodia de iactu.

Jactura eſt dānū vlˀ ꝑiculū qꝺ qˀs patiˀ qn̄ imminēte tēpeſtate ꝓijciunˀ bona in mare ad exonerandū naues.et ita capiˀ ꝓꝓꝛie.Sʒ large pōt capi ꝓ q̄cūqʒ dāno alicui ꝑ violētiā illato vn̄cūqʒ ꝓueniat. Vel dˀ leſio facta cū lapide vel ligno.Reqˀre etiam infra lex rodia.

De IB

Ibrida ē de ſcoꝛto natꝰ.alia noīa illegitioꝝ.Re.īfra manſer.ſpuriꝰ.anſer.nochus.

De IC

Iconomꝰ dˀ ille cui ecclˀiaſtica res gubernāda mādaˀ.vt.C.ꝺ ſa.ſan.ec.l.iubemꝰ.circa ꝑn.lxxxix.di.qm̄ i qˀbuſdā.ꝛ glo.iij.c.iꝑaroꝝ.ꝺ iurˀ.ca lū.vbi no.drīa ꝑ doctoꝛes iter iconomū ſyndicum ꝛ ꝓcuratoꝛē ꝛ actoꝛē.q̄ ibi ſcḋm glo.i lata ſcatiōe idē ſcāt. De q̄ due glo.notabiles.vna i.c.ſi qˀs erga.ij.q.vij.alia in.ca.qm̄.xvj.q.vij.et habeˀ.x.q.ij.ſi iconomus.

De Id

Id eſt.eſt dictio expoſitiua.ff.ad.l.aqlˀ.l.itē mela.§.legis.ꝛ de ſpon.c.j.

Ideota eſt grecū.et eſt idē qꝺ iꝑitus ſcḋm Iſidoꝝ.li.x.

Idonei ꝓꝓꝛie dicūˀ q̄ pn̄t ꝛ volūt i eccleſijs deſeruire.de ꝑbē.ſuꝑ iordinata.Et dicunˀ idonei q̄ ſūt moꝛibꝫ honeſtate ꝛ lraꝝ ſcīa decoꝛati.de inſti.c.in ecclˀia.in glo.iiij.etiā ſūt ꝓuidi et circūſpecti.

De IE

Jerocinīū ē locꝰ vbi alunˀ pauꝑes ſʒ qꝺ accipiˀ.C.de ſa.ſan.ec.l.illud.

De Ig

Ignarꝰ ē q̄ igrat vlˀ q̄ igraˀ ſcḋm Iſi.li.x. Vn̄ igrās igrabiˀ.xxxviij.di.q̄ ea.vbi dˀ.Qui ea q̄ dei ſūt neſciūt a deo neſciunˀ.

Ignauus eſt idē qꝺ ignarus vie.i.rōnis et vite ſcḋm Iſi.ibidē.

Ignoꝛātia ē cū de facto vlˀ de iure nihil ſcio nec mihi aliqˀd ſuſpicoꝛ.et ſcḋm Azo.i ſum.C.de iurˀ.et fac.igno.

Ignoꝛare ꝓꝓꝛie eſt neſcire qꝺ aliqˀs dʒ ſcire.Neſcire aūt ē cōmunꝰ q̄ʒ ignoꝛare.vn̄ ꝓꝓꝛie oīs q̄ igrat neſcit:ꝛ nō econtra.vt no.ff.de iurˀ.ꝛ fac.igno.ſuꝑ rubꝛi. Et ignoꝛātia diuidiˀ ex ꝑte materie circa quā eſt.qꝛ alia ē igrantia iurꝭ.alia facti.et harū vna ꝓbabilis alia nō.Ignoꝛātia facti ē vt ſi neſciā illū deceſſiſſe q̄ mihi cognatꝰ eſt.vlˀ aliqꝺ ſīlˀe. Et ignoꝛātia facti alia ē facti differētis ad ſalutē vel ad officiū.et hec excuſat.vt.j.Coꝛ.x.Oīe qꝺ in macello vēdiˀ mādugate nihil interrogātes ꝓpˀ ꝯſciam. Alia ē facti neceſſarij ad officiū.vt i ꝑſbytero qꝛ ſit ſcā manuū ipoſitio:et hec nō excuſat.Alia eſt neceſſarij facti ad ſalutē.vt qꝛ xp̄s paſſus eſt:hec etiā nō excuſat i habētibꝫ vſum rōnis.Itē ignoꝛātia facti alia ē ꝓꝓꝛij facti alia alieni.Si ꝓꝓꝛij.aut ergo qˀs dat operā rei illicite:et tūc nō excuſat.aut rei licite.et tunc aut habuit indebitā diligentiā:et ſic nō excuſat a toto ſʒ a tāto.Si ỽo debitā habuit:excuſat a toto.Si ỽo ſit facti alieni.aūt ē ignorātia ꝓbabilˀ.ſ.ad quā nō reqˀriˀ qꝛ ſit nimis diligēs aut curioſus inqˀrendo.vel etiaʒ qꝛ ſit nimis negligens:et hec excuſat. Aut eſt craſſa ꝛ ſupina.vt cū qˀs ignoꝛat ea q̄ ſunt publice facta coꝛā ꝓplˀo:ꝛ tūc nō excuſat.vt no.Berˀ.i.c.reqˀſiuit.ꝺ oꝛdi.ab epi.q̄ reſig.epi.et.c.j.de poſtulˀ.de cle.excō.miſ.aplice.et de ꝯſti.vt aīaꝝ.li.vj.Itē ignoꝛātia alia ē ſimplex.vt cū qˀs teneˀ ſcire qꝺ neſcit ꝛ facˀ ad h̄ qꝛ ſciat:ſʒ nō quicqˀd pōt. Vel ſcḋm aliquos poteſt dici ſimplex ignoꝛātia q̄ priuat ſcientiā.nec ponit debitum ſciendi.nec

ↄtēptū ſciēdi.ꝛ hec ē in hiſ q̇ nō hn̄t vſum
rōis.alia ē craſſa.vt cū q̇s negligit ſcire qđ
tenet̄ ſcire.nec tn̄ vult ſe ſcire.Alia ē affecta
ta.vt cuꝫ q̇s negligit illud qđ tenet̄ ſcire:ꝛ
placet ei neſcire.ibi p̄ma excuſat a tāto:ſed
nō a toto.ſcđa adhuc excuſat ſꝫ min⁹ q̄ꝫ pri
ma.tertia v̄o n̄ excuſat:ſꝫ accuſat. Itē igno
rātia alia ē vincibil':alia iuincibilis.inuici-
bilis aut ē introducta p̄ter oēm culpā:aut ꝑ
culpā p̄ambulā.Si p̄mo mō aut ſimpl'r p̄
uat cognitiōꝫ:vt i hiſ q̇ carēt oī vſu rōnis.
ꝛ hec excuſat a toto.aut nō tollit oīno rōis
vſum:et tūc nō excuſat a toto.vt i hiſ q̇ nō
ſūt plene furioſi:ſed hn̄t aliq̄ lucida inter-
ualla.ꝛ i puerꝫ q̇ ſunt capaces aliq̄ mō p̄ce
pti:licꝫ n̄ plene.Si ꝑ ꝓpriā culpā:vt i ebrio
et furioſo.q̄rū vterqꝫ p̄cipitauit ſe in h̄ ꝑ ſu
am culpā nō excuſat̄.qꝛ ſm̄ Areſto.i ethic.
ebrio debet̄ duplex pena.licꝫ furioſus excu
ſet̄ ſaltē a tāto.Si aūt ſit vincibil':tūc diſtin
guit̄ vt ſ.in craſſam ꝛ ſupinaꝫ ꝛ affectatā.
Sꝫ q̄ duplex ſit ignorātia tex.eſt optim⁹.
j.q.iiij.§.hiſ ita rn̄det̄. Itē vt ait Ambro.
Turbat̄ nauicula petri ibi i v̄bo ignoran-
tia.glo.optima oīno vidēda.Alia ḡ ē igno
rantia iurꝫ.vt ſi neſcio me illi poſſe ſuccede
re q̇ mihi cognat⁹ eſt ꝛ deceſſit.vt.ff.de iu.
et fac.ig.l.j.et hec nō excuſat.regula igno-
rantia in reg.iur̄.li.vj.Eſt etiā q̄dā ignorā
tia ꝓbabilis.vt ſi q̇s errat i facto alieno.et
ignorātia nō ꝓbabilis.vt ſi q̇s errat i facto
ꝓprio vl' reb⁹ ſuis.vt.ff.ꝑ ſolu.l.vl.vel ſi ig-
norat aliq̇d qđ oēs de ciuitate ſciūt.vl' ma
ior ps ciuiū ſcit.l.regula.§.ſꝫ facti.ff.đ iur.
et fac.ig.Turpe em̄ eſt patricio ꝛ nobili vi
ro ꝛ cāſ ꝑoranti ius in q̇ verſat̄ ignorare.l.
ij.§.ab hiſ.ff.de ori.iur̄.Et differentiā int̄
ignorantiā:errorē:titubationē:ꝛ neſcientiā
no.Archi.xxxiij.q.iij.Itē ignorātia đꝛ eſſe
triplex.Prima negatiōis.q̄.i.ſcia negatur
nec debitū ſciēdi ponit̄.et ſimpl'r hec excu-
ſat.Scđa eſt ignorātia priuatiōis q̄ etiam
ſcia negat̄.ſꝫ aptitudo ſiue debitū ſciēdi po
nit̄.Et h̄ i eis q̄ ꝑtinēt ad ſalutē excuſat a
tāto ſꝫ nō a toto.Tertia ē ignorātia diſpo-
ſitiōis q̄ ponit errorē ſiue ↄceptiōꝫ ↄ̄rriā re
cte ſcie.Et hec i hiſ q̄ ꝑtinēt ad ſalutē accu
ſat:nō excuſat.Et ſic ptꝫ q̄ ignorātiaꝝ q̄dā
excuſat.q̄dā nō.q̄dā magiꝫ.ꝛ q̄dā min⁹.ꝛ q̄
dā oīno nil excuſat:ſed incuſat vel accuſat.
Nā ignorātia iurꝫ ſi aliq̇d excuſat:min⁹ tn̄
q̄ꝫ ignorātia facti.Et ignorātia iurꝫ alia eſt
iuris natural'.alia iuris diuini.alia iurꝫ ca
nonici.alia iurꝫ ciuil'.Ignorātia iurꝫ natu
ral' nullū hn̄tē vſum rōis excuſat.qꝛ h̄ ius
eſt i corde hoīs ſc̄ptū.j.q.iiij.§.hiſ ita de-
notandū.Igrātia v̄o iurꝫ diuini q̄ꝫtū ad a-
liq̄ ſimpl'r excuſat laicos.et q̄ꝫtū ad aliq̄ ex
cuſat eos a tāto nō a toto.Legere em̄ ꝓphe
tias ꝛ euāgeliū ꝛ doctrinā aplice ſcie tenēt
epi ꝛ p̄lati maiores:q̇ dn̄t dn̄o oīpotēti fui
re ꝛ reddere rōem de ea q̄ in eis ē fide ꝛ ſpe.
vn̄ ab eis req̇rit̄ ſcia veterꝫ ꝛ noui teſtamēti
Sꝫ laici ad h̄ nō tenent̄ niſi ad noticiā de
calogi ꝛ articuloꝝ fidei.put i apl'oꝝ ſym-
bolo ↄtinent̄.Igrātia aūt iurꝫ canonici a-
liq̇s excuſat ꝛ aliq̇s nō.Cōtinet em̄ ius ca
nonicū ↄſtitutiōes ꝑ q̄s diſcernunt̄ pctā.ꝛ
has tenent̄ ſcire p̄ſbyteri curā aīaꝝ hn̄tes.ſ.
cōfeſſores.Nō aūt ita tenent̄ aliꝫ.et multo
min⁹ laici.Sꝫ ipi p̄ſbyteri ꝛ alij clerici ſm̄
q̄ ſūt i maiori ḡdu ↄſtituti.ſm̄ h̄ etiā plura
ſcire tenent̄.Igrātia v̄o eoꝝ q̄ publice ꝓmi
gant̄ ad laicos ꝑtinētiū n̄ excuſat eoꝝ pec
catū qđ ꝑ igrātiā ꝑpetrāt.xvj.di.qđ dicitꝫ.
Ignorātia v̄o iurꝫ ciuil' aliq̇b⁹ ꝓdeſſe pt vt
militib⁹.ruſticꝫ.mulierib⁹ ꝛ minorib⁹ annis
et maxie in dāno euitādo:nō aūt in malefi
cijs.vn̄.Leges ciuiles ſi neſcit femina mi-
les.Cleric⁹ ꝛ cultor ꝑcet ſibi iudex et vltor.
Nā ruſticitati ſuccurrit̄ i ignorātia iurꝫ.vt
i.l.q̄cūqꝫ.C.q̇ admit.ad bo.poſ.po.glo.j.
q̄ allegat ad h̄ iura. Sꝫ ibi Latho đ ſacris
ↄcludit ↄ̄ ſali.quē dic ruſtice loq̇ q̄ ruſtico
ius igrāti nō dꝫ ſuccurri.qꝛ dꝫ ↄſulere peri
tiores.Si em̄ nō ꝑcit̄ mulierib⁹ ꝛ nobilib⁹
ad idulgētias eūtib⁹ cū opteat cōſulere pi-
tos.nec ruſtici eūti ad ſiluas ꝑci dꝫ.ſꝫ tn̄ ru
ſticitati parcēdū ē vt.C.de teſta.ꝛ quēad.te
ſta.or.l.fi.Itē igrātia đꝛ craſſa ꝛ ſupia ꝑ me
thaphorā hoīs craſſi ꝛ ſupini.q̇ nō videt
etiā ea q̄ ad pedes ei⁹ ſunt.

Ignominia ē v̄bal' leſio ↄ̄ honorē vl' etiā tur
pitudo.ꝛ ſic đꝛ q̄ ignominioſū ē epo ſi q̄-
rat ab alijs doceri cū ipe alius docere debe
at.vt in aut.de ſanc.epi.§.damus.col'.ix.et
xxxvj.di.§.ecce.j.q.j.vtiliſſim⁹.viij.q.j.licet.
et ar.i.l.argētari⁹.§.ꝓhibet.ff.de eden.Itē
đꝛ ignominia ꝛ ↄfuſio ē xp̄m crucifixū pau
perē ꝛ eſurientē farſis p̄dicare corꝑib⁹ et ie-
iunioꝝ doctrinā rubētes buccas tumētiaqꝫ
ora ꝓferre.xxxv.di.eccl'ie p̄nceps.

De IL

Illuſtris eſt nomē noticie eo ꝙ multis clareat ſplēdore generꝫ vl' ſapiē vel ꝟtutis q̄zuis ſit obſcure natꝰ ſm Iſi. Et no. ꝙ q̄ttuor ſūt noīa dignitatū.ſ.maximi.vt ſūt ſupillustres.magni vt illuſtres.medij vt ſpectabiles.minimi vt clariſſimi.ī aut.de app.§.j.et tribꝫ ſe.inſti.in pe.§.cūq̄ꝫ.vbi glo. Illuſtres etiā dicūt q̄ ſūt de ꝯſilio ⁊ ꝯſiſtorio iperatoris.l.q̄ſq̄s.C.ad.l.iul.maie.

Ilico dr̄ fieri qđ fit anq̄ꝫ diuertat ſe ad alia facīēda.l.litigatoribꝫ.C.đ ap. vbi ꝯcedit ilico appellare viua voce ī crimīalibꝫ ⁊ ciuilibꝫ cāiſēt ſine ſcptꝫ.ff.e.ti.l.j.§.fi.⁊.l.a ſnīa.§.fi

Illata.i.oppoſita.de p̄ſump.nōne.

Illuſio ē deceptio vl' deriſio.cle.vnica.cū illuſio.de renūc.vbi ꝯcor.multe ī glo.

Illiricꝰ.i.ſclauus.ſ.aliq̄s de ſclauonia.vide ſ.coloni illiriciani.C.de collo.illi.li.xj.

De IM

Imbecillꝰ eſt fragilis ⁊ inconſtans.⁊ dr̄ q̄ſi ſine baculo.

Impetere eſt accuſare.vt de iureiur.quēadmodum.

Impitia.i.ignorātia.de p̄ſcrip.ſiē graue.

Imo ſtat q̄nq̄ꝫ correctiue.c.accedēſ.vt li.nō côteſt.de ħ rex.iūcta glo.xvj.q.j.p̄dicator.et.l.ſtichꝰ.imo.ff.de manumiſ.teſta.

Impppetuū Impenſe Implementū.
Impoſſibile Impubes.Req̄.infra ī In.

De IN

Incapacitas capit̄ p̄ ipa reali īcapacitate put natura rei dictat.vl' diſpoſitio legis adimit aut q̄dlibet mediū opari vl' ſignificare declarat.ꝟbi grā.Promittit̄ vl' legat̄ res ſacra īcapacitas rei huiꝰ opat̄ ꝙ n̄ valet nec ī re nec ī eſtiatiōe.q̄ n̄ ē cōmertiū rei ſacre.l.int̄ ſtipulantē.§.ſacra.ff.de ꝟ.obli. Rō.q̄ res deo dicata ē extra ꝯmertiū hoīm.ſꝫ ibi legat̄ colūna aurea vl' marmor pictū ad cōſtructiōꝫ domꝰ de alia domo nō valet legatū ī re.lꝫ valeat ī eſtiatiōe.l.cetera.§.ſi duobus.de le.j.q̄ res de ſe ē ī cōmertio hoīm.ſꝫ ne deſtruat̄ vl' deteriorēt̄ nō tollit̄ de domo:ſꝫ debet̄ extimatio rei. Itē ſi legat̄ p̄diū qđ eſt incorpatū patrimonio ceſarꝫ ſcat ꝙ nulla eſt diſpoſitio in re vl' extimatiōe.l.apud iulianū.§.ſi.đ le.j.quia res eſt ſimplr exempta a cōmertio hoīm niſi de lnīa p̄ncipis. Itē legat̄ vl' p̄mittit̄ res aliena nō p̄t ſolui.q̄ nō dn̄s vl' nimis magno p̄cio vult vēdere.l.nō dubiū.§.fi.de le.iij.q̄ licꝫ res in cōmertio ſit.eſt tm̄ difficultas in habēdo et ſoluēdo. Itē ſi legat̄ iudeo mācipiū xp̄ianū nō valet diſpoſitio.nec debet̄ res vl' eſtimatio rōne īcapacitatꝫ.vt.l.multū intereſt ff.de ꝟ.obli. Et ſumit̄ ſignificatū ex re ⁊ pſona.nā mancipiū xp̄ianū iudeo q̄ri nō p̄t.C.ne xp̄i.māci.l.vnica.⁊.c.j.đ iudeis. Igit̄ ꝯctus ſup illa re nullꝰ ē ipo iure legatū nullū. Sꝫ ſi iudeꝰ legat xp̄iano mācipiū xp̄ianū valet diſpoſitio ī re.l.mltū intereſt p̄al.q̄ nil īpedit. Et ſi diceres obſtare q̄ legāſ dꝫ trāſferre dn̄ium.l.vbi aūt.§.fi.de ꝟ.ob. Sꝫ iudeꝰ nō hꝫ cōmertiū mācipij xp̄iani.ḡ nō trāſfert dn̄ium. Rn̄det̄.lꝫ nō hēat cōmertiū vt apud ſe remaneat.hꝫ tm̄ vt ad alium trāſferat̄.et ſic de alijs exēplis.

In capita ſuccedere ſm Hoſt.ī ſum.de ſuc.ab inte.§.viſo.ꝟ.q̄d ſi factū.eſt qn̄ filij premortuoꝝ fratrū ſuccedūt ī tot portiōibꝫ q̄t ſūt capita.ꝟbi grā.Tres ſunt filij ex p̄mortuo fratre ⁊ vnꝰ ex alio fratre ſi tm̄ capiat filꝰ ex vno fratre genitꝰ q̄ꝫtū tres ex alio geniti ſuccedūt ī ſtirpes ſuas.q̄ q̄libet capit certā portōꝫ ſtirpis ſue. Si vo frēs tot portiones capiāt q̄t capita ſūt:tūc ſuccedūt in capita.vide īfra in ſtirpes ſuccedere.⁊ Azo in ſum.C.de here.inſti.et Hoſt.⁊ ſpe.e.ti.ī tractatu libelloꝝ.ꝟ.nūc.de collateralibꝫ.

Incōcuſſa.i.inuiolata:ſꝫ incōcuſſe.i.q̄ete ſine interruptiōe.c.illđ.⁊.c.auditꝫ.de p̄ſcrip.

Incendiarꝰ ē q̄ ob inimiciciā aut p̄ter grāꝫ edes arbores ſiue ſegetes incendit.vt.ff.de pe.l.capitaliū.§.incendiariꝰ. Et incēdiarij p̄ ſnīaꝫ ab eccl'ia denotari tm̄ a papa abſoluunt̄.đ ſen.excō.tua nos.al's incendēs domum vel aream alterius punit̄.de iniur.c.ſi quis domū.

Incidēs ⁊ emergēs quō differāt.no.ī.c.j.de ordi.cog.et.c.a nobis.đ excep.vide de hoc ſupra emergens.

Incentor dr̄ iō.q̄ ipe alios praua ſuggeſtione ſuccēdit ad vicia.et p̄ſuadendo inflammat ſm Iſido.

Incentiuū idē ē ꝙ appetitꝰ vl' audacia ſeu voluntas.de vi.et hone.cle.c.vt clericoꝝ.

Inceſtus ē abuſus ꝯſanguinearū vl' affiniū vt.§.cū ḡ.xxxvj.q.j.xxxv.c.q̄ſi p̄ totū.

Inceſtuoſus dꝛ ꝙ cognatā vel affinē vl' etiā ſanctimonialē nephario amoꝛe vl' coitu violat ſeu maculat ſiue ī mr̄imonio ſiue ſine mr̄imonio, vt in. §. pal. et. xxvij. di. v̄gines. Et de monialib9 ē pena capitalis. l. ſi ꝗs dicam rape. C. de epi. et cle. ⁊ l. vnica. de rap. v̄gi. C. in p̄n. ꝙ ſic incipit. Raptoꝛes virginū honeſtarū vl' ingenuaꝝ ſiue iā deſpōſate fuerint ſiue nō. vl' q̄rūlibet viduaꝝ ⁊c. capitis ſupplicio plectēdos decernim9.

Incola dꝛ ꝙ in aliq̄ regiōe domiciliū ꝯtulit vel ꝯtrahit q̄ſi ſedē ibi poſitur9 vl' māſionē ita ꝙ tranſactis decē annis domiciliū retinuit. licet etiā cā ſtudij ibidē ſteterit. vt. ff. d v̄. ſig. l. pupillus. ⁊ l. incola. vel ꝙ ꝓpꝛiā terram colit. Reqre ſ̄. agricola.

Incolum9 dꝛ a noīe colūna. q2 ſic colūna eſt erecta foꝛtꝭ ⁊ ſtabil': ita īcolum9 ꝯſilr. ⁊ iſta rōne foꝛte fili9 dꝛ hr̄e ī bonis pr̄is q̄rtā incolumē. i. foꝛtē ⁊ ſtabilē. q2 fideicōmiſſa ⁊ legata minui non pn̄t. vt. l. ij. cū ibi no. C. de inoffi. do.

Incuria eſt negligētia. cle. q2 cōtingit. de reli. do. et. c. q̄ſitū. de pe. et remiſſ.

Incertitudo nihil vl' min9 ſignificat. q2 nihil vel min9 oñdit. iō act9 ſub incertitudine poſit9 effectū nō h3. vel h3 qn̄ ꝗuis ꝓbabili medio incerti fit declaratio vel ſignificatio. v̄bi gr̄a. Teſtatoꝛ inſtituit heredē et ab eo legat titio magnā p̄tē hereditatis ꝑ modū q̄tte vl' ſingularꝭ. Deinde legat ſeio certā ſūmā. et nō dicit a ꝗ: an ab herede an a legatario. ītelligit̄ ab herede. q2 ħ ſignificatū ſumit̄ ex cōi mō agēdi ꝙ heres ſoluit onera. et ſic ex cōi mō intelligēdi videt̄ heres onerari. facit. l. ſi ſeru9 legat9. §. ꝙ margaritā. ff. de le. j. Itē ibi. teſtatoꝛ legat ſeruo libertatē ſi dederit decē. et nō dic̄ cui certe intelligit̄ ꝙ det heredi. l. ꝙ pecuniā. ff. de ſta. libe. q2 heres h3 on9: iō ⁊ recōpenſatiōꝫ. Itē ibi. teſtatoꝛ heredē īſtituit ⁊ rogauit eū reſtituere oēm hereditatē titio. Deinde teſtatoꝛ relinꝗt. xv. ſeio. ⁊ nō dic̄a ꝙ. intelligit̄ a fideicōmiſſario vniuerſali. l. fi. C. ad trebel. ibi teſtatoꝛ heredē inſtituit et vult eum dare decē. nō dicit cui: nō valet. l. paul9 rn̄det. ff. de re. du. Rō. q2 nullū eſt ſ̄catū ex ꝙ ꝯcludi poſſit cui debeat̄. iō nulli debet̄. Itē ibi. Teſtatoꝛ legauit titio: et duo ſunt hui9 noīs amici teſtatoꝛis legatū valet ⁊ p̄t heres vni ſoluere cui voluerit: nec tenebit̄ alteri niſi ꝓbet teſtatoꝛē de ipō ⁊ nō d alio ſenſiſſe. Si āt heres vult nō tenet̄ ſoluere vni vl' alteri niſi ꝓbet teſtatoꝛē de ſe ſenſiſſe. Et ſ̄m ħ neutro ꝓbāte nō v3 legatū ſeu nō habebit effectū. l. ſi ꝗs ſ̄uū. §. ſi int̄ duos. ff. d le. ij. Rō. q2 lic3 nomē ꝓpꝛiū ei9 cui relinꝗt̄ ſit exp̄ſſum. tn̄ ꝓpt̄ ꝯueniētiā noīs ⁊ circūſtātiā ī altero remanet īcertitudo. Nec pōt dici deberi vtriq3. q2 teſtatoꝛ legat vni tm̄. vt p3 ex nūero ſinglari. iō niſi hec certitudo declaret̄ nō debet̄: q2 n̄ apparet cui. Itē ibi. teſtatoꝛ legauit titio albo. x. deīde titio nigro. x. deinde dixit titio decē ſibi legata adimo. nō declarādo de ꝙ ītellexerit nō valet adēptio: niſi doceat de ꝙ teſtatoꝛ ſenſerit. l. iij. §. ſi duob9. ff. de adi. le. Rō eſt eadē. vt ſ̄. in legato facto titio: nō declarādo de ꝙ. ſed ibi teſtatoꝛ titio albo ⁊ titio nigro legat domū. deinde dic̄ titio. adimo domū n̄ declarādo de ꝙ. valet adēptio ī vtroq3. l. ſi fuerit. ff. d re. du. Rō. q2 ſ̄catū illud ſumit̄ ex domo ꝙ tota adimit̄. ⁊ tota ī legato fcō vtriq3 ꝯtinebat̄. iō legatū factū vtriq3 adimit̄. Et ħ ademptiōe toti9 legati declarāte illō. Itē ibi. lego paupib9 v3. l. idē qō paupib9. C. d epi. ⁊ cle. Rō. q2 ſ̄catū ſumit̄ ex paupe declarāte ꝗb9 relictū eſt. et lic3 aliqui ſint pauperioꝛes alijs: declaratio tn̄ ſuppletur arbitrio boni viri.

In qn̄ p̄uat vl' auget no. Io. an. de ꝯſue. ad noſtrā. Et dat remiſſionē ad ſpe. d iur. pa. nob aūt. S3 pleni9 no. archi. xl. di. ſi papa. Et qn̄q3 no. ītrīſitatē: qn̄q3 extrīſitatē iuxta Alexādrū. In cāpo curro ⁊c. et h2 ī. l. ſi cui. ī p̄n. ff. de le. j. Qn̄q3 pōit̄ ꝑ valde in cōpoſitiōe. vt īuigilare. i. valde vigilare. cle. paſtoꝛal'. de re iudi. c. j. d fideiuſ. Spe. d diſp. ⁊ alleg. §. p9 ħ. v̄. alibi. in ponit̄ ibi etiā3 ī pſonale ſ̄cat valde. int̄dū pōit̄ ꝑ nō ī cōpoſitiōe. vt īiuſt9. iniqu9. i. n̄ iuſt9 n̄ equ9.

Incoꝛrigibil' ſ̄m Bal. dꝛ ꝙ nō paret iudici in extremo iuriſdictiōis qō eſt ſn̄ia. S3 cōtumax dꝛ ꝙ nō paret in p̄mo iuriſdictiōis qō eſt citatio vel in ius vocatio ſ̄m Anto. de bu. dꝛ incoꝛrigibilis ꝙ poſtq3 penit9 eſt cōdemnat9 iterū refert̄ ad idē crimē. c. vt fame. de ſen. excō. idem patioꝛ. Licet em̄ non faciat pn̄iam nō dꝛ ꝓpterea incoꝛrigibilis niſi reuertat̄ ad ſimile vel ad peius delictū. nec faciat ſui pn̄tiam iudici. c. quoniā frequenter. §. j. vt lit̄. nō ꝯteſt. dum enim facit

IN

ſui pſentiã vt iudex cũ apprehendere poſſit nõ eſt corrigibilis. qꝛ eccleſia hꝫ adhuc qͦd vltra faciet. c. cũ nõ ab hoie. de iudi.

Indefinita capit̃ p orõne cui nõ p̃ponit̃ ſignũ vniuerſale vl' pticulare. Et orõ indefinita ſignificat indifferent̃. Qñq3 etiã vniuerſaliter diſtributiue ſeu collectiue ſeu aliter put ei⁹ ſignificatũ vel materia ſubiecta vel q̃uis circumſtãtia ſeu aliqͦd mediũ pbabile cõcludit. vbi grã. ibi lex loq̃t iudefinite dicẽdo. Venditor tenet̃ rẽ tradere: vel tenet̃ de euictiõe. vel homicida vl' fur: eſt puniendus. ſignificat vniuerſaliter. qꝛ ſenſus eſt. ꝙ oĩs hõ q̃ eſt venditor tenet̃ tradere rẽ. Et oĩs hõ q̃ eſt homicida vl' fur eſt puniẽdus. Et hoc pꝫ ex oĩbꝫ legibꝫ ſic loquẽtibꝫ cũ ea ꝑ intellectu. Nã natura legis ẽ oĩa in quibꝫ eſt mediũ ſub eadẽ regula cõcludere Cum vbi ſit eadẽ rõ ibi ⁊ idẽ ius eſſe debeat. l. illud. ff. ad. l. aquil'. Itẽ q̃ rõne ꝺ iſta lege detraheret̃ vnus eadẽ ⁊ alius. et ſic remaneret deluſoria. et ſic dicit ſeu iõ diĉ vniuerſaliter. Differt tñ indefinita ab vniuerſali ſm Bar. qꝛ vniuerſal' oĩa ſignificat ex ſuo ꝓprio ſignificato. Indefinita vero non cõprehendit oĩa ex ſua ſignificatione ꝓpria ſed ex identitate rõnis. interpretatiõe iuriſ. vel diſpoſitiõe legis. verbi grã. Lex diĉ homicidã puniendũ morte. nõ tñ ſub hac lege cõprehendit̃ homicida iuſte occidẽs. ſcꝫ ad ſui defenſionem vel p ſniam. vt in. l. j. C. ad. l. cornel'. de ſicca. ſecus ſi lex loqueretur vniuerſaliter. tũc ex ꝓprio ſignificato ꝯtineret oĩa: et nõ interpretatiõe iuriſ ſicĩ indefinita. Idẽ cũ pfert̃ ab hoie in materia naturali: dicẽdo. hõ eſt aĩal: ſignificat vniuerſaliter. qꝛ ſenſus eſt ꝙ oĩs homo eſt aĩal. qꝛ ſignificatuꝫ ſumptum ex natura neceſſario ineſt omni homini. idẽ cũ pfert̃ a lege. dicẽdo. obligatio ẽ iuris vinculũ. vel actio eſt ius pſequẽdi ⁊c̃. qꝛ cuilibet obligationi et actioni neceſſario ꝯuenit diffinitio. Itẽ ibi i iudicio interrogat⁹ de pl'ibꝫ criminibꝫ an fecerit rñdet qͦd eoꝝ nõ feci. eq̇pollet vniuerſali. qꝛ ſenſus ẽ: nihil hoꝝ feci. l. ſi is qui ducẽta. §. vtrũ. ff. de re. iu. qꝛ ſignificatũ ſumit̃ ex interrogatiõe et rñſione facta in iudicio. nã rñſio facta ibi debet certiorare ibi interrogantẽ. al's nõ ꝺꝛ rñſio. mõ recipiendo vniuerſaliter interrogãs certiorat̃. qꝛ reſpondẽs oĩa negat. Si aũt nõ reciperet̃ vniuerſaliter nõ certiorare t̃ aliq̃ mõ: qꝛ nõ appareret qͦd negaret ⁊ qͦd ꝯfiteret̃. Et ſumit̃ hic ſignificatũ ex eq̇pollentia. qꝛ negatio p̃poſita ſigno facit orationẽ equipollere ſuo cõtradictorio. Nã licet ibi negatio poſtponat̃ in ordĩe ſcripture: p̃ponit̃ tñ in ordine ꝯſtructiõis: dicẽdo. qͦd eoꝝ nõ feci. i. nõ feci qͦd eoꝝ. et ſic eq̇pollet iſti. nihil eoꝝ feci. iura tñ parũ intendũt ſignificatũ eq̇pollẽtiarũ. Itẽ ibi. pmitto p heredẽ meũ nõ fieri q̃ min⁹ tibi ire agere liceat. hec v̾ba p heredẽ meũ ſignificãt vniuerſalit̃. qꝛ ſenſus ẽ. p nullũ heredẽ meũ. l. ij. §. fi. ff. de v̾. obli. qꝛ nomẽ heredis licet pferat̃ in ſingularitate: ſignificat tñ oẽs heredeſ. al's ſtipulatio nõ haberet hereditatẽ: nec eſſet certitudo de q̃ intelligeret̃ ⁊ de q̃ nõ. Itẽ ibi teſtator dicit. lego ſeruos meos textores. et oẽs ſũt textores ſignificat vniuerſaliter. qꝛ ſenſus eſt. lego oẽs ſeruos meos. l. ſeruus vrban⁹. §. fi. ff. de le. iij. qꝛ ſignificatũ hoc ſumit̃ ex accidentia facti ꝙ oẽs ſũt textores. Si autem aliq̃ ſunt textores ⁊ alij non. ſignificat vniuerſaliter oẽs textores ⁊ nõ vniuerſalit̃ oẽs ſeruos. l. p̃al. qꝛ verbũ textores. ponit̃ ad reſtitutionẽ. vt alij nõ cõtineantur in legato. Item ibi teſtator dicit. lego lanã. argentũ. ſignificat vniuerſaliter vt oĩs lana oĩe argentũ videat̃ legatũ. l. ſi cui lana. ff. de leg. iij. qꝛ qua rõne vnũ ibi cõprehendit̃ eadeꝫ rõne ⁊ aliud. et q̃ rõne vnũ excludit̃ eadẽ ⁊ aliud. et ſic nihil ſignificat̃. Itẽ ibi. obligo bona mea: nõ ſignificat vniuerſalit̃. qꝛ ſuppellex. filij naturales. et cõcubina nõ cõtinentur. l. obligatiõe. ff. de pig. qꝛ ex natura iſtarũ rerũ q̇s ad iſtas ita afficit̃ ꝙ nũq3 vl' raro obligat. ergo in obligatõe eas noluit cõprehendere. ſed cõprehendunt̃ alia q̃ q̇s ſolet obligare p debito. qꝛ ſignificatũ ſumitur ex v̾bis ⁊ cõmuni modo agendi ſeu obligandi. debẽt em̃ verba deſeruire intẽtioni ⁊ nõ intentio verbis. Nã p verba exprimitur intentio. xxij. q. v. hũane aures. xxxviij. di. ſedulo. j. q. j. marchion. ꝺ ver. ſig. intelligẽtia. et. c. p̃terea. Idẽ ſi dicit vniuerſaliter obligo oĩa bona mea. qꝛ adhuc p̃dicta nõ cõprehendunt̃. Idẽ ibi teſtator diĉ. heres meus damnatuſ eſto: dare ſignificat vniuerſaliter. qꝛ ſenſus eſt ꝙ omnes heredes teneantur. l. ſi pluribus. ff. de legat. ij. Finaliter ḡ indefinita eq̇pollet vniuerſali.

de pſul.q: circa.xix.diſ.ſi romanoꝝ.ff.de ſerui.l.ſi cui.et h̄ verū ē de indefinita legis vel canonis ⁊ ius tradere intendētis. talis eñ indefinita eq̇pollet vniuerſali.ſi lege vl' canone nō diffinit.xxxj.q.j. qđ ſi dormie-rit.Jo.an.no.ꝙ ſi nō eſt eadē rōꝛ ꝯditio ꝓpter aliqđ accidēs oīm ꝑticulariū ī vniuerſo ꝯphenſoꝝ:tūc indefinita nō equipollet vniuerſali.verbi grā.ſi legat lana indefinite nō ꝯtinet tincta ī legato.l.ſi cui.ī pn.ff.de le.iij.ſꝫ ſi legat oīs lana tincta etiā cedit le-gatio.l.pedicul.§.labeo.ff.de au.et ar.le.ī glo.ſup ꝟ.alioꝝ eccleſiaſticoꝝ.ī.c.vt circa.de elec.li.vj.vbi de hoc plene nota.

Ineptie ſunt fatuitates.c.qua traditione.xxij.diſt.

Indulgētia.no.archi.ij.q.iij.c.fi.⁊ đ pe.⁊ re miſ.c.ij.li.vj.

Indoles eſt q̄dā imago future virtutis ſm Iſi.ꝓpꝛie dicendo.

Indignari ⁊ dedignari differūt.vt ptꝫ in.c.vera iuſticia.di.xlv.vñ indignari ſapit vir-tutē.ſꝫ dedignari arrogantiā.

Indigena đ q̄ſi inde genitꝰ.vel q̄ſi in eo loco natus ſm Iſiđ.

Inditio eſt numerꝰ annoꝝ ꝯſiſtēs ex trib lu-ſtris.Eſt aūt luſtrū quinquenniū.qualiter poſſit inueniri inditio hr̄ in glo.inditiōis.c.inter dilectos.de fi.inſtru.Sic eñ faciē-dum eſt.annis dñi addas tres:et diuide to-tum ꝑ.xv.et id qđ remanet cōpleta diui-ſione in numero diuidēdo h̄ oſtendit indi-tionē in iſto ſeu ꝓ iſto anno.

Inducie ſm glo.ſum.iij.q.ij.ſunt quintupli-ces.ſ.reſtitutorie.ꝑparatorie.citatorie.deli-beratorie.iudicatorie.ſiue executorie.et ibi ponitur tempus omniū.quam glo.vide ſu-pꝛa dilatio.

Index eſt proditoꝛ dictus ab indicādo ſm Iſido.

Indictū eſt qđ indicit.i.notificat vt ſciatur ⁊ fiat ab indicēdo dictū.et ſic fit indictum ſup iudiciū ne ꝓcedat.

Indiciū eſt mediū intellectuale veritat elici-ende ex aliq̄ ſinglari circūſtātia inſurgēs.C.et.ff.de rei vēdi.l.indicia.et đ ab indicā-do.q: indicit.i.notificat.

In diē adiectio ē qñ q̇s ita vēdit rē vt ſi q̇s circa certū diē meliorē ꝑtē obtulit cōditio-nis.ſ.plus q̄ꝫ poꝛ emptoꝛ res vēditori tra-datur vt alij vēdere poſſit cuicūqꝫ velit.vt ff.eo.titu.

Inexpiabilis đ eo ꝙ nūq̄ꝫ expiet.i.purget ſm Iſido.

Inficiatoꝛ.i.negatoꝛ.q: nō fatet.ſed ꝯ veri-tatē mēdacio innitit.

Inficiatio.i.negatio.l.ea q̄.C.de neg.geſt. Et inficiari.i.negare.Hinc ē ꝙ đ aliqñ de aliq̇b actiōib ꝙ creſcunt ꝑ inficiationē:q: ab initio cōpetit ad ſimplū.hoc eſt ad rē vl' eſtimationē ſeu damnū datū. Et ſi ille hoc negauerit ⁊ de h̄ cōuincat cōdemnabitur ad duplū.vt in actiōe depoſiti ī eo ꝙ depo-ſitū eſt tīoꝛe ruine incēdij vl' naufragij.vide ſup̄ de actio.actio in factū.

Infans ē ꝑuulꝰ circa ſeptē ānos.vt.l.ſi īfan-ti.C.de iur.delib.

Infamia ē fame ꝑuatio ſiue diminutio.Fa-ma nāqꝫ qñqꝫ ꝯſumit vt ex toto ꝓ extincta habeat.ſ.cū maxia vel media capit dimi-nutio interuenerit.vel ſic.Infamia ē cōis opinio verbis ꝓnūciata ex ſuſpitionib oꝛta. Itē infamia eſt aliud q̄ꝫ ſcādalū ⁊ plus im-poꝛtat.q: h̄ ꝑ purgatiōꝫ tollit:ſꝫ ī illo pur-gatio nō indicit.đ homi.ex lr̄is.ī glo. Itē infamia eſt illeſe dignitat ſtatꝰ vita ⁊ moꝛi-bus repꝛobatꝰ.Per oppoſitū fama deſcribi-tur.Req̇re s.fama.et de coha.cle.et mu.c.vr̄a.in glo.notoriū.Vñ duplex ē infamia. ſcꝫ iur ⁊ facti.Infamia iuris eſt qñ ius di-cit aliquē eſſe infamē. Sed infamia facti ē qñ apud bonos ⁊ graues viros eſt opinio de crimīe alicuꝰ.de hoc.l.j.de cauſis ex q̇-bus infamia erogat. Infamia iur duplex eſt.ſ.ciuilis ⁊ canonica.Et infamia iuris ci-uilis ꝯtrahit ex ſnīa crimis publici.ſ.diffi-nitiua.nō āt ex ſnīa interlocutoꝛia nec arbi-tri.Etiā qñqꝫ ex ſnīa crimis ꝑuati.vt furti vel iniuriarū.Etiā qñqꝫ in facto abſqꝫ ſen-tentia q̇s incidit ī infamiā. Infamia cano-nica ꝯtrahit ex q̄libet pctō moꝛtali. Et qñ infamia ⁊ q̄ repellat teſtē a teſtificādo in cā criminali vl' ciuili.criminalit' ſeu ciuilit' intē-

Infra no.ꝑ In. (tata.no.ī.c.teſtio.đ teſt. de fi.iſtru.int' dilectos.⁊ Jo.mo.de excep. pia.ſup ꝟ.octo.li.vj.ibi hēs qñ icludit lex

Infinitas ī mul (cludit.⁊ Jo.an.đ cle.ꝯ-tis iur regul' ꝓhibet.de reſcꝑ.cū ī mult.li. vj.⁊ exēplificat đ rel'.do.c.vl.⁊ e.t.c.religio-nē.li.vj.đ teſti.cū cām.et.c.ſcauerit.ff.đ te-ſti.l.j.ī fi.Idē ī relict.ꝓ redēptōe captiuoꝝ. vbi etiā reſtrigit īfinitas.Itē cū mltitudo

peccauit. Itē nō onerat heres in infinitū fi
deicōmiſſum ſoluere. Itē in ſtipulatiōe dā
ni infecti nō debet q̇s in infinitū eſſe obli⸗
gatus. ⁊ ſic de alijs, et merito reprobat in⸗
finitas, qꝛ multitudo eſt canonibꝫ inimica.
de pbē. qꝛ intantū. ⁊ onerosa mltitudo nil
hꝫ honeſti, in aut. de referen. pala. §. ꝓpterea
igit. col. ij. ⁊ de h̄ hēs plures ꝯcor. de eta. et
q̄li. c. pe. vide de h̄ ꝑ Jo. an. in glo. cum in
multis. pall.

Infula ſumit interdū ꝑ corona impiali. C.
de q̄. pſcp. l. fi. in fi. Qn̄qꝫ p alba faſciola ſa
cerdotalis capitis ſm glo. in cle. ij. de vi. et
ho. cle. Capit etiā ꝑ mitra epi vl' abbatis. ⁊
ſignificat altitudinē ſapie q̄ pcellere debet
eps. j. q. vij. ꝯtra venientibꝫ. j. q. j. vilissim⁹.
xxv. di. §. nunc autē. lxj. di. in ſacerdotibꝫ. et
duo cornua eius ſignificāt duo teſtamēta.
ſ. vetus ⁊ nouū. q̄ eps debet memorialiter
tenere. xxiij. di. q̄ eps. Et due pendule q̄ ſūt
in poſteriori pte ſignificāt mēoriā duplicē
ſcꝫ mādatoꝝ diuinoꝝ. xliij. di. ſit rector. Et
pctōꝝ ſuorū ad cōpunctionē. de pe. diſ. iij.
iudas. in fi.

Ingenioſus dꝛ q̄ſi intus hn̄s vim gignēdi
quālibet artē ſm Iſi.

Ingenuus eſt cui ex natiuitate cōpetit liber
tas q̇ nō eſt fact⁹ liber ſꝫ natus. inſti. de in⸗
genu. in pn. Vide de hoc etiā Azo. i ſum.
C. de inge. vel eſt q̇ ſtatim qn̄ naſcit liber ē.
de ſer. nō ordi. c. inſtituēdi. in glo. j. Et inge
nuitas dicitur libertas. de purga. cano. c.
j. in glo.

Inita id eſt contracta. de pact. capi. anthi⸗
gonus.

In integrū reſtitutio eſt prioris ſtatus quē
facit princeps reintegratio. vel iuris prio⸗
ris ꝑ quā ſubuenit minoribꝫ ⁊ eccleſijs. vt
in. l. j. C. d̄ ſen. paſ. etiā eſt audiētie reintegra
tio ſm ſpe. eo. ti. ⁊. l. ꝙ ſi minor. §. ſi reſtitu⸗
tio. ff. de mino.

In integrū reſtituere eſt reducere i eū ſtatū
in q̄ erat an̄ leſionē. de in inte. reſti. c. audi⸗
tis. i glo. fi. Et ꝑ hūc modū ſubuenit mino
ribꝫ ⁊ eccleſijs. C. de repudia. l. j. et. C. de in
inte reſti. l. poſtulata. Et qn̄qꝫ ex legitima ⁊
iuſta cā ſubuenit etiā maioribꝫ. vt. ff. ex q̇bꝫ
cau. maio. ꝑ totū. et ſic intelligūt. c. ex lr̄is.
eo. ti. et. c. cū bertholdus. de re iudi. et. c. ſi⸗
gnificante. de pigno.

Iniuria vno mō generaliter dꝛ eſſe illud qd̄
nō fit iure. ⁊ dꝛ q̄ſi nō iure factū. Scd̄o in⸗
iuria ſpecialiter dꝛ culpa. vt in. l. aq̄l. Ter⸗
tio dꝛ iniq̇tas vel iniuſticia iudicātis. vt in
ſti. co. ti. in pn. Quarto dꝛ ꝯtumelia. vt. ff.
de iniur. l. j. in pn. et. l. apud labeonē. co. ti.
Dicit ḡ iniuria q̄ſi ius iniquū. ex eo ſic di⸗
cta ꝙ iure ⁊ iuſticia caret. Fit autē iniuria
tribꝫ modis. ſ. re. verbis. et lr̄is. Re. vt cum
man⁹ inferunt. vt d. l. j. §. j. Verbis. vt cum
fit cōuiciū. vt in. §. j. iā alle. qd̄ fit a cōcita⸗
tione vel cōuentu. hoc eſt a collatiōe vocū.
Cū eīn in vnū pl'es voces ꝯferunt cōuici⸗
um dicit q̄ſi ꝯuentū. Et fit ꝯuicium nō tm̄
pn̄ti ſed etiā abſenti vt vociferādo. vl' alios
ad vociferandū ꝯcitādo ꝯ certā ꝑſonā. vt
l. j. et. l. apud labeonē. §. cōuiciū. cū. §. feciſ⸗
ſe. ff. de iniur. Iniuria lr̄is fit cū q̇s ad infa
miā alicui⁹ libellū vel famoſum carmē vel
hiſtoriā ꝯſcribit. vt. ff. de iniur. l. lex corne⸗
lia. §. ſi q̇s ꝓbꝛ. Req̇re ſ. Famoſum car⸗
men. Itē iniuria triplex eſt. Vna leuis. vt
ſi modico ictu q̇s a pr̄e vel ſupiori ꝑcutiat.
Alia atrox. vt ſi aliq̇s a miore ſe fortit vel
etiā modice ꝓberet. vel in ꝯſpectu iudicis.
vel oculo aut mēbro puet. Et hic dꝛ pluri⸗
bus modis vt pmiſſum eſt.

Iniuriarū actio. Re. ſ. actio iniuriarū.

In ius vocare eſt in ius cā iurꝫ expiendi vo
care apd̄ eū q̇ ius dicitur⁹ ē vt expiat actor
an ius ſibi cōpetat an nō. vide de h̄ Azo. i
ſum. C. eo. ti. et habetur. C. et. ff. eo. ti. l. j.

Inibi eſt aduerbium cōpoſitum. etiā quā⸗
doqꝫ eſt nomen libri quem cōpoſuit Oui⸗
dius cōtra ibim aduerſarium ⁊ corriualem
ſuum. quem vituperans ibim nominabat.
qꝛ ibis. i. ciconia q̄ eſt auis vituperabilis ⁊
immunda. adeo ꝙ ei⁹ immundiciā exp̄me
re noluit ſm Jo. an. i cle. j. de re iudi. i glo.
ꝓſi. inibi. vbi hec ponit.

Inhiatio eſt frequēs requiſitio. C. d̄ pe. bo.
ſubla. l. j. li. x.

In litē iurare eſt ſuo arbitrio pſtito iuramē⸗
to ꝑ tāto nolle carere vl' rei eſtimatōe ⁊ ſuū
intereſſe ſingulare facere. et h̄ infinita taxa⸗
tione facta ꝑ iudicē. vt. l. videam⁹. §. iurare
ff. de in lit. iur. et. l. arbitrio. ff. de dolo. ⁊ ita
hoc iuramentū fuit affirmatiōis. in q̄ opi.
fuit glo. ff. de in lit. iur. ſup rubꝛ. licꝫ ꝯtra⸗
riū teneat dn̄s Jac. de rauen̄. i e. ti. l. ij. ꝑ h̄
de eo no. plene vl' rei eſtimatiōe. ſed ſi ſuum
ſingulare intereſſe facere.

Innoxius eſt qui nõ nocet.ſicut noxius no
cens dicit.

Innocuus dicit cui nocuũ nõ fit ſm Iſid.
libro.x.

Inofficioſum teſtamentũ dr qd factũ eſt cõ
tra officiũ pietatꝪ.vt.l.ij.de inoffi.teſt.ꝗ.ſ.
extrane⁹ heres inſcribit al's inſtituit.Idẽ ſi
nõ extrane⁹.vt.l.licet is.§.j.ff.eo.ti.Filius
vero ꝓrius aut ꝑterit:aut iniꝗ exheredat.
hoc eſt qñ pater vel mater fecit teſtamentũ
Idẽ vbi fili⁹ ĩ teſtamẽto patrẽ ſine cã exhe-
redat.etiã ſi fratrẽ frater exheredat trib⁹ ꝑſo
nis inſtitutꝪ in duob⁹ caſib⁹.et dr teſtamen
tum inofficioſum.vt inſti.e.ti.§.j.et.ij.Of-
ficium eñi inter patrẽ ⁊ filiũ dr pietas.ff.d
obſe.ꝑſtan.l.penul.inter patronũ ⁊ libertũ
dr obſequiũ.C.de nego.geſt.l.fi.inter deũ
et hominẽ dr religio.inter hominẽ ⁊ homi
nẽ ſtat in noĩe generali.vt qd debet hõ ho
mini ex natura.ff.de ſer.expor.l.ſeru⁹.vide
Accur.ꝑ ordinẽ hic notantẽ in glo.ff.eo.ti.

Inofficioſa donatio dr q contra officium
pietatis facta eſt.et fit ad ſimilitudinẽ inof
ficioſi teſtamẽti.vt.C.eo.ti.l.j.ꝑ to.ti.ſe.q
pena liberi vel parẽtes excludunt a bono-
rũ ſubſidio vel ex ꝓpoſito donãtis.vl' re ipa
qd ꝑ ſe ſufficit ad reuocatioꝫ donatiõis.li-
cet ꝓpoſitũ vel ꝯſiliũ donãtis nõ interueni
at.iuxta no.in.l.ſi liꝗat.in glo.C.e.ti.vide
de hoc ibidem.

In ꝑſentiarũ habet in.l.de etate.§.ex cã.ff.d
interro.act.

In ꝑpetuũ qñqꝫ ſignificat donec viuo.ff.p
ſocio.l.j.qñqꝫ ſcat ꝑ infinita ſecula etiã p⁹
mortẽ ſm glo.in ꝟbo.ꝑpetuat.in.§.at ſi ita
inſti.de ver.ob.

Impenſe ſm Azo.in ſum.de reſcin.vendi.
dicte ſũt ab impendẽdo.Et ſunt triplices.
quedã neceſſarie.ꝗdã vtiles.quedã volun
tarie.Neceſſarie dicunt ꝗb⁹ nõ factis res
erat ꝑitura.vel ꝗ ſi facte nõ eſſent res lõge
deterior effecta fuiſſet.vt in.l.ĩpẽſe.ff.de ꝟ.
ſig.ꝟbi grã.Cõduxi a te domũ ꝗ ita ruino
ſa erat ꝙ niſi releuaſſẽ eã erat caſura.he ĩpẽ
ſe dicunt neceſſarie.et ĩpis factꝪ repetã ꝑ cõ
trariã actionẽ cõducti.Vtiles dicunt ꝗb⁹
nõ factꝪ res nõ erat ꝑitura.ſꝫ ĩpis factꝪ me-
lior efficit.vtpote ſi faciã feneſtras vtiles ĩ
domo vel ſilua.faciũt ḡ vtiles impenſe rem
deteriorẽ eſſe meliorẽ.Voluntarie dicunt
ꝗb⁹ nõ factis res nõ erat ꝑitura.nec ĩpis

factis res efficit melior:ſꝫ hñ amenior.vt-
pote ſi facio picturas ĩ domo mea.he nõ re
petunt nec deducũt.Quis ſec⁹ ſit de neceſ-
ſarijs ⁊ vtilib⁹ Sꝫ has licitũ eſt mihi abra
dere ſine leſione p̃oris ſtatus ſi abraſe pñt
mihi aliquã vtilitatẽ afferre.alioꝗn nõ eſſꝫ
mihi licitũ:qꝛ malitijs hoĩm ꝗ nihil aliud
ꝗrũt niſi vt noceãt nõ eſt indulgẽdũ ſꝫ ob-
uiandũ.et ſibi ĩputet ꝗ eas fecit.qꝛ donare
videt iuriſfictiõe.vide ſup̃ expẽſe.

Implementũ ſumit ꝓ implemẽto ꝯditiõis.
et h̃ mõ ſcat actũ nedũ eſſe purificatũ:imo
et hereditatẽ eſſe acꝗſitã vel legatũ lege iã
dubitari.ff.de here.inſti.Sed ibi.inſtituo
vel lego ſi capitoliũ aſcẽderis implet cõdi-
tio.hoc impletũ ſcat purificatõꝫ act⁹ ⁊ nõ
acꝗſitionẽ.l.añpenl'.ff.de ꝯdi.iſti.Si aũt
cõditio eſſet ꝑuis.puta ſi alexãdriã ierit.ſi
centũ dederit.tũc implementũ ſcat etiã ac-
quiſitionẽ.qꝛ ſcatũ ſumit ex onere magne
ꝯditionis quã null⁹ cõiter ĩpleret niſi poſt
deliberationẽ acꝗrendi.Itẽ dic ꝙ ĩ legato
licet ĩpedimentũ ꝯditiõis tñ ſignificet pu
rificationẽ.tñ ꝑ h̃ etiã importat acquiſitio
nẽ cõmutabilẽ.ſ.trãſmiſſionẽ legati ſi dece
dit.qꝛ ꝯditione purificata legatũ trãſmitti
tur.l.vnica.§.ſentẽtia.C.de cadu.tol.Se-
cus in hereditate.qꝛ illa nõ addita nõ trãſ-
mittit.l.qm̃.C.de iur.delib.Itẽ ibi.pupil-
lus eſt inſtitut⁹ ſub ꝯditione ſi ierit Alexã-
driã ꝗ diſtabat ꝑ.xx.vel.xxx.dietas.licꝫ cõ
ditio ſit ꝑuis:attñ h̃ implementũ ſignificat
tm̃ purificationẽ.qꝛ nõ plus põt ſignifica-
re.licet eñi pupill⁹ hoc fecerat aĩo acꝗren-
di hereditatẽ.nõ tñ ſibi acꝗrit:qꝛ nõ pt adi
re ſine tutoris auctoritate.ſed in legato ſe-
cus.nã ſibi acquireret.l.pupill⁹.ff.de cõdi.
inſti.iũcta.l.ꝯditiõib⁹.ff.de cõdi.et demõ.
Sed ibi pupillus filiuſfamilias vl' ſeruus
eſt inſtitutus a pr̃e vel a dño ſub cõditione
adimplet cõditionẽ.hoc implementũ tra-
hit acquiſitionẽ.qꝛ purificata inſtitutione
nõ eſt in ei⁹ voluntate vel ptãte acꝗrere vl'
nõ acꝗrere.vñ neceſſarius eſt heres.vt in-
ſti.de here.ꝗli.et diffe.§.j.Nec obſtat ꝙ nõ
põt acꝗrere ſine tutoris auctoritate.Sꝫ h̃
verũ eſt vbi ꝑ ſe ſibi acꝗrit.Sed hic iure ci
uili ſibi ꝗrit etiã eo inuito.et ſic de alijs.Fi
naliter ergo implementum conditionis vel
modi ſignificat ꝙ ipm factuꝫ ipa conditio
vel modus ſeu ſignificatũ.al's vndecunqꝫ

ſumptum ſignificare dictat.
Impoſſibile notat.lxj.diſt. catuleſis eccle-
ſie. Unū ipoſſibilitas ꝓprie eſt triplex.vicꝫ
iuris.facti.ꝛ nature ſm Jo.an.in regl'a ne-
mo.de reg.iur.li.vj. Et no. ꝙ ipoſſibilitas
appoſita actui diuerſimode ſignificat vt ex
ſignificato ex ea ſumpto vel al's vndecūqꝫ
concludit diſponentē voluiſſe.ꝟbi gr̄a ibi.
Uendo vel ꝓmitto tibi ſi celū digito tetige
ris ſignificat deriſionē ꝛ nō cōſenſum.l.nō
ſolū.ff.de actio.et obli. Rō.qꝛ ſignificatuꝫ
hoc ſumit ex impoſſibilitate adiecta q̄ exi-
ſtere non pōt. Et ideo nec valet act⁹ ſub eo
celebrat⁹. Etiā qꝛ ſic apponēs impoſſibili-
tatē ꝛ ſciēter ꝑ h̄ intēdit hoc agere. Iteꝫ ibi
Stich⁹ ſeru⁹ me⁹ ſi mille dederit liber eſto
licet hec cōditio nō ſit impoſſibis:ſed diffi
lis.qꝛ mille dari ꝑ ſeruū pn̄t cū maxima dif
ficultate.imo q̄ſi impoſſibile eſt.quare non
ſignificat conſenſum.l.cum heres.§.j.ff. de
ſta.libe. Et ſumit hoc ſignificatuꝫ ex quaſi
impoſſibilitate q̄ ſignificat ꝙ nō fuit ani-
mus libertatē dare. Itē ibi.ſi heres me⁹ di
gito celū tāgat:et ſi nō tetigerit centū Ti-
tio loco pene ſoluat Titio centū nō deben
tur.inſti.de lega.§.j.qꝛ impoſſibile p̄cipit
heredi.ideo p̄ceptū nullū cui pareri nō pt.
Ideo pena appoſita locū nō habꝫ. Itē ibi.
filius cōſtituit ſeu inſtituit ſub cōditione
impoſſibili.ſi digito celū tetigerit: inſtitu-
tio nulla eſt.l.ſi fili⁹.ff.de cōdi.inſti. Et hoc
rōne impoſſibilitatis vt ſup̄. Itē ibi.ꝓmit
to hodie centū dare rome ꝛ ſum Erfordie
nō valet ꝓmiſſio. inſti.de ver.obli.§.loca.
Itē ibi exiſtens erfordie dicit. Uolo p̄ſtare
Titio ſeruos meos q̄s habeo rome infra
decendiū mortis mee ſi teſtator ſtatim mo
ritur:ita ꝙ impoſſibile ſit p̄ſtare infra decē
dium. nihilomin⁹ valet legatū.l.ſi mihi et
tibi.§.j.ff.de leg.j. qꝛ licet ex euentu feſtine
mortis teſtatoris ſit impoſſibilitas: ab ini
tio tn̄ nō eſt ipoſſibile.qꝛ dū dixit hoc viue
re potuit ꝑ tātū tp̄s q̄ erat poſſibile ſeruos
illos p̄ſtari infra decendiū mortis. Debet
ergo intelligi impoſſibilitas vel difficul-
tas talis ꝑ quā cōcludi poſſit animus non
legandi ꝓbabilit. Iō ſi q̄s locauit vl' cōdu
xit op⁹ fieri ꝛ apoſuit tp̄s ifra qđ fieri im-
poſſibile ſit:impoſſibilitas non viciat. Et
intelligit tp̄s infra qđ fieri eſt poſſibile.l.in
ſulam.§.in operis.ff.de loca.et cōduc. Itē
ibi.cōtraho tecū matrimoniū ſi digito ce-
lum tetigeris valet matrimoniū. et ꝯditio
habet ꝓ nō adiecta rōne impoſſibilitatis.
c.fi.de ꝯdi.appo.niſi eīn euidēter cōſtet de
diſſenſu iudicandū eſt ꝓ matrimonio. Nā
licet impoſſibilitas ſignificat nō ꝯſenſum:
nō tn̄ ita euidēter ſignificat ꝙ ꝑ hoc cōtra
matrimoniū iudicet. Sed ibi.cōtraho te-
cum matrimoniū ſi ꝓlem euitaueris.ſi ad-
ulterā te p̄ſtiteris ꝛc.nō tenet matrimoniū.
in.c.ꝑ alle. Rō eſt diſſenſus ſeu nō ꝯſenſus
ſignificatus ex impoſſibilitate iuris. Naꝫ
matrimoniū fit ꝓpter ꝓlē et fornicationem
euitandā.iō lex canonica ad h̄ ſe adaptat.
Sꝫ ibi.cōtraho tecū ſi furtū feceris vl' ho-
micidiū tenet mr̄imoniū.niſi vbi ꝑ h̄ euidē
ter apparet de diſſenſu.nā vbi tenet mr̄imo
niū oīs turpitudo de iure reijcit.qꝛ reſiſtit.
ꝟ in obligatiōe nullaten⁹ ſubſiſtit.et valet
mr̄imoniū ꝓpt ꝯſenſum.ꝛ ſic de alijs exem
plis de impoſſibilitate.
Impubes eſt q̄ ex habitu corpis ſui impu-
bertatē oſtēdit.et ꝙ generare vel cōcipere
nondū poſſit.ſicut maſculus ante.xiiij.an-
num.mulier ante.xij.et hoc in plurimum.
plerūqꝫ tn̄ pubertas anticipat ānos. ita ei
olim ex habitu corporis pubertas vel im-
pubertas.vt hic capit ſicut hodie ad ſolos
annos hic poſitos requirit.vt inſti.q̄.mo.
tute.in p̄n.
Inquilinus đr q̄ cōducit rē vrbanā.l. erro-
rem.in glo. iūcta.l.licet.C.locati. An aut
detrahat de fructib⁹ expenſas q̄s fecit in re
quā cōduxit vel colit.vide plene ꝑ Bar.ff.
ſolu.matri.l.fruct⁹.vbi fac bonā diſtinctio
nē nota dignā. Unū inquilinus reſidet in ci
uitate.colon⁹ vero in villa.vt.ff.de acqui.
poſſ.l.q̄ pignoris.ꝛ.l.ſi id qđ.§.etiā ꝑ colo
nos.eo.ti.vbi glo.l.q̄ apes.ff.de fur. Inq̄-
lin⁹ tn̄ ꝓprie dicit colēs prediū vrbanū. ſed
colonus predium ruſticuꝫ. Require ſupra
Colonus.
Inquiſitio eſt alicui⁹ crimīs ꝑ ſuperiorē re-
ſpectu inferiorū ſuoꝝ inueſtigatio.vt in ti.
de accu.et inq̄ſi.et denūciati.
In rem verti eſt i alicui⁹ vtilitatē verti.vide
ſup̄ actio de in rem verſo.
Inſpector dicit q̄ ad predia ꝓuincialium ac
cedere habet forte vt referat vel reformet ſi
aliqua eſſent dext̄ra vel male equata vt hec
tollantur.C.de anno.et tribu.l.fi. Et etiam

dicitᷣ diſcuſſoꝛ.C.de cenſi.tonſi.et ꝑ eq̃to.l.
per equatores.li.xj.

Inſcriptio eſt quidã libellus quẽ accuſatoꝛ
offert iudici ſub hac forma ſcriptus. Ego
eñ corã vel apud. N.ꝓtoꝛẽ vel iudicẽ refe-
ro talem reum legis iulie.de adulterijs.de
adulterio qd̃ cõmiſit cum B. dũ eſſet cum
ea menſe tali.i domo tali.cõſule tali regnã
te. Et operatᷣ inſcriptio ꝙ accuſatoꝛ ſi cri-
men nõ ꝓbauerit qd̃ impoſuit ad talionẽ
obligatur. Habet aũt inſcriptio locũ ſolũ
in criminibꝫ vbi ꝑ modũ accuſatiõis inſti
tuuntur.nõ ſi ꝑ modũ exceptiõis apponan
tur.vel vt de eis ſine accuſatore cognoſcan
tur.vt.l.qui crimen.cuꝫ ibi no.C.de his ꝗ
accu.poſ. Qualiter aũt talis libellus debe
at formari ⁊ q̃ cõtinere.no.in.l.penul.C.de
accuſa.

Inſcribere eſt ſe obligare ſi nõ ꝓbauerit ad
eam penã quã reus debet pati.vel quã ac-
cuſando inferre intendit ſi ꝓbauerit accuſa
toꝛ.vt in.c.ſuꝑ his.de accuſa.in glo.⁊.ij.q.
viij.quiſquis. nam calumniantes ad vin-
dictam poſcit ſimilitudo ſupplicij.vt ibi di
citur.

In ſtirpes ſuccedere ſcḋm Hoſti.de ſuc.ab in
teſta.ſub.§.contra.ṽſi.in ſtirpes ſuccedere.
eſt ſuccedere filijs ꝓmoꝛtuoꝝ in eaꝫ partẽ
quam eoꝝ parentes erãt habituri ſi viue-
rent.vnde ſi ꝗs ex vno filio vnum nepotẽ
ſuſcepit.et ex alio decẽ vel plures.tãtũ ca-
piet vnus ex parte vna q̃tum decem ex par
te altera.et hoc ſi tractetᷣ de ſucceſſione de-
ſcendentiũ. Collaterales nãqꝫ ſꝑ viriliṫ ſuc
cedunt.et hi qui ſunt in eodẽ gradu ſucce-
dunt viriliter.id eſt ꝑ equis poꝛtionibꝫ.vt
in auten.de hered.ab inteſta.§. ſi vero.col.
ix.ſiue in capita.C.de legiti. heredi.l.fi. et
aut.ceſſante. Licet quidã dixerũt ꝙ in capi
ta ſemꝑ ſuccedant.vide Hoſti. ibidẽ ſub.§.
viſo.ṽ.ꝙ ſi factũ filij. Require ſuꝑ in capi
ta ſuccedere.

Inſeruire frequentiã.nota.de fi.inſtrumen.
c.j.in gloſa.

Inſolidũ.i.in totũ.et ponitᷣ in inſtrumẽtis.
maxie in ꝓcuratorijs.vt i.c.ſi duo.de ꝓcu-
ra.li.vj.vbi de hoc.

Inſolutũ.i.in ſolutionẽ.

Inſcientia.i.ignoꝛãtia.xxxviij.di.ſi in laicꝫ
videtᷣ intolerabilis inſciẽtia q̃ntomagis in
his qui pꝛeſunt.

Inſtituere et inueſtire idẽ ſonãt.ſed inſtitue-
re ſcḋm ꝓprietatẽ vocabuli eſt in poſſeſſionẽ
ponere.quaſi intus ſtatuere. Et in hoc dif
ferũt.qꝛ inſtitui dicitᷣ ꝗs ꝓſentialiter. Inue
ſtire aũt in abſentia. Hoſt.ſcḋm Ber.ver.de
inſti.c. auctoꝛitate. Inſtituere eſt ſpiritua-
lis iuris beneficij vel dignitatis coꝛpoꝛalẽ
tradere poſſeſſionẽ. Inueſtire autẽ eſt ius
canonie vel dignitatis tribuere.qd̃ põt fie
ri per anulũ vel librũ: indifferenter tñ vnũ
pro alio ſumitur.vide.c.auctoꝛitate.ꝓalle.
in glo.

Inſtitutio eſt pꝛimus gradus omniũ inſti-
tutoꝝ.vt no.C.d̃ libe.ꝓte.l.j.etiã ſi nulle eſ
ſent ſcḋm leges. Sꝫ ſcḋm canones inſtitutio ẽ
eccleſie vel eccleſiaſtici beneficij collatio q̃-
ſi ius habentẽ ad beneficium per ꝓſentatio
nem intus vel in beneficiũ ſtatuens. Et ſcḋm
Hoſt.inſtitutio ꝓprie eſt pꝛelatoꝛũ.ꝑſona-
rum et clericoꝛum. Collatio vero benefi-
cioꝛũ et ꝓbendarũ. Inueſtitura aũt eſt tra
ditio vel quaſi traditio.qd̃ additᷣ:qꝛ cõmu
niter fit ꝑ anulũ vel librũ.vñ inueſtitura ẽ
in coꝛpoꝛalẽ poſſeſſionẽ vel in quaſi poſſeſ
ſionem inductio ſeu traditio. Inſtituti di-
cuntur heredeſ ab aliꝗ i hereditatẽ ducti.⁊
hoc in pꝛimo gradu.vt.ff.de vul.ſubſti.l.j.
in ꝓn. Subſtituti vero dicuntᷣ qui in locũ
inſtitutoꝝ deficientiũ.id eſt moꝛientium ad
hereditatem inſtituuntur.vt in ſubſtitutio
ne pupillari.inſtitu.de pupil.ſubſti. in ꝓn.
Dicitᷣ aũt ſecundus gradus oĩs qui ſequitᷣ
poſt pꝛimũ. Et in ſimili notatᷣ.C.de ſecun.
nup.ſuper rubꝛica ⁊.ff.de vulga.ſubſti.ſu-
per rubꝛica.

Inſtitutionum dicitur quaſi inſtructionuꝫ
quia in hoc pꝛimis legũ pꝛeceptis inſtrui-
mur.vel quia in ſtatũ humani vel romani
iuris nos erigit.vt Accurſi.dicit in glo.in
pꝛincipio inſtitutionũ vel inſtitutoꝛũ.vide
Liber inſtitutionũ eſt collectus ex volumi
ne iuris et ante autentica.et.C.iuſtiniani ꝗ
nunc eſt in vſu ſcḋm Accur.ibidem.qꝛ poſt
digeſtũ et pꝛimã cõpoſitionem Codicis fa
ctus eſt iſte liber qui inſtituta intitulatur.
ſed ante cõpoſitionẽ Codicis qui nunc eſt
in vſu.vnde eſt ꝙ quãdoqꝫ ꝑ Codicem coꝛ
rigitur quod in inſtitutis dicitur. Et etiam
in ſecunda cõpoſitione Codicis Iuſtinia
nus facit mentionez de inſtitutis.vt.C.de
emen.inſti.co.l.vnica.circa mediũ.ibi non

ſolum inſtitutorū vel digeſtoꝝ. hec Accur. vbi ſupra.

Inſolentia eſt morū incōueniētia. fatuitas. ſuperbia. vel prauus vſus quaſi cōtra ſolitum ⁊ debitū nature curſum. de accu. c. q̄liter et quando. ij. §. verum. et de offi. ordi. c. j. in cle.

Inſtantia eſt tempus quo iudicium diſcutitur et finiri debet. vt in capi. venerabilis. de iudi.

Inſtitor eſt ille qui tabernis vinis vendendis. vel alicui alteri negocio eſt p̄poſitus. l. inſtitor. p̄ma. ff. de inſti. acci. vbi dicitur. Inſtitor appellatus eſt ex eo ꝙ negocio gerendo inſtat ſiue taberne ſiue alij negociationi ſit p̄poſitus. Item eodem ti. in. l. inſtitor. ij. dicitur is qui taberne loco ve ad emēdum vendendū ve p̄ponit̄. quiqꝫ ſine loco ad eundē actū p̄ponit̄.

Inſtitoria actio. Require ſupra actio inſtitoria.

Impotētia coeundi eſt viciū vel defect⁹ naturalis vel accidētalis q̄ q̄s impedit̄ alteri carnaliter cōmiſceri.

Inſtruct⁹ hoc adiectiuū ſignificat adiectionem. Et hoc dupliciter. ſcꝫ acceſſorie. ⁊ p̄ncipaliter. Acceſſorie cū res adijcit q̄ cōſueuerūt accedere. Verbi gratia. dicēdo fundum inſtructū. Nam inſtrumentuꝫ fundi adijcitur acceſſorie principaliter cum res adijcit que nō cōſueuerūt accedere. Verbi gratia. dicēdo. Fundū inſtructū inſtrumēto patriſfamilias q̄n nō eſt inſtrumentum fundi adijcitur principaliter. cōcordat. l. ſi cui fundus. ff. de fund. inſtruc. vbi dicitur ꝙ extincto legato fundi non extinguitur legatum inſtrumenti. Et ad. §. ſi quis ancillas. inſti. de le. vbi dicitur ꝙ extinguitur. dic ꝙ intelligitur de inſtrumēto acceſſorio fundi. et. l. ſi cui fundus. p̄all. in non acceſſorio. Et ratio huius duplicis ſignificati eſt volūtas p̄ferentis declarata ex qualitate rei adiecte. ſcꝫ an ſit acceſſoria vel nō. qꝛ adiectiuū inſtructus vt p̄mittitur dupliciter accipitur.

Inſtrumentū ſm Hoſti. in ſum. ti. de fi. inſtrumen. et ſm Spec. ti. de edi. inſtrumen. in prin. Et ſcriptura ad aſſertionem ſeu p̄bationem alicuius rei facta. Eſt autem inſtrumenti appellatio generalis qua continentur ea omnia in quibus cauſis inſtrui poteſt. Et ſic teſtamentū. codicillus. teſtimonia. et perſone. teſtes. quibus cauſe inſtrui debent loco inſtrumentoꝝ habentur l. j. ff. de fi. inſtru. et eſt glo. i. c. cum dilect⁹. de fide inſtru. Dicitur autem inſtrumentū quia inſtruit. et documentum: quia docet. vt. l. j. p̄alle. Tamen inſtrumentū ꝓprie dicitur ſcriptura ad memoriā alicuius cōfecta ſiue carta. Et ita ſumitur in auten. de inſtrumen. caup. coll. vj. Nam inſtrumenta fiunt ad memoriā perpetuam. ij. q. vj. ſaluberrimuꝫ. xxvij. q. j. c. omnes femine. Et inſtrumentum eſt actus voluntarie iuriſdictionis. Et cōmuniter ſm doctores poteſt fieri diebus feriatis: etiam ob honorē dei et ſanctoꝝ. licet dominus Anto. de butri. dicat cōtrarium. ꝙ tabellio ſine peccato nō poteſt cōficere inſtrumentū die ſic feriato. vt dominica. vel diebus apoſtoloꝝ. ſi tamē faciat licet peccet: actus propterea nō redditur nullus. Ratio. quia pena nullitatis eſt odioſa: ergo reſtringenda. de pe. diſt. pena. et regu. odia. de regu. iur̄. lib. vj. vide notata per doctores in. c. cōqueſtus. de fer̄. Et per quot teſtes reprobetur inſtrumentum notat̄ in. l. i. exercendis. C. de fideiuſſo. et in. ca. cum Johannes. de fi. inſtru. vide Hoſt. de proba. §. ſed queritur. Et dicit Ludo. de roma in ſingularibus ſuis. ꝙ hec dubitatio ceſſat cum inſtrumento aſſeritur per notarium de ſpontanea voluntate. Nam tunc indiſtincte poteſt reprobari per duos teſtes ſm Bal. in diſputatiōe ſua allegat Innocen. in. c. ſuper hoc. de renūc. et. l. obſeruare. ff. de offi. proconſul. Nec inſtrumentum probat niſi ſit in eo dies ⁊ locus. cap̄. inter dilectos. de fide inſtrumen. ⁊ ca. abbate. ſane. in glo. de re iudi. li. vj. hoc verum niſi probetur dies et locus eſſe in originali. licet ſit obmiſſus in inſtrumento ſm Specu. in titu. de inſtrumen. edic. §. inſtrumentum. verſi. Quid ergo. Etiam inſtrumentum de falſo ſuſpectum reddit diuerſitas ſcripturarum vel manuum. caſus ſingular̄ et vnic⁹. in. aut̄. de trien. et ſemiſ. §. qd̄ et ſepe. ſm Bal. in. l. cōtract⁹. C. de fi. inſtru. et ſimilis in. c. inter dilectos. de fi. inſtru. Et dicit glo. in aut̄. vt p̄ponat̄ nomen imperatoris. ſi notarius omittit hec verba. In nomīe dn̄i in inſtrumento. ꝙ illud inſtrumentum nō valet. Que glo. pōt eſſe

vera in arduis et ppetuis.ſed in minoribꝫ
et breui tpe duraturis nō tenet. Et ꝯtrariū
pōt teneri ſm Spe. in ti. de inſtrumen. edi.
§. j. circa pn. Sꝫ vtrū valeat inſtrumentū
p tabellionē excōicatū cōfectū. videt ꝙ ſic.
de here. excōicamus. §. credētes. vbi dicit.
Si excōicatus ſatiſfacere ꝯtempſerit īfra
annū: tūc inſtrumēta p eū ꝯfecta nō tenēt.
ergo a cōtrario ſenſu prius. i. ante annū fa-
cta valent. licet ſit excōicatus. Sed in con-
trariū ꝙ nō valeāt. iij. q. iiij. nullus. de ſen.
excō. nouerit. dicunt Hoſti. et Guil. qñ diu
eius excōicatio eſt occulta valēt inſtrumē-
ta ab eo ꝯfecta. vel ſi ſit manifeſta nec pōt
pbari. iij. q. vij. §. tria. de re iudi. ad pban-
dum. de excep. pia. §. ſi vero. li. vj. ſecꝰ ſi no-
toria. c. exceptionē. de excep. et. c. vr̄a. de co-
ha. cle. et mulie. Et vtrū p inſtr̄m pbet cri-
men. Iſtā queſtionē Jo. an. in. c. cū in poſi-
tionibꝫ. de iureiur. li. vj. in glo. ſbi. datis.
dicit ſe diſputaſſe. quē vide ibidē. et etiā ge-
minianū. Sed aliter dr̄ inſtrumentū appa-
ratus fundi quo exercet poſſeſſio. et ita ac-
cipit in. l. qſitū. ff. de fi. inſtru. Vñ inſtrumē-
torū quedā ſūt agroꝝ colendoꝝ. vt aratrū.
raſtrū. traha. q̄ equandis ceſpitibꝫ trahunt
Alia colligendorū fructuū. vt ſarculꝰ quo
cardones ⁊ herbe inutiles excidunt. ⁊ ſimi-
lia. vt falces fenarie. falces meſſorie. et fal-
ces putatorie. ligones. torcular. corbes. A-
lia vindemiatorū. q̄bus vindemia portat
cauſa ſeruādi fructꝰ. vt dolia. granaria. ca-
ſelle. in quibꝫ fructus reponuntur. ſ. cellule
granariorū. Unde inſtrumentū capit tri-
pliciter. Uno modo latiſſime. et ſic omne
vas vel ſuſceptibile in ꝯſtructiōe domꝰ vel
fundi vſitatū dr̄ inſtrumentū. Scdo late
p omni eo qd̄ cauſam inſtruit. vt ſcripture
teſtes. facit. c. puenit. j. de teſti. cogē. facit. l.
notionē. §. inſtrumentoꝝ. ff. de ver. ſig. Ter-
tio ſtricte ſolū p ſcripturis. vt in ti. de fi. in-
ſtru. Et ſic differūt teſtes ab inſtrumentis.
q2 pbatio teſtiū fit viua voce. ſed inſtrumē-
torū voce mortua. Ex quo ſequit ꝙ ſtatu-
tum diſponēs. ꝙ pducens falſum inſtru-
mentum puniat in decē. nō habet locū in
pducente falſum teſtem. q2 ſtatuta ſūt ſtri-
cte intelligēda. fac. c. ex lr̄is. de ſpōſa. Sūt
autem inſtrumentoꝝ due ſpecies. Nā ali-
ud publicum. aliud priuatum. Inſtrumen-
tum publicum eſt ſolennis et rite ordinata

ſcriptura p autentice pſone manū publice
facta cauſa memorie. c. ſcriptura. de fi. in-
ſtru. Et ſunt iſta de ſolennitate q̄ faciūt in-
ſtrumentū publicū et autenticū regularit.
vt ſcꝫ pponat nomen imparoris ⁊ annꝰ im-
perij nomen conſulis ⁊ annus cōſulatus.
Hodie vero ponit nomen ſummi pontifi-
cis cū alijs ſeptē. vt ſunt annus dn̄i. indi-
tio. menſis. dies. locus. teſtes. cū noīe no-
tarij ⁊c. de q̄bꝫ no. glo. in. l. generali. C. de
tabula. li. x. Et dr̄ publicū inſtr̄m. q2 iudi-
cis auctoritate eſt exemplificatū ⁊ autenti-
catū. vt. in. c. cū dilecta. de ꝯfir. vti. vl' inu.
Itē publicū inſtrumentū. q2 autēťico ſigil-
lo eſt ſigillatū. vt. c. j. de fi. inſtru. Itē dicit
publicū inſtrumentū qd̄ in iudicio dicitur
ſeu ſcribit apud acta publica. Et valet etiā
p quemcūqꝫ ſcriptū ſit. vt de pba. quoniā.
Itē dicit publicū inſtrumentū qd̄ hꝫ ſub-
ſcriptionē trium teſtium viuentiū. vt. c. ſcri-
pta. pall'. Itē dicit publicū qd̄ de archiuo
publico. vel de armario pducit. vel liber
cenſualis in quo ſcribunt cenſus. vel liber
annotationū. et ei creditur ſi habet publi-
cum teſtimoniū. ſcꝫ ꝙ iudex fiteat illud
de archiuo publico eſſe pductum. c. ad au-
dientiā. de pſcrip. vbi dicit ꝙ papa credi-
dit cuidā libro cēſuali. et cuilibet alij inſtru-
mēto fides adhibet. vt pꝫ p iā dicta et per
multa alia iura. Inſtrumentū priuatum eſt
quod per manū priuatā cōfectum eſt: vel a
tabellione. nō tm̄ in forma publica ſcriptū.
vt q2 nec nomen imperatoris. nec cōſulis.
nec pape. de quibus ſupra pxime dictū eſt
appoſuit. C. qui po. in pig. ha. l. ſcriptas. vt
ibi notat. Et tale inſtrumentū debet habe-
re trium teſtium ſubſcriptionē. vt d. l. fi. Et
priuatum inſtrumentū a quocunqꝫ ſit ſcri-
ptum niſi aliquo dictorum modorū ſit ro-
boratum. nō valet. Inſtrumentorum pri-
uatorum tres ſunt ſpecies. Nam aliquan-
do facit ſcripturam ſibi tm̄. et aliquādo ſi-
bi ⁊ alij. aliqñ alij tm̄. Illi ſcripture quam
quis facit ſibi vel p ſe: nulla fides adhibet
vt. C. de pba. l. j. Si aūt facit ſcripturā cō-
tra te. puta creditori tuo de eo qd̄ accepiſti
ab ipo credit ei cōtra te. vt. j. q. vlt. ſaluber-
rimū. Si aūt tibi ⁊ alij facit ſcripturā ſicut
eſt codex rationū tuarū ei interdum credi-
tur. vt. x. q. ij. Eſt autē aliquod inſtrumen-
tum guarantigie. vel guarantigiatum. vicꝫ

qδ habet executionē paratā. vt ſi cantat aliquem eſſe debitorē alterius, ſtatim eo exhibito ī iudicio iudex executionē facit vt ſunt cōiter papie. De his no. in. l. a diuo pio. ff. de re iudi. De inſtrumentoꝝ raſura vide in c. ex lr̄is. in glo. ij. de fi. inſtru. et in. c. cū venerabilis. in glo. fi. de reli. do. et. c. licet. in glo. iij. δ cri. fal. Nā inſtr̄m raſum de falſitate ſuſpectū habet. ꝫ dr̄ ab inſtruo. qꝛ eo mediāte cauſe inſtruunt.

Inſula dr̄ q̄ſi in ſalo. i. in mari poſita. Etiā inſula dom⁹ dicta ē. vide qδ no. circa. §. inſula. inſti. de re. diui.

Inſularij ſerui ſunt q̇ in inſula retinent. vt. l. in lege. ff. de ꝟ. ſig.

Interceſſor dr̄ q̇ ꝑ alio p̄ces facit vel fundit. Itē dicim⁹ interceſſorē illum q̇ intercedit ⁊ interponit ſe inter debitorē et creditorē ad hoc ꝙ ei pecunia mutuet. et eſt q̄ſi fideiuſſor ⁊ cōſtitutor.

Intercedere ꝓprie idem eſt qδ pro alio p̄ces fundere. Sumitur tn̄ cōmuniter in iure ꝑ interuenire.

Interemptor. i. mediator in emptionib᷒.

Intruſi dicunt q̇ nō ꝑ electionē canonicam ſed ꝑ violentiā occupāt honores officia vl̓ eccleſiaſtica beneficia.

Intentio ſiue capitulū in iure dicitur illud quo intendit probare per teſtes is qui inducit eos.

Intelligentia dictoꝝ eſt ex cauſis aſſumenda dicendi. de ver. ſig. c. intelligentia. nō ex opinionibus hominū: ſed ex cōmuni vſu ſunt intelligēda nomina. ff. de ſupple. lega. l. labeo.

Interrogatoria ſunt q̄ facit pars teſtib᷒ ꝓductis ꝯtra ſe. Et dant ſuꝑ articulis de q̇bus p̄miſſum eſt. et formāt ꝑ circumſtātias cauſe et ꝑſonarū. vt eſt glo. in. c. p̄ſentiū. de teſti. li. vj.

Intereſſe mea eſt mihi expedire vel me dānū vel lucrū qδ facere vel caꝑe potui nō feciſſe: vel nō recepiſſe. Vn̄ h̄ verbū intereſt impſonaliter p̄t poni in ꝯſtructiōe. Et qn̄qꝫ cōſtruit cū ꝓnoib᷒ poſſeſſiuis. et tūc exigit ablatiuos feminini gener̄. hoc modo. mea intereſt debitū ſoluere die ſtatuto. Similiter dr̄ tua ſua noſtra veſtra intereſt. Et illoꝝ ꝓnoīm ablatiuos regit captū ꝓ ptinet. Cū vero ꝯſtruit cū ceteris dictionibus tūc exigit gtm̄ ſingularē vel pluralē. verbi gratia. Illius intereſt rē ſuā nō ꝑire. regis intereſt regnū ſuum gubernare. reipublice intereſt ne crimina maneant impunita. litigatorū intereſt iuſtū habere iudicē vl̓ fauorabilē. Itē intereſſe hoc verbū cū ꝓnomine neutrali ponit. Et qn̄qꝫ ſignificat damnū qδ euenit. qn̄qꝫ lucrū amiſſum. damnū qδ accidit. Verbi grā. Perſuaſiſti familie mee ꝙ de domo vel poſſeſſione cederet. q̇ facto damnū mihi euenit tu tener̄ ad intereſſe mihi p̄ſtandū. i. damnū qδ paſſus ſum reſartiendū. Itē de lucro amiſſo ponit exemplū. Debuiſti mihi ſoluere centū aureos rome. tu ſoluere deſideras Baſilee: eſtimandum eſt q̄tum interfuerit mea pecuniā ſuo loco mihi ſolutā fuiſſe. i. lucrū qδ ex mea negociatiōe ex eo loco facere potuiſſem. et hec actio ꝑ quā hoc fit dicit arbitraria loci. Sꝫ notandū q̄uis lucrū amiſeris nō ideo damnū paſſus es. qꝛ damnū dicit a demēdo. ſcꝫ qn̄ ex facultatib᷒ aliq̇d demit. aut ex ꝓpria ſubſtantia diminuit: ita ꝙ damnum pateris quādo in reb᷒ tuis aliq̇d decreſcit nō qn̄ accreſcit rebus tuis. Unde intereſſe eſt damnū emergens vel lucrū ceſſans ſuꝑ eo qδ dari vel fieri omiſſum eſt. verbi grā In papia dare mihi pecuniā ꝓmiſiſti tali die et nō feciſti. hic damni ⁊ lucri ratio ē habenda. Dāni. qꝛ in mora fuiſti et nō ſoluiſti die tali ſicut ꝓmiſiſti. nō habui vt ſoluerē quare penā incurri. et damnū quod nō incurriſſem ſi mihi loco ꝙ termino prefixis ſoluiſſes. nec damnum hoc paſſus eſſem. Lucri etiam cōſideratio habenda eſt. qꝛ ſi mihi in loco et termīo debit̄ ſoluiſſes mercimonia comparaſſem et multa lucratus fuiſſem. Eſt ergo intereſſe extimatio damni quod taliter euenit vel lucri quod ceſſat ex eo ꝙ aliquid tibi nō detur vel nō fiet vt debet.

Intereſſe cōuentum eſt ſcꝫ cū nō facis qδ ꝓmiſiſti mihi. vel cū non fecero qδ ꝓmiſi tibi. Aliud intereſſe eſt cōmune ſcꝫ extimatio cōmunis dāni vel lucri qδ euenit vl̓ ceſſat. Aliud ſingulare ſcꝫ extimatio q̄ euenit ex ſpeciali caſu vel vtilitate. vide de h̄ ſpec. ti. de fruc. intereſſe.

Interdū dicit fieri quod fit inter diem. i. de die in diem.

Interpolari qn̄qꝫ idē ſonat qδ interrūpi. vn̄ dr̄ ꝙ ꝑ lit. ꝯte. interpolat. i. īterrūpit actio

poſſeſſio. vel pſcriptio. Itē interpellare idē eſt quod monere. vt dicēdo. dies interpellat p dño. i. monet. c. potuit. in fi. de loca. et conduc.

Interdictū olim erat qdā formata ꝛ ſolēnis cōceptio vboꝝ qbꝫ ptoꝛ aliqd fieri iubebat vel phibebat. qd tūc maxie faciebat cū de poſſeſſione vl qſi poſſeſſiōe inter aliqs cōtendebat. vt inſti. de interdic. circa pn. et. ff. eo. ti. Et dr interdictū qſi inter duos dictū vel redditū. vt inſti. eo. ti. §. exhibitoria. als §. ſunt tn̄. in fi. vel ſm aliqs dicit ab interdicendo. i. phibendo. qd nō placet. cum p interdicta non ſemp phibeat. immo aliqn̄ aliquid fieri iubeat iudex. vt inſti. eo. ti. §. j. Differebat aūt interdictū ab actiōe. qꝛ ſolēnitas actionum erat inducta de iure ciuili. Interdictū aūt a iure ptorio vel ſm Azo. qꝛ in actione vboꝝ ſolēnitas nō formabat in ſinguloꝝ pſonis. ſed erāt generalit in oībus pſonis formata ſolennit verba. Interdictis aūt qt erāt hoīes deſiderātes ea ppoſiti tot eis potentibꝫ formabant verborū ſolennitates vl ꝯceptiōes qbus ꝯtra ſuos aduerſarios in cauſis ſuis vtebant. qs interdicta vocabāt. de h̄ no. inſti. eo. ti. in pn. et. ff. eo. ſup rubꝛ. Hodie aūt inter actiōes et interdicta nulla eſt differētia. vt inſti. eo. ti. §. fi. Eſt ḡ interdictū actio in factū ptoria ſ. a ptore inuenta. et aliqd nomen ſortit ab inuentore. vt ſaluianum. Aliqd a pncipio forme verboꝝ. vt quoꝝ bonoꝝ. quorū legatorum. vti poſſidetis. Aliud a materia d q tractat nomē accipit. vt ne qd in loco ſacro fiat. de locis ꝛ itineribꝫ publicis. vt ne qd i loco publico vel itinere publico fiat. de loco publico fruēdo ꝛc. Vn̄ interdictoꝝ aliud petitoriū. aliud poſſeſſoriū. ꝛ aliud mixtū. De petitorio. ff. e. ti. l. iterdictoꝝ. §. qdā de mixto. ff. d aqua qti. et eſti. l. j. ꝛ. §. fi. De poſſeſſorio. ff. e. ti. §. ſequēs diuiſio. Et huius interdicti tria ſunt mēbra. Quia aliud interdictū poſſeſſoriū datur p adipiſcenda poſſeſſione. aliud p recuperanda. et tertiū p retinenda. Primū cōpetit ei q nō fuit añ nactus poſſeſſionē. Et illud eſt triplex. ſcꝫ quoꝝ bonoꝝ. quorū legatorū. et ſaluianū. Primū cōpetit heredi vel filio emācipato p poſſeſſione hereditat a ptore petita. nā filius emancipat᷒ de iure ciuili nō admittebatur ad hereditatē paternā. Sed qꝛ emācipatus ita eſt filius ſicut in patria poteſtate exiſtēs. ideo ptores. i. magiſtrat᷒ a populo romano creati. grā emendandi defect᷒ legis duodecim tabularū ſm equitatē. dū tn̄ nō tollerēt diſpoſitionē iuris ciuilis ſtatuerūt iure ptorio emancipatū ad admittendū ad res vniuerſas ꝛ corporales ꝛ nō iura incorporalia. et dat directū de iure ptorio. vtile vo de iure ciuili. Et eſt effectus hui᷒ interdicti ꝙ ex eo filius emancipatus agere pōt ꝯtra poſſeſſorē rerū paternaꝝ ſic ꝯcludēdo. Peto talē ꝯdemnari ad dandū mihi talē rē cui᷒ heres fact᷒ ſum de iure ptorio. Secūdū ſcꝫ quoꝝ legatoꝝ ꝯpetit heredi ꝯtra legatarios q ppria auctoritate legata apprehendūt. quorū ipe dꝫ eſſe diſtributor poſtꝗ falcidiā deduxit. Vn̄ qs habet tres filios. et domū ꝛ vineā. domū legat pmo filio. ſcdo vineā. ꝛ tertiū heredem vniuerſalē inſtituit q nihil reperit i hereditate. debet ḡ tertius hr̄e falcidiā. i. quartā ptē hereditatis. Et ſic deducta qrta parte a domo ꝛ a vinea. ille tertius diſtribuit alijs filijs primo ꝛ ſcdo legata reſidua de manu ſua q ipi ppria auctoritate nō debent apprehendere. Eſt ḡ effect᷒ huius interdicti ꝙ petat legatarios cōdemnari in oībꝫ legat reſtituendis: quoꝝ ipe ē heres. Tertiū ſcꝫ ſaluianū cōpetit locatori ꝯtra inquilinū q deportat bona ſua d hoſpitio ſibi locato. nec reducit ad pſtinū ſtatū: qꝛ oīa obligata ſūt hoſpiti tacite p cenſu. Scdm ſcꝫ p recuperanda cōpetit eiecto de poſſeſſione. et hoc triplicit. ſcꝫ vn̄ vi de poſſeſſione immobili. vi bonoꝝ raptoꝝ ſpoliatore mobili. et qd vi aut clam cōtra eū q in ſolo alicui᷒ edificauit. Tertiū ſcꝫ p retinēda poſſeſſione interdictū poſſeſſoriū cōpetit cōtra moleſtātem aliquē in poſſeſſione. Et eſt duplex. ſcꝫ vti poſſidetis. quod cōpetit inter duos q eandem rem immobilē cōtendunt poſſidere. et vtrobi quod gratia poſſeſſiōis eſt inter duos ſuper re mobili. De his vide glo. iiij. et. vij. in. c. paſtoralis. de cau. poſſeſſio. et proprie. vbi plene. Et nota optimā gloſam et magiſtralem in. l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. vbi ponuntur multi caſus in qbus quis nō incidit in penam huius noue cōſtitutionis. ſi quis. Non enim dicit agi vn̄ vi. ſed ex illa cōſtitutione. Interdictoꝝ etiā qdā ſunt publica. qdā priuata. quedā

ſimplicia.in q̄bus alter eſt actor ⁊ alter re-
us.vt ſūt reſtitutoria vl' exhibitoria. Que-
dā duplicia.ī quib⁹ ps vtriuſq₃ litigatoris
cōditio eſt. Nec q̄ſq₃ actor vl' re⁹ p̄cipue in
telligit.ſed q̄libet tā rei q̄₃ actoris p̄tē ſuſti-
net.inſti.de īterdic.§.tertia.⁊.§.duplicia.et
ff.eo.ti.l.ij.vbi de hoc.⁊ in.l.iij.eo.ti. hec et
alie diuiſiones interdictoꝝ plures ponunt
q̄ ſunt de libero hoīe exhibēdo ne q̄d fiat ī
loco ſacroſancto ⁊ religioſo.ī flumine ripa
ve. Et in flumie publico.de cloacis publi-
cis ⁊c̄.vt infra de ſingulis dicet in locis ſu
is. Sūt aūt interdicta publica noue ī vni-
uerſo ſm ſpe.in tractatu libelloꝝ.ti.de cau.
poſ.⁊ ꝓprie.§.q₂ vo. Alia oīa ſūt interdicta
ꝑuata.q₂ ꝓpter vtilitatē ꝑuatā inducta. Et
ſunt in toto.xxviij.ſm Spe.ibidē.§.priua
ta. Itē interdictū generale d̄r q̄n regnū ter
ra aut villa interdicit.ꝑticulare vo q̄n vna
eccl'ia interdicit.⁊ h̄ mō ſumēdo interdictū
ꝑ cenſura eccleſiaſtica.

Interdictū de aq̄ q̄tidiana et eſtiua dat ha-
benti ius aq̄ q̄tidiane vel etiā eſtiue ducen
de ad predia ſua. Cū aliq̄s ducere ꝓhibet.
vt.ff.eo.ti.l.j.in p̄n. Et q̄ interdictū aliq̄n
ſit ꝓhibitoriū.aliq̄n reſtitutoriū vt ſequit.
De hoc eſt caſus in d.l.j.§.j.et eſt ꝓhibito-
riū.et retinende poſſeſſionis. q̄nq₃ aūt eſt
reſtitutoriū ſm Spec.ibidē.v.alio mō.et
§.pal'.vbi ſubdit p̄tor. Quotidiana aūt aq̄
nō tm̄ illa eſt q̄ q̄tidie ducit.ſed illa qua q̄s
quotidie pōt vti ſi vellet. Duo aūt ſunt ge
nera aquarū que differunt. Quotidiana q̄
duci ſolet aſſidue.et ſi aliq̄n ducta non eſt
eius tn̄ ſeruitus intermiſſione tpis dimiſſa
eſt. Sed aqua eſtiua ea eſt qua eſtate vti ex
pedit:ſicut dicunt veſtimenta eſtiua.ſaltus
eſtiui.caſtra eſtiua. Quib⁹ interdū hyeme
plerūq₃ tn̄ eſtate vtimur.vt habetur in.l.j.
p̄all'.in p̄n.

Interdictū de aq̄ de caſtello ducēda.datur
habēti ius ducēdi aquā a cannali vl' caſtel
lo qḋ eſt diminutiuū a canna ad irrigādū
Vide Spe.vbi ſup̄.qui dicit hoc interdi-
ctū haberi ⁊ bn̄.ff.de aq̄ q̄ti.et eſtiua.l.j.et
§.ait p̄tor.ij.de quo dicit vt ibi.et in.iij.§.⁊
ſe.vſq₃ ad finē.l.vbi d̄r. hoc interdictū ne-
ceſſario ꝓpoſitū eſt. Nā ſuꝑiora interdicta
ad eos ꝑtinēt q̄ a capite ducūt ⁊c̄. Equiſſi
mum ei viſum eſt q̄₃ q̄ qui ex caſtello ducit
īterdictū dari.i.ex eo receptaculo qḋ aquā
publicā ſuſcipit:idq₃ a principe cōceditur.
alij nulli cōpetit aque guſtande. Vide ibi
pulcrum tex.

Interdictū de arborib⁹ cedendis.dat cōtra
hos q̄ habēt arbores quarū folia pendent
ſuꝑ edificia vicinoꝝ vel agrū:ita q̄ eis dā-
num inferāt.et cōſulit eis q̄ hmōi arbores
ſuccidāt et ligna tollāt ⁊ eos deglobent a
terra vſq₃ ad.xv.pedes. Idē eſt ſi ꝑ radices
minatur ꝑiculū.vt.l.j.C.de interdic. Et h̄
interdictū ꝓhibitoriū eſt. Si aūt arbores
edib⁹ alienis impendeāt:vtrū totas iubeat
p̄tor adimi.an vero id ſolū qḋ ſuꝑ extiterit
Rutili⁹ ait a ſtipite excidēdas.idq₃ pleriſq₃
videtur verius. Et niſi adimeret dn̄s arbo
rem. Labeo ait ꝑmitti ei cui arbor officit ſi
velit ſuccidere eā.lignaq₃ curtare vt eſt tex.
in.j.l.§.hoc interdictum.ff.eo.ti.vbi ſub-
ditur in.§.ſe. Arboris appellatione etiā vi-
tes ꝯtinent. Nō ſolū aūt dn̄o ediū.ſed etiā
q̄ vſufructū habet cōpetit hoc interdictū.
vt ibidem.

Interdictū de cloac̄ ꝑuatis reficiēdis. Si
volēs q̄s ſuā cloacā priuatā vl' etiā publi-
cam.vel fiſtulas vl' meatus reficere vl' pur
gare.vl' de nouo facere ab alio ꝓhibet tūc
ꝓuiſum ei ē de interdicto de cloacis.qḋ ē
interdictū publice deputatū ⁊ ꝑuatū de ꝑ-
uatis cloacis.⁊ ē ꝓhibitoriū. Etiā eſt aliud
reſtitutoriū.ſ.qḋ dat cōtra mittentē in cloa
cam meā vel publicā.vel qḋ immiſſum in
cloacā īpedit.vl' q̄ iubet auferri qḋ īmiſſū
eſt.vt.ff.de cloacis.l.j.§.j.et.§.deinde.⁊.§.
cloace.l.fi.eo.ti.et ſpe.ibidē.v.porro.vide
ſupra cloaca.

Interdictū de aq̄ pluuiali arcenda vel de aq̄
pluuia.immo nō eſt interdictū.ſed actio ci
uilis deſcendēs ex lege.xij.tabularū.vt.ff.
de aq̄ plu.ar.l.ſi vſufruct⁹.et ibi no.ſuꝑ v.
legitima.vbi allegat.l.labeo.ff.de teſt.lib.
Et dicit ibi tex.ſed ⁊ ſi fructuarius op⁹ fe-
cerit ꝑ qḋ aq̄ pluuia alicui noceat.erit q̄dē
actio legitia cū dn̄o ꝓprietatis.an vo etiam
vtilis ī fructuariū actio aq̄ pluuie arcende
ſit dāda q̄ſitū eſt ⁊ mag̃ ē vt det ſupple dicē
dū. Si ḡ facis aliqḋ op⁹ in fundo tuo ꝓpt
qḋ aq̄ pluuial' nocere pōt fundo vicini tui
dat ꝯ te actio pluuie arcēde ꝑ quā tuis ex-
penſis opus teneris deſtruere ⁊ damnū cō
tingens emendare. Si vo poſſideas op⁹
ab alio factum teneris patientiā preſtare

vt deſtruaẜ.ar.l.j. et.ij.§.iij.in fi.et.l. ſi tertius colon⁹.§.celſus ſcribit.℣.ſi q̇dē alius. ff.eo.ti.et Spe.ibidē. Et dicit Vulpian⁹ i l.j.in p̄n.ff.e.aquā pluuiā dicim⁹ q̄ de celo cadit.et q̄ imbꝛe excreſcit ſiue p̱ ſe hec aq̄ celeſtis noceat ſiue cū alia mixta ſit.Et ſequitur ibi ſtatim.Hec aūt actio locū habet in damno nondū facto:opere tn̄ iā facto ex q̄ damnū timeẜ.totiēs locū habet totiēs manufacto ope agro aq̄ nocitura eſt cum q̇s manufecerit q̄ aliter flueret q̄ꝫ natura ſolet ſi foꝛte mutādo eā aut maioꝛē fecerit.aut citioꝛē.vel rapidioꝛē aut vehementioꝛē.aut ſi cōpꝛimendo redūdare fecerit eā.nā ſi natura aq̄ nocet ea actione nō cōtinet.vt in ea.l.d̄ꝛ de eo ope qȯ agri colendi cauſa aratro fit.Quintus mutius ait nō cōpetere hanc actionem.

Interdictū de fonte eſt qȯ datur ei q̄ duxit aquam de fonte hoc anno.nec vi nec clam nec p̄cario de alteri⁹ fonte.vt.ff.e.ti.l.j.i p̄n. vel lacu.puteo.piſcina.foſſa.ſtagno.Hoc interdictū ꝓponiẜ ei q̄ fontanea aq̄ vti ꝓhibeẜ.ſiue haurire.ſiue pec⁹ ad eā ꝓpulſare.vt l.vnica.p̄al.in p̄n.Et de iſtis oībꝫ ſeruitutibus daẜ h̄ interdictū.Si tn̄ ꝑpetua ſit cā.vt colligiẜ ex.§.j.d.l.vnice.et.§.hoc interdictū de ciſterna.in ℣.deniq̧ .a cōtrario ſenſu.Nō aūt daẜ ſciſſoꝛia actio.vt.§.h̄ interdictū.vbi d̄ꝛ q̄ꝛ de ciſterna nō cōpetit. nā ciſterna nō h̄ꝫ ꝑpetuā cauſaꝫ.nec viuā habꝫ aquā:a q̄ apparet i his exigendū vt viua aq̄ ſit.Ciſterne autē imbꝛibꝫ ꝯcipiunẜ. Cetera vide d.l.vnica.ff.de fonte.vbi d̄ꝛ in fi.l.de lacu.puteo.piſcina reficiendū purgandum interdictū cōpetit.et oībꝫ ꝑſonis daẜ q̇bꝫ illud de aqua eſtiua.

Interdictuꝫ fraudatoꝛiū eſt q̄ tutoꝛis creditoꝛ pupillo teneẜ.vt ſi eū cōſilio fraudis ꝑticipaſſe cōſtabit vt fraudareẜ.de hoc interdicto h̄r.ff.de ſolut.l.pupilli.circa p̄n. Hoc interdicto teneẜ q̄ fraudē ꝑticipando emit a creditoꝛe q̄ nō ſit ſoluēdo.meli⁹ foꝛte diceref a debitoꝛe.

Interdictū de glande legēda.vel alios fructus datur ei cuius glans vel alius fructus in fundū alienū ceciderit.vt.l.vnica. ff.eo.ti.vt ſingulo tertio die legere ⁊ expoꝛtare liceat.Et glādis noīe oēs fruct⁹ ꝯtineẜ vt d̄ꝛ in fi.eiuſdē.l.vnice.

Interdictū de itinere actuq̧ p̄uato reſtituēdo ꝓhibitoꝛiū ad tuendas tantummō ruſticas ſeruitutes datur ꝯtra ꝓhibentes aliquē vti ſuitute ſua.vt.ff.e.ti.l.j.§.j.⁊ datur ꝯfeſſoꝛia ꝯtra negantē ſeruitutē.vt.l.ſi foꝛte.§.ſciendū.ff.ſi ſer.ven.Et etiā aduerſus eū q̄ alium iniuſte ꝓhibet ſua vti ſeruitute. immo etiā tūc daẜ ꝯfeſſoꝛia.vt d.§.ſciendū l.p̄al.vn̄ daẜ mihi.qꝛ in itinere actu vel via pꝛiuata vſus ſum hoc anno triginta diebꝫ nō vi:nō clam:nō p̄cario.vt.ff.e.ti.l.j.§.h̄ interdicto.⁊ hoc ſi fuerit iure ſeruituꝫ.alſ ſec⁹.vt.ff.de aq̄ plu.arcen.l.j.in fi.et ideo a te nō debeo ꝓhiberi q̄ minus vtar interim. vel tāto tp̄e q̄aduſq̧ de ſeruitute ꝯſtet. Ait em̄ p̄toꝛ q̄ itinere actuq̧ p̄uato de q̄ agiẜ h̄ anno.et nec vi nec clam nec p̄cario ab aduerſario vſus ē q̄ minus ita vtaẜ vim fieri veto.vt.ff.eo.ti.l.j.in p̄n.

Interdictū de libero hoīe exhibēdo cōpetit vnicuiq̧ de populo ad petendū in publicum hominē liberū ꝯtra ⁊ aduerſus euꝫ q̄ liberū hominē inuitū captū dolo malo detinet i ſeruitute.Et ꝓponiẜ hoc interdictū tuende libertatis cauſa.vicꝫ ne hoīes liberi retineanẜ a quoquā ꝑ exhibitiōe facienda vt homo ꝓducaẜ in publicū.Et tangēdi ⁊ videndi oīs facultas p̄beaẜ.Et exhibere eſt extra ſecretū habere.vt.ff.eo.ti.l.iij.§. ait p̄toꝛ.Hoc etiā interdictū cōpetit aduerſus abſentē.vt.l.p̄al.§.j.Et a q̄cūq̧ hoc interdictū ꝓponi pōt.qꝛ cuilibꝫ de populo cōpetit.et cuiuſlibet intereſt ne hoc fiat. Nemo etiā ꝓhibendus eſt libertati fauere.vt ea.l.§.hoc interdictū.j.et nihilominus lex facit accuſari.vt e.ti.l.in p̄n.vbi tex.inq̇t. Quē liberū dolo malo retines exhibeas.⁊ ff.ad.l.fauſ.de pla.l.nō ſtatim.§.fi.et.C.de eden.l.ſi fratrem.

Interdictū de liberis exhibēdis ſeu deducēdis datur patribꝫ vel parentibꝫ ꝯtra eos q̄ liberos vl̄ nepotes in p̄tāte eoꝝ exiſtentes ſine eoꝝ volūtate detinēt.vn̄.l.j.ff.e.ti.ait p̄toꝛ.Qui que ve in poteſtate luij tuij eſt. Si is ea ve apud te eſt.Dolo ve malo tuo factū eſt q̄ min⁹ apud te eſſet ita eū eā ve exhibeas.Hoc interdictū et illud de vxoꝛe deducenda nō ſolū ſunt exhibitoꝛia ſed etiaꝫ deductoꝛia ſeu deductiua.qꝛ p̱ ea vxoꝛ ⁊ liberi nō tm̄ exhibenẜ:ſed etiā deducunẜ. vt ff.e.ti.l.iij.§.j.Et de interdicto de vxoꝛe poſtea dicetur.

Interdictū de migrando dat̄ inq̄lino.vt ipe libere cū reb⁊ ſuis poſſit de habitatiōe migrare.ſi tn̄ locatori ſatiſfaciat.et de pēſiōe totius tp̄is.vt.ff.eo.ti.l.j.§.ſi penſio. Et de dāno ſi qđ ī domo ꝯducta dederit. Sʒ etiam gratuito inq̄lino dat̄.colono aūt nō datur.vt.ff.eo.ti.l.j.§.j.ſed alias ei iuxta ordinē iudicis ſubuenit ſi velit nō dico migrare ſʒ colonariā poſt tp̄s exactū derelinq̄re. Dicit̄ em̄ ibi in tex. Hoc interdictū ꝓponit̄ inq̄lino q̄ ſoluta pēſione vult migrare.nam colono nō cōpetit.cui etiā extra ordinē ſubueniri pōt.ḡ infreq̄uēs eſt h̄ interdictū ſi tn̄ gratuitā habet q̇s habitationem h̄ interdictū vtile ei cōpetit.

Interdictū de mortuo iferēdo habet locuʒ vt q̇s nō ꝓhibeat̄ mortuū inferre ⁊ ſepelire quo licet ei inferre ⁊ ſepelire.vt.ff.e.ti.l.j.in ṗn.vt ſi via ꝓhibeat̄ vel ſepulcrū edificare vel lapides ad edificandū ꝑ fundū ducere. vt.ff.eo.ti.l.j.§.pretor ait.⁊.§.ſi iter mihi.§. vim habere.⁊.§.fi.⁊c̄.

Interdictū momētanee poſſeſſionis eſt q̄ agit̄ de poſſeſſiōe retinēda ſic̄ vti poſſidetis. vt.ff.vti poſſi.l.j.§.j.⁊ vtrobi. de quib⁊ infra dicet̄.vl' q̄ agit̄ de poſſeſſiōe adipiſcenda.vt.ff.quoꝝ bonoꝝ.l.j.§.j. vt eſt quoruʒ bonoꝝ.quoꝝ legatoꝝ.vel q̄ agit̄ de poſſeſſione recuperāda.vt vn̄ vi.ff.eo.ti.§.j. Et dicunt̄ momētanee poſſeſſiōes.q꞉ licet obtineat aliq̇s in poſſeſſiōe.tn̄ ꝯtinuo elapſo momēto ſuccūbere poterit in iudicio ꝓprietatis.vt.C.ſi de momē.poſſeſ. fuerit appel. l.j. Et ꝙ hec ſint interdicta momētanee poſſeſſiōis.dic vt no. C.q̄ legit. ꝑſo.habēt ī iudicio ſtādi.l.momētanee. Et naturā illorū ṗdictoꝝ ꝑſequere.vt no.in.c.paſtoralis. đ cau.poſſ.⁊.ꝓprie.⁊ inſti.de interdic. per totum.ꝑut etiam ſupra dictū eſt in ṗncipio. đ interdictis. Hoc aūt interdicto pōt quilibet minor.et ſi impubes ſit etiā ſine tutore vti.vt.ff.vnde vi.l.j.§.ſi filius.

Interdictū ne q̇d in loco ſacro fiat. Et ſeq̄n tia oīa hmōi dant̄ cuilibet ex populo ad exhibēdū ne fiat.ꝯ quā ꝓhibitionē ſi q̇d factū fuerit interdicto qđ vi aut clā ſuis ſumptib⁊.vl' deſtruere coget̄ oīne qđ factū fuerit.aut in priſtinū ſtatū reducere vl' reddere tenet̄.vt.ff.ne quid in loco pub.l.ij.§.ait ṗtor ꝙ in via. Hoc aūt verū eſt de hoc qđ ipe fecit vel fieri mādauit.al's ſecus eſſet.vt ff.qđ vi aut clam.l.alios. vbi hec interdicta locū habeāt ſignificatio noīm ipoꝝ denotat vt pupillaris actio eſt qua ius pupilli tuet̄.vt.ff.đ pupilla.acti.l.j. Et dic vt ibi in rubrica.⁊.ff. đ iuriſdi.om.iudi. l.ſi quis illud. Et dant̄ etiaʒ ad intereſſe.vt.ff.ne q̇d in loco pub.l.j.§.j.

Interdictū ne q̇d fiat in loco ſacro patet. Et qđ ait ṗtor. Ne q̇d in loco ſacro fiat nō ad hoc ꝑtinet quod ornamēti cauſa fit.ſed deformitatꝭ cauſa vl' incōmodi eſt.vt.l.j.§.qđ ait ṗtor.ff.eo.ti.vbi etiā.l.ij.dicit. in muris idēq꞉ portis ⁊ aliis ſacris locis aliq̇d facere ex q̄ damnū aut incōmodū irroget̄ non permittitur.

Interdictū ne q̇d fiat in loco religioſo patʒ ſimiliter.

Interdictū ne q̇d fiat in loco publico vel itinere. Hoc interdictū ꝓhibitoriū ē. Et tam publicis vtilitatib⁊ q̄꞉ priuatoꝝ ꝑ hoc proſpicit̄. Loca em̄ publica vtiq꞉ priuatoꝝ viſibus deſeruiunt iure ſcripto ciuitatis.vt.l.j. §.j.ff.eo.ti.vbi ſequit̄ publicū locū Labeo diffinit.vt ad areas.ad inſulas. ad agros. vias publicas.itineraq꞉ publica.

Hoc aūt interdictū ad ea loca q̄ ſunt in fiſci patrimonio nō ꝑtinet. In his em̄ neq꞉ facere quicq꞉ nec ꝓhibere priuat⁹ pt. Res em̄ fiſcales quaſi ꝓprie ⁊ ṗuate principis ſunt. Si q̇s ergo in his aliq̇d faciat nequaq꞉ h̄ interdictū locū habet.ſed in hac cōtrouerſia ṗfecti eorū iudices ſunt.q꞉ hoc interdictū ad ea loca ꝑtinet.que publico viſui deſtinata ſunt.vt.l.j.ꝑalle.§.ij.⁊.iij. De h̄ vide ibidē plura ea.l.⁊ eo.ti.

Interdictū ne q̇d fiat in mari vl' flumine publico ripaue eius quo peius nauigaret̄ aut in via publica quo peius eatur.hoc interdictū dat̄ ꝑpetuo oībus ⁊ in omnes habet cōdemnationē in id qđ actoris intererat vt l.j.in fi.ff.de via publi. et itinere pub. reficiendo. Et ſi quid in ea factū eſſe dicat̄ vbi lex ſecunda ponit ꝙ viam publicā popul⁹ nō vtēdo amittere nō poteſt.⁊.l.fi.đꝛ. Qui viā publicā exarauerit ad munitionē eius ſolus cōpellit̄. Itē flumē a riuo in magnitudine eſt diſcernendū aut exiſtimatiōe circūcolentiū. Itē fluminū quedā ſūt perennia. quedā torrētia.perennia ſunt q̄ ſemꝑ fluunt. torrēs eſt qđ ex hyeme fluit.⁊ ſi aliq̄n ī eſtate. Etiam eſt flumen publicum.⁊ flumē pri

natū.⁊ ripa q̄ oīa deſcribunt̄ in tex.⁊ glo. i
.l.j.ff.de flumi.⁊ ne aliquid in flumine ripa
ue eiꝰ fiat quo peiꝰ nauigaret̄.

Interdictū ne q̇d fiat ī flumīe publico vt ali
ter fluat q̄ꝫ p̄ori eſtate fluxit. i. vt aqua fiat
altior.depſſior.rapidior.cū incōmodo euel
lentiū.vt.ff.ne q̇d in flumi.publi.l.j. in p̄n.
§.nō aūt omne.

Interdictū de noui opis nunciatōe dat̄ ei q̇
ꝓhibet̄ edificare poſtq̄ꝫ ſatis dederit.vt.ff.
eo.ti.l.p̄tor ait.§.hoc aūt interdictū. Nā h̄
interdictū cōpetit ſi in ſolo ſuo edificat.ali
ter locū habet remiſſio.vt.ff.e.ti.l.nō ſolū
§.ſciendū.⁊ tūc nō p̄t vltra edificare niſi cō
ſtet eū habere ius edificandi.vt in.§.palle.
Hoc interdictū etiā dat̄ in eū q̇ nō ſatiſde
dit vt edificet.vt.ff.eo.ti.l.de pupil.§.ſi plu
rium.⁊.§.meminiſſe.Et tenetur denūciare
etiaꝫ ſi ius edificādi habet. vt ea.l.§.j.et.§.
ſi is cui.Et ſi poſt edificauit totū ſuis ſum
ptibꝫ tenet̄ demoliri.vt.ff.e.ti.l. ſtipulatio.
§.ſiue aūt.Et interdictū ꝺ no.ope.nūci.im
perator noīat edictū.l.j.ff.eo.ti.vbi dicit.h̄
edictū remediūq̄ꝫ opis noui nunciatōis ad
uerſus futura opa inductū eſt nō aduerſuſ
p̄terita.h̄ eſt aduerſus ea q̄ nōdū ſūt facta.
Nā ſi q̇d opis factū fuerit qd̊ fieri nō debu
it ceſſat edictū.de no.ope.nūc.⁊ erit trāſeū
dū ad interdictū qd̊ vi aut clam factū erat
vt reſtituat̄.Et hec nūciatio nō habꝫ neceſ
ſariā aditionē p̄toris. pōt em̄ q̇s nunciare
nouū opꝰ ⁊ ſi p̄torē nō adierit.Itē pōt fieri
ꝓprio ⁊ alieno noīe ⁊ oībꝫ diebꝫ.etiā aduer
ſus abſentes inuitos ⁊ ignorātes.⁊ hec cla
re ponit tex.l.j.poſt prin.ff.eo.ti.vbi ſubdi
tur.Opꝰ nouū facere videt̄ ꝓpt̄ qd̊ locū ha
bet nūciatio.Qui aūt edificando de nouo.
aut detrahēdo aliquid priſtinā faciē operꝭ
mutat.⁊ hoc interdictū nō oīa opa comple
ctit̄.ſed ea ſola q̄ ſolo ꝯiuncta ſunt q̄ꝝ edifi
catio vel demolitio videt̄ opus nouū con
tinere.ergo nō ꝑtinet ad hoc edictū Si q̇s
in fundo alteriꝰ meteret.vel arborē ſuccide
ret.vel vineā putaret.licet opus faceret. q̇a
ſolū ad ea opa q̄ in ſolo fiūt ꝑtinet. Nec lo
cū habet ſi q̇s vetus edificiū fulciat q: non
opus nouū facit ſed veteri ſuſtinēdo reme
diū adhibet.vt.l.j.palle.§.opꝰ nouū. cū ſe
quētibꝫ.Subdit. Nūc videamuſ quibꝫ ex
cauſis fiat hec nūciatio.⁊ q̄ ꝑſone nūciēt et
quibꝫ nunciet̄.⁊ ſic quibꝫ locis nūciatio fi
at.et q̇s ſit effectꝰ nūciatiōis. q̄ ꝑ ordinem
vide ibidē in dic'a.l.j.

Interdictū de loco publico fruendo eſt pu
blice vtilitatis cauſa ꝓpoſitū. q: tuet̄ vecti
galia publica q̄ ꝓhibet q̇s vim facere ei ſo
cioue eiꝰ q̇ ꝯduxit locū publicū fruendū ab
eo q̇ locādi ius habuit.q̄ minꝰ loco publi
co ſibi frui liceat ex.l.locatiōis vel ꝯductio
nis.vt hec habent̄ in.l.j.§.j.et in p̄n.ff. de
lo.pu.fru.

Interdictū de p̄cario qd̊ reſtitutoriū eſt. vt
ff.eo.ti.l.ij.§.j.dat̄ ei q̇ p̄cario rogauit ⁊ p̄
cario habet.immo etiā ſi nō rogauit dū tm̄
poſſidet.vt.ff.eo.ti.l.in rebꝫ.§.j.⁊ ꝑ totā.l.p̄
cariū videt̄ rogare ⁊ hr̄e ſi rogauit ꝑ ſe ⁊ hꝫ
ꝑ ſuo.vel ſi rogauit ꝓcurator ſuꝰ.negociorꝫ
geſtor ⁊ ipe ratū habet.vt.ff.eo.ti.l.certe.§.
j.dū tm̄ accipiat in ꝑſonā ſuā ꝯtractū.aliter
nō.vt.ff.ꝺ acq̇.poſ.l.poſſeſſio.§.fi.Dat̄ eti
am ꝯ eū q̇ dolo fecit.vt.ff.de acq̇.poſ.l.ſi in
infinitū.§.j.et illud eſt regulare qd̊ dolo de
ſinēs poſſidere ꝑ poſſeſſore habeat̄. vt. ff.
de peti.heredi.l.etiā.§.itē ſi q̇s dolo.⁊.ff.ꝺ
re.vē.l.q̇ reſtituere.⁊ ſic ꝑ poſſeſſore hr̄. de
re.iur.in rubri.li.vj.ſi nō ſit ꝓximꝰ puberta
ti.q: tūc ſicut q̇libet maior tenet̄ de dolo et
lata culpa.vt.ff.cōmoda. l.iij. in p̄n. alias
ſecus.vt.ff.de re.vē.l.qꝛ infans.⁊ in pupil
lū q̇ rogauit p̄cariū ſine tutoris auctoritate
Et q̇d ſit p̄cariuꝫ Require loco ſuo. imo dic
vt legit̄.ff.de preca.l.j.vbi ſtricte accipitur
ſm̄ Accur.et.C.de preſcrip.xxx.an.l.ij.vbi
large capit̄.

Interdictū qd̊ vi aut clam dat̄ aduerſus eū
q̇ in loco alteriꝰ aliqd̊ opus ꝯſtruxit vl' de
ſtruxit.dū tm̄ ſit factū in ſolo.ff.eo.ti.l.j.§.h̄
interdictū.Et etiā ſi vi.i.ꝑ violētiā. aut clā
id eſt occulte ſine notificatiōe alteri facta fe
cit cū timeret ne ſi ſciret ſibi ꝓhiberet̄.vt.ff.
eo.ti.l.j.Cōpellit̄ aūt ꝑ hoc interdictū qꝛ de
ſtruxit ſuis ſumptibꝫ reponere in priſtinuꝫ
ſtatum.vel quod conſtruxit deponere.ideꝫ
ſi alteri mandaſſem opus fieri. q: ego tene
or ad opus deſtruendū ⁊ ad impēſas. ff. e.
ti.l.aut qui aliter.§.hec verba.Si tm̄ alius
fecit ⁊ ego poſſideo.tunc teneor ad patien
tiam preſtandā.vt opus tollat.ff.eo.l.fi. §.
alius.in princi.Et eſt hoc interdictū reſti
tutorium per qd̊ occurſum eſt calliditati eo
rum qui vi aut clam quedā moliunt̄ et de
ſtruunt.Iubent̄ em̄ reſtituere ea et parū re

fert vtrū ius facendi habuerit aut nō. Si-
ue eñi ius habuerit ſiue nō.tñ̄ tenet̃ interdi
cto hoc.qui vi aut clam fecit. Tueri eñi ius
ſuū debuit nō iniuriā cōmittere. vt.l.j.§.j.
ff.qđ vi aut clam.et ſequēti.§.hoc interdi-
ctum ad ea ſola opa ꝑtinet quecūqꝫ in ſolo
vi aut clam fiūt ⁊ infra vi factū. Quint⁹ mu
tius ſcꝓſit. Si ꝯ quez quis ꝓhibet̃ fecerit.
Et placet hec diffinitio Vlpiano pedio.
et Pomponio vt ibidē dr̄. Sꝫ Aresto. ait
Eū vim facere qui ſciens ſe ꝓhibitū ꝑ vim
molit⁹ ē ne ꝓhiberi poſſit. Et idē ſentit La
beo ibidē.ſed.l.iij.§.fi.eo.ti.clā facere. Caſ
ſian⁹ ſcribit Eū q̄ celauit aduerſario.nec ei
denūciauit ſi mō timuit ei⁹ ꝯtrouerſiaꝫ.aut
debuit timere. Idē Aresto.putat. eū quo-
qꝫ clam facere q̄ celādi animū hꝫ ei quē ꝓhi
bituꝝ non ſe intellexit, ⁊ id extimare debet
ſe ꝓhibituꝝ iri.

Interdictū quoꝝ bonoꝝ a p̄tore inuētū eſt.
et dat̃ filio emācipato aduerſus heredē vel
poſſeſſorē.vel ꝯ illū qui ꝓ herede vl' poſſeſ
ſore poſſidet ad vniuerſa bona adipiſcēda
nō ad ſingl'as res. Et cū ſit q̄ddā directum
⁊ quoddā vtile. Directū dat̃ ei qui eſt bo-
noꝝ poſſeſſor. Vtile dat̃ ei q̄ ſuccedit iure
ciuili ex teſtamēto vel ab inteſtato. Et eſt h̄
interdictū reſtitutoriū ⁊ adipiſcēde poſſeſ-
ſionis.ff.quoꝝ bonoꝝ.l.j.§.h̄ interdictum
Sūt ḡ interdictoꝝ quedā recuperāde poſ
ſeſſionis.quedā retinēde.⁊ q̄dā adipiſcēde.
vt ſupra in principio p̄miſſum eſt.⁊ hic de
ſcribunt̃.

Interdictū q̄ꝝ legatoꝝ cōpetit heredi ad re
petendū legata q̄ ſine volūtate ei⁹ legatari⁹
occupauit.repetit itaqꝫ heres vt d̄ducat fal
cidiā.alioq̄n ſi repeteret ſtatim repetitur⁹ ex
ceptiōe doli poterit remoueri. Et h̄ interdi
ctū vulgo ſic appellat̃. Et eſt etiā adipiſcen
de poſſeſſiōis.l.j.in ṗn.ff.quo.lega.⁊ q̄ nō
reſtituit id qđ intereſt debet ꝯdēnari. vt.l.
fi.§.ex h̄ interdicto.ff.eo.ti.

Interdictū de riuis eſt vtiliſſimū.qꝛ riuos.
ſpec⁹.⁊ ſepta reficere ⁊ purgare p̄tor aq̄ du
cēde cā ꝑmittit.dū tñ̄ nō aliter aquā ducat
q̄ꝫ ṗore eſtate fluxit.vt.l.j.in ṗn.ff.de riuis.
Et ſequit̃ in.§.ij. Riu⁹ eſt loc⁹ ꝑ longitudi-
nē depſſus q̄ aqua decurrat.cui nomen eſt
ḡ ecū. Specus aūt eſt loc⁹ ī q̄ deſpicit̃. in-
de ſpelunce ſūt dicte. Et dicit ibi glo. Spe
cus eſt loc⁹ altus a terra edificatus ex quo
ducit̃ aqua.ff.eo.ti.l.ſeruius aūt. Sed q̄n-
qꝫ ponit̃ ꝓ foſſa qua recipit̃ ⁊ colligit̃ aq̄.
Et in auctoꝛibꝫ ponit̃ ꝓ loco vmbroſo ⁊ te
nebroſo ſm Azo.ſed ſm Hugui.dr̄ ſpecus
eſſe fouea habens vndiqꝫ locū eminentio-
rē vnde poſſit ꝓſpici aqua in fūdo collecta.
vt.ff.de aqua plu.arcen.l.ſup̄ [illegible]er alienum.
Et capit̃ ꝓ ſubterraneo meatu.l.ſeruius.in
prin.et.§.j.eo.ti. Septa ṽo q̄ ad incile op-
ponunt̃ aque deriuāde cōpellēde lignea vl'
lapidea ſiue de alia qualibet materia.vt.ff
de riuis.l.j.§.ait p̄tor. Et ſubdit tex. incile
eſt locus expſſus ad lat⁹ fluminis ex eo di-
ctus ꝙ incidat̃.

Interdictū de ſupficiebꝫ.qđ etiā actio nūcu
patur.ꝓponit̃ duplex exemplū interdicti vti
poſſidetis. Tuet̃ itaqꝫ p̄tor eū qui ſupficiē
petit ⁊ defendit veluti vti poſſidetis inter-
dicto. Et oīa q̄ in vti poſſidetis interdicto
ſeruant̃.hic q̄qꝫ ſeruabunt̃.vt.l.j.§.ꝓponit̃.
ff.de ſupficie.vbi etiā in.l.ij. dr̄. ſupficiari-
as edes appellam⁹ q̄ in cōducto ſolo poſite
ſunt.q̄rū ꝓprietas ⁊ ciuili ⁊ naturali iure ei⁹
eſt cuius ⁊ ſolū.

Interdictū ſaluianū cōpetit dn̄o fundi ad-
uerſus colonū ī ſua domo habitātē ⁊ ei⁹ he
redes de rebꝫ coloni tacite pignoꝛatis pro
mercedibꝫ q̄s colon⁹ in fundū intulit.vt.l.j
ff.eo.ti.vbi tex.inq̄t. Si colon⁹ ancillaꝫ in
fundū pignoꝛis noīe induxerit ⁊ eā vendi-
derit ꝙ apđ emptoꝛē ex ea natū eſt ei⁹ appre
hendēdi gr̄a vtile interdictū reddi opoꝛtet.
nā vtile dat̃ ei ꝯ extraneū poſſeſſorē ꝓ adi-
piſcēda poſſeſſiōē q̄ tacite locatoꝛi ſunt ob
ligata. Differunt autē interdictū ſaluianū
et actio ſeruiana.qꝛ intentās actionē ſerui-
anā ad rē ſibi obligatā reſtituendā debꝫ ꝓ-
bare hmōi rem in bonis coloni fuiſſe eo tē
poꝛe q̄ res fuit illata. Sed h̄ nō eſt neceſſa
riū in interdicto ſaluiano.imo ſufficit ꝓba
re talē rē fuiſſe illatā.ita dicit glo.in.§.item
ſeruiana.inſti.de acti.ꝙ ī ſeruiana opoꝛtet
ꝙ creditoꝛ ꝓbet de rebꝫ fuiſſe dn̄i tp̄e obli-
gatōis.ſed in ſaluiano ſufficit ꝙ ꝓbet eum
poſſediſſe.nā oīa ibi impoſita ab ipo colo
no tacite ſūt dn̄o fundi obligata.

Interdictū de ſepulcro edificādo locū habꝫ
vt quis nō ꝓhibeat̃ edificare ſepulcrū quo
licꝫ moꝛtuū inferre.⁊.ff.de ſepul.edi.⁊ moꝛ.
infe. ꝑ totum.

Interdictū de tabulis exhibendis dat̃ oībꝫ

quibꝫ aliq̄d eſt aſcriptū in tabulis. vl' pure
vel in die. vel ſub ꝯditiōe. ſiue ſint heredes
ſiue legatarij. ſiue cōmiſſarij. Et pertinet h̄
interdictū nō tm̄ ad teſtamēti tabulas. ve/
rūetiā ad oīa q̄ ad cauſam teſtamēti ptinēt.
ſcʒ codicillos. vt. l. j. §. hoc interdictū. ff. de
tabu. exhi.

Interdictū de ripa muniēda merito ꝓpoſitū
fuit. nā ripas fluminū publicoꝝ reficere et
munire vtiliſſimū eſt. ne ob id omiſſum na
uigatio deterioꝛ fiat. vt i. l. vnica. §. j. ď rip.
muniē. ⁊ ſeq̄r in. §. ij. Et h̄ interdicto expſ/
ſum eſt vt dāni infecti in ānos decē viri bo
ni arbitrat̄ vel caueat̄ vel ſatiſdet̄. dabit̄ au
tē ſatis vicinis. Et in fi. dicit tex. Illud no/
tandū eſt ꝙ ripe. lac⁹. foſſe. ſtagni muniēdi.
nihil p̄toꝛ caueret. Sed idē erit obſeruādū
qđ in ripa flumīs muniēda.

Interdictū vt i flumīe publico nauigare li/
ceat eſt q̄ ꝓſpicit̄ ne q̇s i flumīe publico na
uigare. nauim ratē ve agere vl' in ripa one
rare ꝓhibeat̄. Sʒ vt ꝑ lacū. foſſam. ſtagnū
publicū nauigare liceat. vt. l. vnica. §. j. in
p̄n. ff. eo. ti. vbi ſubdit Vulpian⁹. Lac⁹ eſt
qui ꝑpetuā hʒ aquā. Stagnū eſt qđ tp̄alē
ꝯtinet aquā ibidē ſtagnātē. q̄ q̇dē aq̄ plerū
q; hyeme colligit̄. Foſſa eſt receptaculū aq̄
manufactū. P̄nt aūt hec eſſe publica ⁊ nō
publica plane. qui lacū vel ſtagnū cōduxit
ſi piſcari ꝓhibeat̄ vtile interdictū cōpetere.
Sabin⁹ ꝯſentit ⁊ labeo. ergo ſi a municipi
bus ꝯductū hʒ. equiſſimū erit ob vectiga/
lis fauoꝛē eū tueri. vt. l. vnica. p̄alle. ff. vt in
flu. pub. naui. lice.

Interdictū vnđ vi locū hʒ cū q̇s poſſeſſio/
nē ſoli ꝑ vim amiſit. ⁊ dat̄ directe ꝯ̄ deiecto
rem illi qui vi de poſſeſſiōe alicui⁹ rei imo/
bilis deiect⁹ eſt ſine omni cauſa vt reſtituat̄
poſſeſſio de q̄ deiectus eſt ⁊ oīa ablata. im/
mo dato ꝙ ibidē eſſent aliq̄ que penes vio
lentū fuerit moꝛtua. vl' aliq̄ res q̄ caſu foꝛ/
tuito ꝑierūt. nō ꝓpter h̄ liberabit̄. ſed i totuʒ
ꝯdēnabit̄ ad eaꝝ eſtimationē. q꞉ nec moꝛ/
talis. nec foꝛtuitus caſus liberat deiectoꝛē.
Dicit em̄. l. j. C. vn̄ vi. Recte poſſidenti ad ď
fendendā poſſeſſionē quā ſine vicio ſupple
mario tenebat inculpate tutele moderatio
ne illatā vim ꝓpulſare licet. ⁊ ibi nota. ⁊ ff.
de vi ⁊ vi ar. l. j. §. vim vi. Quid ſit vim vi re
pellere. eo. ti. l. iij. §. armis deiectū. Dicit ꝙ
arma ſūt oīa tela. fuſtes. lapides. gladij. ba

ſte. framee. ⁊ rumphee. Et eſt h̄ interdictuʒ
annale. q꞉ poſt annū nō tenet̄ niſi q̄tū ꝑue/
nit ad eū. Ex ꝯſtitutione aūt graui⁹ tenet̄ q̄
mihi feciſſe detegit̄ vbi dolus ꝓhibet̄ ꝑen/
niter ⁊ ignoꝛātia excuſat̄.

Interdictū de vi ⁊ vi armata cū int̄dicto vn̄
vi dat̄ ⁊ ꝓponit̄ ei q̄ deiectus eſt. Fuit enim
equiſſimū vi deiecto ſubueniri. ꝗ ad recu/
perandū poſſeſſionē h̄ interdictū inuentuʒ
eſt. Ne quid em̄ ꝑ vim amittat̄ in legibꝫ ꝓ/
ſpicit̄ publicoꝝ ⁊ priuatoꝝ. necnō ꝯſtituti/
onibꝫ p̄ncipū. vt. l. j. ff. eo. ti. §. h̄ interdictū.
et. §. ſe. vbi ď꞉. Hoc interdictū non ad oēm
vim ꝑtinet. veꝝ ad eos tm̄ q̄ vi de poſſeſſio
nibꝫ deijciunt̄. et ad ſolaʒ atrocē vim. et ad
eos qui de ſolo deijciūt̄. vel de re ſolo cohe
renti vel de edificio. etiā ſi a ſupꝑficiaria in/
ſula quis deiect⁹ fuerit apparet h̄ interdictū
locū habere. Sed ad res mobiles nō ꝑti/
net. vbi furti vl' vi bo. rap. actio cōpetit. Ce
tera vide in. l. p̄alle.

Interdictū vti poſſidetꝫ locū habʒ in rebꝫ i/
mobilibꝫ. ſcʒ ſi de fundi vl' ediuʒ poſſeſſiōe
ꝯtēdit̄. inſti. eo. ti. §. ſed interdictū. Nā ibi/
dem in. §. retinēde. ď꞉. Et q꞉ lōge cōmodi⁹
eſt poti⁹ poſſidere q̄ʒ petere. ideo plerūq; et
fere ſemꝑ ingens exiſtit ꝯtentio de ip̄a poſ
ſeſſiōe. Habet etiā locuʒ i incoꝛꝑalibꝫ vt in
quaſi poſſeſſiōe. et dat̄ poſſidenti ciuiliter ⁊
naturaliter. Vel etiā q̄ſi poſſidenti gr̄a reti
nende poſſeſſionis. et ꝓponitur quotiēs in/
ter ligatoꝛes contentio eſt vtruʒ poſſideāt.
quia alteruter magis ſe poſſidere affirmat.
Eſt autē hoc nomen vti poſſidetꝫ ꝓꝑꝛie ad
imobilia accōmodatū. quia ſolū illa dicun
tur ꝓꝑꝛie poſſideri. eo ꝙ eis quis pedibꝫ in
ſiſtat. inde em̄ appellata eſt poſſeſſio. vt. l. j.
ff. de acqui. poſ.

Interdictū vtrobi. idē eſt cum interdicto vti
poſſidetis. niſi ꝙ in hoc differūt. q꞉ illđ lo/
cū habet cū q̄ſtio eſt de retinēda poſſeſſio/
ne rerum mobiliū. vt. ff. vtrobi. l. vnica. §. h̄
interdictū. Sed vti poſſidetis locū habet
cū queſtio eſt de retinēda poſſeſſione reruʒ
imobiliū. vt ſupꝛa dictū eſt. Et componit̄
ſm̄ Azo. et Accur. in glo. j. l. p̄alle. ex vtrū ⁊
vbi. et ponit̄ vbi ꝓ apud. ⁊ vtrū ꝓ quē. q̄ſi
dicat p̄toꝛ. apud quē ē res mobil' nec vi nec
clam nec p̄cario ab aduerſario tp̄e litꝫ mo/
te ei vim fieri veto. quo minus euʒ induca
tis. Rite enim hoc nomē vtrobi eſt ad me/

bilia interdictū vel attributū. Nā mobilia
ꝓprie dicunt apud vel penes nos eſſe. Vn̄
Accur. in glo. vbi ſup̄. q̄rit. q̄re diuerſa no-
mina dant his interdictis. Et rn̄det. q2 im-
mobilia ꝓprie dicunt poſſideri. Nā poſſeſ-
ſio d2 quaſi pedū poſitio. ḡ merito dat eis
vti poſſidetis. qḋ ad mobilia aptari nō po
teſt. niſi hodie qn̄ abuſiue mobilia dicunt
poſſideri. Vel ſm alios d2 interdictū vtro
bi. ꝓpter verba ſolēnia olim i h̄ a iudicio vl'
edicto reddita. ſ. vtrobi. i. vtrum ibi vel ibi
fuerit poſſeſſio vel alibi. Et plures ſolenni
tates circa h̄ q̄ hodie non ſunt in vſu fuere.
Et h̄ interdicto p̄to2 iubet induci eū i poſ-
ſeſſionē q̇ ex duob9 potio2 fuerit ꝛ p maio2ē
p̄tē anni poſſederit ſm Accur. in glo. j. l. p̄-
alle. ff. eo. ti.

Interdictū de vxo2e ducēda marito dat ma
rito aduerſus eū q̇ dolo eā obtinet ſine vo
luntate mariti. licet ipa volente. ff. eo. ti. l. j.
Alia interdicta patent et exponuntur ſuis
verbis incluſis.

Interdictū et ceſſatio quō differāt. ptz. q2 p
interdicta ꝓhibet adminiſtratio ſacramen
to2um. paucis exceptis. qḋ tn̄ nō fit p ceſſa
tionē. in qua ſolū ceſſat a diuino2um ſolen
nitate.

Interp̄tatio eſt multiplex. vt. c. j. de poſtula.
p̄la. no. Et quō interp̄tatio fieri debet i ob
ſcuris. habet de ſponſa. ex litter. j. et. ff. de
pac. l. veterib9. Et vide glo. bonā in regula
ꝯtra eū. de reg. iu. li. vj. Que declarat ſi ob-
ſcuritas apponit in vltimis volūtatib9 i cō
uētiōib9 factis in iudicio. in ꝯfeſſiōib9 i tra
ctatib9. pactis vel ſentētijs ſubdiſtinguen-
do ſingula. Itē interp̄tatio iuris ꝓ2ogat ra
tiōe fauo2is. vt ſi cui indultū ſit retinere be
neficia vacātia in ſua eccl'ia. ꝛ fruct9 eoꝝ p̄-
cipe. extēdit nomē bn̄ficij p interp̄tationez
ad p̄bēdas ꝛ bn̄ficia maio2a. c. tua nob. de
ver. ſig. Siliter ſi q̇s legat vina interp2eta
mur ꝛ vaſa vinaria legata. ff. ḋ vi. tri. ꝛ ole.
lega. l. ſi cui. §. ſi vinū. ff. ḋ pe. le. l. j. §. vlti. l.
qui penu. ꝛ. l. nāq3 ꝛ quib9 legatis vinaria
debent. ff. pen. leg. l. qui pactum. §. fi. Item
ratiōe generalitatis cū quis obligat bona
ſua. futura bona intelligitur obligare. C. q̄
res pig. obli. poſ. l. vlti. Itē aliqn̄ arat iuris
interp̄tatio. vt in ꝓcuratiōe exigēda ne ſub
iecti grauentur. vt in. c. quāto. de cenſi. Itē
vt exactiōis et auaricie nota vitet. de cēſi.
ex p̄te. Itē odij rōne. vt cū decime laico cō-
cedunt in feudū. c. cū in ap̄l'ica de his q̄ fi. a
p̄la. ſine ꝯſen. capitu.

Interlocuto2ia ſententia Require infra ſen
tentia. Sed vtrum ſentētia interlocuto2ia
trāſeat in rē iudicatā. vide. c. cū ceſſante. de
appel. Et ſufficit eā eſſe ſcriptā in actis licz
nō ferat in ſcriptis. vt eſt glo. in v̄bo inter
locutiōes. c. quoniā contra. de ꝓba. Et b2e
uiter eſt omne verbū iudicis faciēs ad cau-
ſam ꝛc. vt no. in. c. cū olim. ḋ teſti. ꝛ in autē.
de litigio. §. ad excludēdas. coll'. vij. ꝛ. l. j. ff.
de re iudi.

Inteſtat9 d2 q̇ oīno nō fecit teſtamentū. vl' ſi
fecit nō rite. ꝛ poſtea rupit ex cert cauſ. vel
ſi ex iſto teſtam̄to nemo ſit heres. inſti. ḋ he
re. q̄ ab inteſta. defe. in p̄n.

Intronisatio eſt alic9 i ſuā dignitatē vl' ſuuz
th2onū introductio vel inueſtitura.

Inueſtitura eſt alicui9 i ſuū ius introductio
Et eſt ꝓprie poſſeſſio. ſed abuſiue dicit inue-
ſtitura qn̄ dn̄s baſtā vel aliqḋ co2po2eum
p2ebet vaſallo. dicēs ſe p hoc facere inueſti
turā. vt in li. feu. in titu. q̇d ſit inueſtitu. oliz
autē dicebat de ꝓpulſiōe qua impato2 p v2-
bem romanam inueſtiuit archiepiſcopos
ꝛ ep̄os per anulum ꝛ baculū. Require ſup̄
inſtituere.

In incertas regiōes fundū diuidi. eſt i p̄tes
indeterminatas diuidi.

Inuolare. i. furari a vola dictū. qḋ manū ſi
gnificat. Vnḋ. In modio rendi vix ē vola
plene ſciēdi. id eſt. in modio opinionis vix
eſt plena man9 ſciētie.

Inualeſcere. i. valde valere. ꝛ creſcere ꝛ abū-
dare.

Inuentariū dicit libellus quidā in quo om
nia bona hereditaria que apud aliquez in-
ueniuntur cōſcribunt. et omnia in illo libel
lo continent vt ſciat quantū eo tēpo2e vel
die quo ſcribebat in bonis ſuis cōtinebat.
Et tutū eſt heredi qḋ faciat. quia ſi fecerit
vltra vires hereditatis nō poteſt onerari. ſi
nō fecerit omnib9 legatarijs legata reſtitue
re opo2tet. ꝛ coget. etiā ſi excedat vires ꝛ fa
cultates hereditatis. Etiā pōt fieri in alijs
factis nedū in reb9 hereditarijs. Eſt etiā in-
uentariū quoddā gen9 inſtrumentoꝝ. Et li
cet per teſtes poſſit ꝓbari ꝯtrariū ei9 qḋ in
inſtrumento publico ꝯtinetur. ſcz. quando
teſtes imp2obātes ipm in binario numero

excedūt nūeꝝ teſtiū cū tabellione ſubſcꝓtorū. tabelliōe ꝑ duob⁹ cōputato. Debēt em̄ in tot excedere quot ꝑ ſe facerēt plenā ꝓbatione. ſ. in duob⁹. c. cū Johānes. de fi. inſtru. tū inuētariū nō improbaꝫ ꝑ teſtes ꝓpter nimiā eius ſolēnitatē. C. ar. tute. l. vlti. ⁊ Hoſ. de ꝓba. §. ſed querit. cū ſe. no. in. l. fi. C. vnde l'giti. De herede qui nō facit inuentarium. Breuiter nota ꝙ inuentarium eſt ſcriptura quā heres inchoare dꝫ infra tres dies poſt mortē teſtatoris. vel poſtꝗ̄ ſcit ſe inſtitutū heredē. ⁊ ibi ſcribere om̄es res defūcti ſub teſtib⁹. eāqꝫ ꝑficere infra quadraginta dies vel infra annū ſi res ſint remote. ⁊ tūc nō tenebit creditorib⁹ vltra illud qđ inuētū fuerit in hereditate. Si aūt nō fecerit inuētarium tenet inſolidū.

De IO

Jota neutri generis. xv. diſ. c. vlti. vbi ſcꝓta beati Auguſti. ⁊ alioꝝ ſctōꝝ patrū iubent teneri vſqꝫ ad vnū iota.

De IP

Jpſa. de hoc relatiuo vide Jo. an. in q̄ſtiōe poſita ſuꝑ regula ꝯtra eū ⁊c. in ſcđo arti. de re. iur. li. vj.

De IR

Jrregularitas eſt nota ſiue impedimentum canonicū ex facto ſiue de facto ꝓueniens q̄ quis ad eccleſiaſticos ordines ꝓmoueri et iā ꝓmotus in eis miniſtrare ꝓhibet. ⁊ degͣdari ſiue deponi qn̄qꝫ meret. Vl' ſic. Eſt inabilitas q̄dā canonica ꝑ quā quis efficitur inabilis ad ordies ſuſcipiēdū. Et dꝛ ab in. id eſt nō. mutādo. n. in. r. ⁊ regula. qꝛ nō poteſt exigere reg̃las ab apoſtolis ⁊ alijs ſummis pontificib⁹.

Jrrogare. i. inferre. vn̄ dꝛ. crimē vel damnuꝫ irrogat infamiā vl' mortē. i. infert. C. ex qui. cau. infa. irro. in rubrica.

Jronia eſt cū q̄s miora d̄ ſe dic̄ q̄ꝫ ſint. Etiā eſt cū q̄d ꝑ deriſionē. i. ꝑ ꝯtriū dꝛ. ⁊ ſic eſt figura. de qua ⁊ multꝭ alijs vide glo. bonaꝫ. c. forus de ver. ſig.

Jrrepe. i. latēter inualeſcere.

Jrenarche dicūt q̄ diſcipline publice ⁊ corrigēdis morib⁹ ꝓ̄ficiunt. vt milites q̄ vadūt ꝑquirere latrones. Et dicunt q̄ſi arcentes. Nā vel qꝛ ire ſumēde incubitores publice ⁊ pacꝭ. ⁊ q̄ etiā gerūt monarchiā ſm̄ ꝙ accipit. C. de irenarch. li. x.

De IT

Jtaqꝫ no. Jo. calde. in cōmento. decre. poſt ceſſionē. de ꝓba.

Jter eſt ius eūdi vel ambulādi hoīs ſiue homo eat ſolus. ſiue vehat ſella vel ſcita vl' in equo vel in quouis animali. Seorſum ꝓ̄o nō pōt iumentū ſecū agere vl' vehiculū ducere q̄ iter tm̄ habet. Qn̄qꝫ tn̄ iter dꝛ vulgariter ipſum ſolum ꝑ quod iter vel tramites vel calles trāſeunt. ita ꝙ q̄ actū habꝫ. habꝫ et iter. id eſt cōmoditatē itineris ⁊ nō econuerſo. vide infra de via. vt inſtitu. de ſerui. in prin.

Jterato quid importat. nota Archi. xj. q. iij c. non vero.

Jterū. nota Bern̄. in. c. ſua nobis. de appel. in glo.

Jtē hec dictio ex ſua ſignificatōne ſignificat adiectionē. ꝯiūctionē ſeu ꝯtinuationē. de q̄ Bar. ff. de pub. ⁊ vec. l. j. in ꝓ̄n. Eſt etiā repetitiua ſeu repetitiōis ſignificatiua. repetit aūt illa q̄ꝝ repetitionē ſignificare ꝯcludit qđlibet mediū ꝓbabile. verbi grā. teſtatoꝛ dicit. Lego ticio fundū ſeianū ſub ꝯditiōe. Jtē fundū ſeianū heres me⁹ damnas eſto. intelligit ſub eadē ꝯditiōe. vt. l. in repetendis. ff. de leg. iij. ⁊ ſumit ſignificatum ex dictiōe itē ⁊ ex orōe ſequēte q̄ eſt declaratiua ꝓ̄cedētis. Et idē dic in ꝯle vel in alia q̄litate poſita in orōe ꝓ̄cedēti. qꝛ repetit ⁊ in ſequēti. Jtē ibi teſtatoꝛ dicit. lego ticio fundū ſeianū ſub ꝯditōe. depoſt ex interuallo dicit. Jtē fundū ſeianū ticio lego. h̄ caſu legatū valet. ⁊ videt ꝓmū reuocatū. nec videtur repetitio ꝯditiōis. vt. l. nō ad ea. Jbi cū dicit ſi pri⁹ ſub ꝯditōe. ff. de ꝯdi. ⁊ demon. qꝛ hec diſputatio debet addere ⁊ oꝑari. qđ nō fieret ſi cōditio repeteret. ideo teſtatoꝛ videt a ꝯditiōe receſſiſſe ⁊ pure legare voluiſſe. Jtē ibi. teſtatoꝛ plurib⁹ legatis factis filiū heredē īſtituit ⁊ adiecit. ꝙ ſi ipe fili⁹ abſqꝫ liberis deceſſerit. relinq̄ ticio centū. Jteꝫ reliq̄ ticio domū. Jtē relinq̄ ſempronio fundū. ꝓ̄dicta ꝯditio ſi deceſſerit intelligit repetita in duob⁹ ſequentib⁹ legatis. ⁊ ſic obtinet in trib⁹ ꝓ̄dictis legatis. qꝛ ſumit ſignificatū ex legatꝭ pure pri⁹ factis ⁊ ex ſignificato ꝯditionis. Nā ex ꝯditiōe ſignificat ꝙ

teſtatoꝛ nō vult plꝰ grauare filiū ſi nupſerit ſed vult gͣuare in ſequētibꝫ ſub illa ꝯditiōe ſi deceſſerit. facit. l. ſi ita ſcriptū. ff. de liber. ⁊ poſthu.

Jtinerarche dicunt̄ itineris cuſtodes. a verbo eo is. ⁊ archos grece. i. pͥnceps latine. hͦ nomē trahētes. qꝛ ad ꝓuinciaꝝ tutelā ꝑ ſingula loca pacis ⁊ quiet̄ faciūt ſtare cuſtodiā. l. j. C. de cuſto. re.

De J W

Judei dicūt̄ q̄ moyſaicā legē ad lr̄az imitantes tenēt circūcidēdo. ⁊ alia legalia faciēdo Et dicunt̄ a noīe digníoꝛis tribꝫ. ſcꝫ iude. q̄ inter alias tribꝫ bellicoſioꝛ erat. Et ī bellis primā aciē ⁊ regni vl̄ reg̃ ꝓuilegiū obtinebat. cū quibꝫ xp̄iani nō d̄bēt mādúcare nec bibere. nec balneari aut medicinā eoꝝ ꝑcipere. xxviij. q. j. nullꝰ. ⁊ c. ſe. ⁊ dic̄ Bar. bꝛix. cū eis loq̄mur. Rō. qꝛ maioꝛ familiaritas eſt in cibis q̄ꝫ in colloquio. ⁊ facilꝰ q̄s decipit̄ inter epulas. xxij. q. iiij. vnuſq̄ſqꝫ. Dāt em̄ nobis eandē retributionē quā dat mus in pera. ſerpēs in gremio. ignis in ſinu. c. et ſi iudeꝰ. de iude. ⁊ ſara. Jtē iudeꝰ nō poteſt eſſe doctoꝛ necꝫ tabellio. l. fi. C. d̄ iude. l. generaliter. §. eos q̄ iudaicā. ff. d̄ decurio. liiij diſ. nulla. Sꝫ q̄d de eo qui factꝰ eſt xp̄ianꝰ. videt̄ admittendꝰ. qꝛ ceſſante cā ⁊c. Ludo. de ro. in ſingularibꝫ ſuis dicit ꝯtrariū. Nā tex. eſt ſm veꝝ intellectū glo. in. c. ꝯſtituit. xvij. q. iiij. licet ſint neophiti. i. nouiter facti xp̄iani ꝓhibent̄ ab officijs eccleſiaſticis. ſ ⁊ a tēꝑalibꝫ. ſed nō ſequit̄. qꝛ alia eſt rō ī vno q̄ꝫ in alio. Sꝫ diceres. q̄re iudei puniūt̄ cū xp̄s oīno paſſurꝰ erat. So. in. c. relegētes xxiij. q. v. qꝛ nō fecerūt ad finē boni ſed cauſa vindicte ⁊ inuidie.

Judex d̄ꝛ q̄ſi ius dicēs ꝑp̄lo ſiue qd̄ ī iure diſceptet. Jure aūt diſceptare eſt iuſte iudicare. Nō eſt ergo iudex. ſ. bonꝰ. ſi nō eſt in eo iuſticia. vt i. c. foꝛꝰ. §. in omni quocꝫ negocio. de ver. ſig. Et iudex eſt q̄ ex iuriſdictōe ꝓpria aut ſibi delegata ⁊ cōmiſſa ius habet ſup̱ cauſas litigioꝝ vel litigatoꝝ cognoſcēdi. ⁊ q̄ ex ꝓpria iuriſdictōe illud hꝫ d̄ꝛ iudex ordinariꝰ. ſed q̄ ex delegata d̄ꝛ delegatꝰ extraoꝛdinarius.

Judex oꝛdinariꝰ eſt ille q̄ hꝫ ꝑtātem iudicandi a ſe iure ſuo hoc ꝓ p̄o q̄ ē talis. vt eps. balinꝰ. ꝓſes ꝓuincie. et ꝯſimiles.

Judex delegatꝰ eſt ille q̄ hꝫ ꝑtātez de cā aliq̄ cognoſcēdi ab aliq̄ ſibi cōmiſſam. q̄ etiā d̄ꝛ iudex extraoꝛdinariꝰ.

Judex cōpetēs d̄ꝛ q̄ cāe iuriſdictionē hꝫ cuꝫ exercitio dato qd̄ ꝑ exceptionē poſſit elidi. ſiue exceptō ꝯtingat ꝑſonā. vt qꝛ ſuſpectꝰ. ſiue iuriſdictionē. vt qꝛ reſcriptū ſurrepticiū. vt eſt glo. in cle. cū lite. vt lite penden.

Judex icōpetēs ē ī quē licꝫ ꝯſenſerimꝰ. vl̄ qꝛ ipe nll̄az iuriſditiōez habebat. vl̄ qꝛ interuenit erroꝛ ī adducendo vl̄ adeundo ipſum. vl̄ qꝛ vi cōpulſus ſum in eū ꝯſentire.

Judex cōpꝛomiſſariꝰ. Req̄. ſ. arbiter.

Judices pedanei dicūt̄ illi q̄ꝝ officiū eſt de minut̄ cauſ ⁊ infimis cog̃ſcere. ⁊ inutilibꝫ vl̄ vilibꝫ. licꝫ ſint oꝛdinarij. Et dicūt̄ a pede qui ē extrema ꝑs coꝛꝑis. Maioꝛes ꝟo cauſas debēt ⁊ tenent̄ maioꝛibꝫ referre cū ipi ꝑ ſe nō pn̄t termīare. C. de peda. iudi. l. ij.

Judices cartularij erāt olim q̄ ab impatoꝛe ꝓuilegiati erāt. vt q̄ vellēt corā eis litigare poſſent. ſꝫ ipi nō poterāt cogere aliquē ad litigandū corā eis. Et dicunt̄ etiā hodie iudices oꝛdinarij creati a comite palatino q̄ nō habēt admīſtrationē niſi habitu. vt no. in. l. j. ff. de iudi. ⁊ l. fi. C. vbi ⁊ apud q̄s reſti. agen. ſit.

Judices domeſtici. Req̄. ſup̄. domeſtici. et aſſeſſoꝛes.

Judicē delegare eſt vice ſua aliū de cauſa cogniturū ꝯſtituere. Et nota ꝙ iudex debet eſſe bonus ⁊ grauis. ideo qꝛ ſicut mulier imꝑgnata eſt grauis ⁊ tarda in eūdo. ſic iudex tardo paſſu ire debet moꝛigerate ⁊ nō currere vt ribaldus. Etiā iudex debꝫ eſſe bonꝰ ideo qꝛ debet iudicare gratis. Nō em̄ licet vēdere iuſtū iudiciū. etiā ſeculare. Pōt tn̄ ſi indiget expenſas moderatas petere ⁊ recipere. de vi. et ho. cle. cum ab oi. et. xiiij. q. v. nō ſane. Nō ideo debet iudex vēdere iuſtū iudiciū. ⁊ teſtes verū teſtimoniū qꝛ vendit aduocatus iuſtū patrociniū. ⁊ iuriſperitꝰ verum ꝯſiliū. Et ſubdit̄ ratio ibi. Jlli em̄ inter vtrāqꝫ ꝑtem ad examē adhibent̄. iſti ex vna ꝑte ꝯſiſtunt. Nemo tn̄ de ſuis cogit̄ facere beneficiū. xj. q. iij. nō liceat. ⁊ x. q. ij. ꝓcarie. Et ſic iudex pōt opas locare. ⁊ in dādis cōſilijs q̄ ſine laboꝛe ꝑlegendo libꝛos allegatiōes q̄rendo fieri nō poſſunt aliquid recipere poteſt vt modica xenia que inter lucra nō computantur vt. l. ſolet. §. vltimo. ff. de

offi. p̄cō. Nec debēt illa exenia in anno cen
tum aureos excedere. l. ca. ī fi. ff. ad leg. iul.
repetun. ⁊ hoc maxime de iudice delegato.
Sȝ iudex ordinari⁹ nō pōt petere expēſas
cū ſint ei certi reddit⁹ ꝯſtituti. xxiij. q. j. mili⸗
tare. Et iudex in cauſis decidendis dȝ ſeq̄
cōmunē opinionē. nō ſingularē alicui⁹ do⸗
ctoris. l. q̇ ſolidū. §. etiā. ff. de leg. ij. vbi ſi ſe
quit̄ cōmunē opinionē etiā ſi male iudica⸗
uerit excuſabit̄ in ſindicatu. inſti. de obli. q̄
ex q̄ſi delic. in p̄n. Etiā iuriſperit⁹ ex verbis
ſenū ruſticoꝝ argumētat̄. l. ſi chorus. §. j. ff.
de leg. j.

Judiciū. hec dictio multipl'r ſignificat. Pri⸗
mo mō idē eſt qd̄ caſus fortuit⁹. vt d̄r. h̄ de
meo iudicio venit. Scd̄o ē diſcretio. vt di
cēdo. ī puer̄ſ nō eſt iudiciū. facit inſti. q̇. non
ē p̄mi. face. teſtamē. §. p̄terea. Tertio ē actō.
vt cū d̄r. iudiciū familie herciſcūde. ff. d̄ iu⸗
di. l. in familie. Quarto eſt vltīa voluntas
teſtatoris. Quinto eſt iudiciū vel ſententia
iudicis. l. j. ff. de re iudi. Sexto ponit̄ p̄ ex⸗
aminatiōe vel deliberatiōe. Septimo pro
auctoritate. lxij. di. c. ij. Octauo qn̄qȝ p̄ pe⸗
na. l. di. c. ⁊ purgabit. Nono capit̄ p̄ inſtan
tia vl' ordinatiōe cauſe diſcutiēde in iure co
rā iudice. ſic ſumit̄ ī ti. d̄ iudi. ⁊ in. l. ꝓperādū
§. j. C. de iudi. ⁊. ff. eo. ti. l. ꝓponebat̄. ⁊ ī hac
ſignificatiōe diffinit̄ ſic. Judiciū eſt act⁹ le
gitim⁹ triū pſonaꝝ. ſ. iudic̄. actoris. ⁊ rei. ſu
per eadē queſtiōe aut ſup̄ eodē iudicio con
tractus. de ver. ſig. forus. in glo. Et d̄r iudi⸗
ciū q̄ſi iuriſdictio ibidē. Et ſcd̄m Hoff. de⸗
ſcribit̄ ſicut arbitriū. exceptis his. Primo
q̄ iudiciū eſt de ciuili ⁊ criminali. ſed arbi⸗
triū eſt de ciuili tm̄. Scd̄o q̄ iudiciū neceſ⸗
ſario. arbitriū v̄o volūtarie ſubit̄. ⁊ pri⁹ inq̄
ſitio vocabat̄. Vn̄ ſm̄ Cardi. Judiciuȝ eſt
inueſtigatio quā ſm̄ iuris ordinem facit iu⸗
dex p̄ varios modos ad veritatē eliciendā.
et elicitā cuſtodiendā. vt. xxx. q. v. iudican⸗
tē oportet. Et q̄ d̄r act⁹ triū pſonaꝝ intelli
git̄ vere vl' ficte ſeu rep̄ntatiue. q̄ ī notorijs
fama rep̄ntat actorē. ⁊ fingit̄ accuſator. Itē
ſm̄ Hoff. iudiciū finit̄ q̄ttuor modis. Pri⸗
mo tp̄e. vt cauſe crimīales biennio. C. vt in
fra cer. tē. cau. crimi. termi. p̄ totū. cetere triē
nio. C. de iudi. l. ꝓperandū. Scd̄o ſnīa. q̄a
iudiciū finē accipit ex re iudicata. c. iudiciū
de re iudi. Tertio p̄hibitiōe. Et q̄rto ſtatus
mutatiōe. q̄ iudiciū ſoluit̄ vetāte eo qui iu

dicare iuſſit. vel eo qui maius imperium in
eadē iuriſdictione hȝ. vl' ſi ip̄e iudex eiuſdē
imperij eſſe cep̄it cui⁹ eſt q̇ iudicare iuſſit. ff.
eo. ti. l. iudiciū. vide Hoff. de offi. ordi. §. fi
nit̄. ⁊ h̄ in ſum. de iudi. Itē diffinit̄. Eſt di⸗
ſcuſſio cauſe corā iudice. p̄ alle. c. forus. ibi.
dū diſcutit̄ iudiciū. Et no. q̄ ꝓꝑie an̄ lit. cō
teſt. nō eſt iudiciū. q̄ nulla cauſe diſcuſſio.
l. j. C. eo. ti. ⁊ h̄ reſpectu cauſe. nō aūt reſpe⸗
ctu alioꝝ actuū iudicialiū. vt ſunt examia⸗
tio p̄tiū. ⁊ ꝯfeſſio. ⁊c̄. q̄ bn̄ fiūt an̄ lit. ꝯteſt.
īmo qn̄qȝ iudiciū capit̄ p̄ eo qd̄ p̄it ſeu p̄ce
dit ſnīam. vt ī. c. in iudicijs. de re. iur̄. li. vj.
Et nō dȝ claudicare iudiciū. ⁊ q̄liter h̄ con
tingat vide. c. cū inter. de excep.

Judiciū ꝯdictoriū d̄r ſi dicerē h̄ eſſe ꝯſuetu⸗
dinē. ⁊ tu aduerſari⁹ meus diceres non eſſe
ꝯſuetudinē. vt in. c. abbate. in glo. fi. de ver.
ſig. Et iudicio maioris ſtandū eſt generali⸗
ter. niſi in caſib⁹ in glo. ſup̄ v̄bo plures. ca.
paſtoralis. de reſcrip.

Judicia capitalia ſūt q̇b⁹ caput eximit̄ a ci⸗
uitate. morte vl' exilio. d̄ his vide inſti. d̄ pu
bli. iudi. ī. §. publicoꝝ.

Judicia publica ſūt d̄ public̄ cauſis. ⁊ dicū
tur q̄ſi populica. q̄ cuilibet de ꝑp̄lo cōmiſ⸗
ſa eſt executio. vt ꝯ crimē leſe maieſtat̄ in q̄
oēs de ꝑp̄lo p̄nt accuſare. Qn̄qȝ iudiciū pu
blicū d̄r eſſe iudiciū qd̄ intēdit̄ a crimine. d̄
hoc inſti. de publi. iudi. in. p̄n.

Judicia p̄uata ſūt q̄ ciuiliter tractant̄ ſiue in
tentant̄. Item de multiplici iudicio ſcȝ au⸗
ctoritat̄. miniſterij. ap̄probatōnis ⁊c̄. nota
Archi. l. v. di. p̄cepta. et glo. ſup̄ regula in iu
dicijs. de re. iur̄. li. vj. ⁊ tangit aliqual'r Ar⸗
chi. ij. q. j. ſicut. ⁊ ſm̄ Anto. de butri. diuidi
tur tripl'r. Primo ratōe materie. ſcd̄o ratōe
forme. tertio ratōe q̄ntitat̄. Vnō ratōe ma⸗
terie duplex eſt iudiciuȝ. aut temporale. aut
ſpirituale. vel aut ciuile aut criminale. Vn̄
ſemp̄ dicitur iudiciū criminale qn̄ finis ten
dit ad cōmodū reipublice. vt fiſci ⁊c̄. ſiue pe
na ſit corporalis ſiue pecuniaria. Sed di⸗
citur ciuile dum finis tendit ad cōmodum
partis. glo. no. in. l. p̄tor. in prin. ff. d̄ ſepul.
viol. ⁊ fuit opi. Inno. ī. c. qualiter et quan⸗
do. ij. de accu. ⁊ doc. in. c. j. de iudi. Secun
do rōne forme iterū duplex eſt iudiciū. ſcȝ
ordinarium. et extra ordinariū. Tertio ra⸗
tione quantitat̄ duplex eſt. ſcȝ vniuerſale et
generale. que etiaȝ differunt. de hoc plene

in.c.ij.de libel.obla. Itē iudiciū triplex reperiť. primū inter ſanguinem. ſcōm inter lepram. tertiū inter cauſam. vt in.c.ꝑ venerabilē. qui fil'. ſint legi. Et iudiciū humanum quattuoꝛ ꝓuertere ſolēt. ſcꝫ fauoꝛ. odiū. premiū. timoꝛ. vt.c.j. de re iudi.li.vj. ⁊.xj. q.iij. c.quattuoꝛ.

Iuramtū eſt affirmatio vl' negatio ſacre rei aſſertiōe vl' atteſtatiōe firmata ſm Hof. vel adhibita religiōe ſm Placen.

Iuramtū aſſertoꝛiū eſt cū iurať de pñti vl' ď pterito ſic eſſe vl' nō eſſe. fuiſſe vl' nō fuiſſe. Sꝫ iuramtū ꝓmiſſoꝛiū eſt qñ iurať ď futuro aliqd datuꝝ vl' factuꝝ. Aliqñ etiā iurať ꝑ execratōꝫ. vt ſi h nō fecero h accidat mihi vl' filijs meis aut hmōi. Poniť ģ triplex iuramentū. ſ. ꝓmiſſoꝛiū. aſſertoꝛiū. et cōfirmatoꝛiū ſm Hoſti. in ſum. de iureiur. ⁊ Bar. in.l. ſi quis eo. ff. de fideiuſ. ⁊.xxij.q.ij.ꝑ totum. Et habeť. li.iij. ſen. diſ.xxxix. De pmo in.c. debitoꝛes. ⁊.c. quītauallis. ⁊.c. veniēs de iureiur. De ſcōo in.c.fi.eo.ti. De tertio ī c.cū ꝯtingat.eo.ti. Et iuramentū vergit ſex modis in peioꝛē exitū. vt no. Archi.xxij.q.iiij. ſi aliquē. Et debet iuramētū habere tres comites. ſ. veritatē. iudicium. ⁊ iuſticiā. c. ⁊ ſi xp̄s. de iureiur. ⁊.c. animaduertendū.xxij q.ij. Et Hiere.iiij. vbi ďr. Et iurabūt in veritate iuſticia ⁊ iudicio. Et iuramentū nō extendiť ad illicitū mādatū.c. quintauallis. et c. veniēs.eo.ti. imo pſtans ⁊ recipiēs iuramentū ꝯ canones puniť. vt no. in glo. v̄. pena.c. grauis. de cēſi. al's iuramentū eſt ſeruandū niſi fiat in diſpēdiū anime vel ꝑ ſuperioꝛē abſoluať. c. ſi vo. eo. ti.

Iuramētū calūnie eſt cū qs iurat ſe bona fide ⁊ nō aīo calūniādi agere vel rńdere. nec egiſſe vel rńdiſſe. vñ. Illud iuretur qď ſibi lis iuſta videť. Et ſi ģreť veꝝ nō inficietur. Nil ꝓmitteť nec falſa ꝓbatio detur. Vt lis tardeť dilatio nll'a peteť. c.j. de iura. calū. in glo.iiij. Iuſiurādū qď cōpetētiꝰ poſſet dici factū iuramētū vel factū iuratū. eo ꝙ ſup facto iurať vl' iuſiurādū eo qď ſup iure qď iuranti cōpetit iurať ꝗuis iurandū placuit. Tñ vt factū dicať ius qꝛ ſup facto iuris iuratur adijciť iurandū. qꝛ illď ďꝫ eſſe iuramtū qď antea fuerat iurādū relatōe facta nō ad id qď fit. ſꝫ ad id qď fieri ꝯuenit. l. ius autē. ff. de iuſti. ⁊ iur. vel vt dicit. Azo. foꝛte ius poniť pro religiōe q̄ſi diceret iuſiurandūꝫ. id eſt religio firmāda. vñ iuſiurādū idēꝫ eſt qď iuramentū factū. Et ďr qñꝗ ꝯuētionale. qñꝗ iudiciale ⁊ neceſſariū. Cōuētionale eſt qñ a te peto aliqd ⁊ tu negas. tñ defers iuramētū vt iurē ſi ī h caſu iure vocať iuſiurādū ꝯuētiōale ⁊ volūtariū. qꝛ extra iudicium ex ꝯuētōe ⁊ volūtate ptiū abſꝗ aliq̄ coactiōe iudicꝭ pſtať. Iuſiurādum iudiciale ⁊ neceſſariū ē cū ī caſu pmiſſo iuro ꝙ mihi ďbeť qď peto. ſ. iudice ī iudicio mihi ꝯferēte vt iurē. Et h aūt iuramēto donať actio ei q̄ dū peteret rē ſuā delato ſibi ab aduerſario iuramēto vel a iudice ſuā eē rē illā iurauit. ab ipo em̄ tūc peteret rē ſuā in actiōe in factū q̄ oꝛiť ex tali iuramēto. Et dicit Hoſt. ꝙ duplex eſt iuſiurādū. ſ. aſſertoꝛiū. ⁊ ꝓmiſſoꝛiū. Et aſſertoꝛiū eſt triplex. ſ. volūtariū. vt eſt ꝯuētionale. ff. eo. ti. l. iuſiurādū. Neceſſariū qď neceſſitate a iudice īpoſita deferť vl' ſuſcipiť. Et non pōt recuſari niſi ex iuſta cā. vt. ff. de iureiur. l. mandāte. Et iudiciale qď ī iudicio deferť vl' referť a ꝑte ꝑti qď nō eſt neceſſariū ſubire. imo delatū recuſari pt hodie. licet olim nō potuit recuſari ſꝫ referri. vnde vide glo. j.c.fi. de iureiur.

Iuriſdictio ē ptās ď publico introducta cū neceſſitate iuris dicēdi vl' eq̄tatꝭ ſtatuēde ſm Azo. Et ďr a noibꝰ ius ⁊ ditio. i. ptās. Hec aūt qñꝗ eſt oꝛdinaria. aliqñ delegata. Itē alia ē plena. ſ. ſoliꝰ pncipis. alia aūt ſemiplena alioꝝ vicꝫ a pncipe. De hoc vide Speco. ti. et. C. eo. ti. l. iij. Et nota ꝙ q̄ttuoꝛ dāt iuriſdictionē oꝛdinariā. Prio lex īaiata vl' canon. ⁊ h in dubio. ſecꝰ ſi apparet velle dare delegatā. Scōo lex aīata. ſ. papa vl' imperatoꝛ. ⁊ non inferioꝛ niſi eps ſuo vicario. Tertio ꝯſuetudo. Quarto vniuerſitas approbata. vt mercatoꝝ. cerdonū. ⁊ alioꝝ artificū qui pñt de ſuo coꝛpe creare ⁊ eligere iudicē oꝛdinariū. Silr vniuerſitas facultatum artiū vl' iuriſtarū. de hoc no. circa.c. cū ab eccliaꝝ. de offi. oꝛdi.

Iuridicꝰ eſt q̄ iura dicit ſm Iſi. li.x. ethi.

Iuriſprudētia eſt diuinaꝝ ⁊ humanaꝝ rerū noticia iuſti atꝗ iniuſti ſciētia. iuſti. ſ. ad faciēdū. iniuſti ad euitandū. qꝛ nō ſufficit ſcire quid ſit iuſtū aut iniuſtū. niſi et ipaꝝ rerū cōtrariarum vel coꝛpoꝛaliū habeat qs noticiam ſm quā ſm varias cōditiones varia iura ſunt ſtatuenda. inſti. de iuſti. ⁊ iur. in prin.

Jure ꝓprio dicit̃ aliqua res vendi in inſtru-
mẽto venditiõis qñ ꝓprietas trãſfertur in
emente.

Jurgiũ dr̃ q̃ſi iuris garriũ eo ꝙ hi q̃ dicunt
iure cãm diſceptãt.c.for⁹.de verb.ſig.ar.ꝙ
iurgia nõ ꝑtinẽt ad p̃ſbyteros.q: nõ tenen
tur eſſe iuriſperiti.xxxviij.diſ.q: ipſi.Nec
poſſunt aduocare niſi in certis caſib⁹.de po
ſtu.c.fina.

Juſticia eſt ↄſtãs ⁊ ꝑpetua volũtas ius ſuũ
vnicuiq; tribuẽs.nõ q̃tũ ad actũ ſ; q̃tũ ad
affectũ.inſti.de iuſti.⁊ iu.ĩ rub.⁊ nigro.Ju
ſticia eñ eſt animi diſpoſitio ⁊ mẽt; affect⁹
qua q̃s dr̃ iuſt⁹.vt a grãmatica grãmatic⁹.
dũ ſine ꝑſonaꝝ acceptõe vl' diſtinctiõe ve-
lit cuilibet q̃tũ in ſe eſt ius ſuũ tribuere.Et
quot modis dicat̃ iuſticia no.Archi.xxiiij.
q.j.c.vbi ſana fides.Nã dicit ibi.Juſticia
eſt eq̃tas tolerãdi inopiã ⁊ tẽperantiã ha-
bere in abundantia.Jtẽ eſt patriã ⁊ ſocios
defendere.q: vera iuſticia cõpaſſionẽ h;.et
nõ ex odio ſ; bono zelo exercẽda ⁊c.vt ibi-
dẽ.Jtẽ iuſticia ſic deſcribit̃.eſt habit⁹ bon⁹
tribuẽs cuiq; ſuã dignitatẽ.deo religionē;
parẽtib⁹ obedientiã.maiorib⁹ reuerẽtiã.pa
rib⁹ ↄcordiã.minorib⁹ diſciplinã.ſibiipſi ca
ſtimoniã.⁊ paupib⁹ ſeu miſeris cõpaſſionẽ
opoſam.Dicit g̃ Tulli⁹.ꝙ iuſticia eſt habi
tus animi cõi vtilitate ſuata.ſuã vnicuiq;
tribuẽs dignitatẽ.Jtẽ ſic.Eſt animi ↄgrua
diſpoſitio ĩ ſingul' reb⁹ recte diiudicãs cau
ſas.vide glo.inſti.vbi ſup.

Jus habet mlt̃a ſignificata.Primo.i.rigor.
l.j.C.de legi.Et talis rigor iuris in eccl'ia-
ſticis negocijs nõ eſt ſeruãd⁹.ſ; ſola eq̃tas
c.interpoſita.d̃ appel.Scd̃o.i.v̄boꝝ conce
ptio.vt cũ dicim⁹ ꝙ in ſtipulatiõib⁹ v̄ſatur
ius.vt.l.ſi vn⁹.§.pact⁹ ne peteret.ff.de pac.
Tertio.i.rectũ vl' iuſtũ.qd̃ deriuat̃ a iuſti-
cia.Quarto.i.aq̃ pinguis.Quinto capit̃ ꝓ
toto corꝑe iuris.Alia pl'a ſcata ponit Jo.
an.de reg.iur.ĩ pn.li.vj.Breuiter ius ſcat
qd̃ ſubiecta materia vl' vſus cõmunis id re
cipiẽdi in tali loco in q̃ ꝓfert̃ ſignificare de
clarat.Vñ ius eſt nomẽ generale.⁊ lex iur;
ſpecies.Et dr̃ ius q̃ſi iuſtũ.j.diſ.ius autem
Et ſm Jſi.li.v.ethi.Om̃e aũt ius legib⁹ et
morib⁹ ↄſtat ſm Jſi.vbi ſup̃.c.ij.Et diffini
tur ſic.Jus eſt ars boni ⁊ equi.cui⁹ merito
quis nos ſacerdotes appellat.i.ſua iure cui
libet miniſtrãtes.ff.d̃ iuſti.⁊ iur̃.l.j.ij.rñſo.

Hoc eſt dicere ꝙ iuſticia eſt collectio legiti
moꝝ p̃ceptoꝝ que artãt nos ad obſeruãdũ
bonũ ⁊ equũ.i.vtilitatẽ ⁊ equitatẽ ſeu veri
tatẽ.Quãuis eñ vſucapio ↄtra eq̃tatẽ vi-
deatur introducta.tamẽ ſubtili ↄſideratiõe
maxie innitit̃ equitati.cũ p̃cipue equum ſit
qd̃ publice vtilitati deſeruit.Vel dr̃ ꝙ in
vſucapione vel p̃ſcriptione ex cauſa ⁊ ꝓ bo
no publico inducit̃ qñq; rigor ↄtra natu-
ralẽ equitatẽ.vt dr̃ in glo.j.diſt.j.ius autē.
vbi dat̃ qñq; ius qd̃ nõ eſt iuſtũ vel equũ.
vt ibi exẽpla plura.Dicit̃ aũt ius a iuſticia.
Et aliter ſic diffinit̃.Jus eſt p̃ceptũ ſeu or-
dinatio principãtis ſeu dñi circa ſubditos
q̃tũ ad ea q̃ pñt ſubeſſe ꝑtãti ſubditorum.
Talis aũt vel eſt de⁹.⁊ tũc dicit̃ ius diuinũ
vel eſt natura.tũc aũt dr̃ ius naturale.Vel
eſt hõ.⁊ tũc dr̃ ius humanũ qd̃ regit̃ duob⁹
vt in prin.decre.Et ſic ſm triplicẽ gradum
ſummoꝝ diſtinctũ eſt triplex ius.ſ.diuinū
qd̃ eſt p̃ceptũ ſeu ordinatio diuĩa.⁊ ius na
turale.et ciuile.

Jus naturale eſt qd̃ eſt cõe omni nationi eo
ꝙ vbiq; inſtinctu nature habet̃.nõ aliq̃ cõ
ſtitutiõe facta ab hoĩe ſed ab ipo nature cõ
ditore.vt maris ⁊ femĩe ↄiũctio.liberorum
ſucceſſio.ſ.in bonis parentũ.vel etiã ꝑ car-
nis ꝓpagationẽ nõ ꝑ hereditatẽ.q: illa ſuc-
ceſſio nõ eſt natural'.vt eſt glo.ſuꝑ ver.ſuc-
ceſſio.di.j.c.ius autẽ.vbi ponit̃ hec diffini
tio pueroꝝ educatio.cõis oĩm poſſeſſio.q:
iure naturali oĩa ſunt cõia.i.cõicanda tẽpo
re neceſſitatis.c.ſicut.xlvij.diſ.et oĩm vna
libertas acquiſitio eoꝝ que in celo.terra.
mari capiunt̃.glo.dicit.Hec eñ et alia q̃ ĩ
nullius bonis ſunt cedunt occupãti.i.con-
cedunt̃.vt eſt rei depoſite vl' pecunie cõmo
date reſtitutio.violentie per vim repulſio.
Nã hec ⁊ ſi quid huic ſimile eſt nunq; iniu
ſtum ſed naturale equũq; habet̃.ſm Jſi.li.
v.ca.iiij.Et eſt tex.totius ca.ius autẽ.di.j.
et ibi vide glo.hui⁹ diffinitiõis.Jtem ius
naturale eſt qd̃ in lege ⁊ euãgelio continet̃
quo quis iubet̃ alteri facere qd̃ ſibi vult fi
eri.et prohibetur alteri inferre qd̃ ſibi nolit
fieri.diſt.j.in prin.et.l.diſt.ponderet alias
cõſideret.in prin.⁊ in auten.cu; de ap.cog.
§.ceterum.c.dilecti.de malo.et obe.vnde.
Qd̃ tibi vis fieri mihi fac.qd̃ nõ tibi noli.
Sic potes in terris viuere iure poli.Vel
aliter.Jus naturale dr̃ vno mõ motus ex

instinctu nature ꝑueniēs quo singula animalia ad aliq̄d faciendū inducunt. Est em̄ debitū q̄ddā qd̄ natura cuilibet repn̄tat. et hoc debitū ſm Isid. cōmune est oī nationi eo ꝙ instinctu vbiq̄ȝ nature vel naturali cōditione habet. ⁊ nō ex ꝯstitutiōe aliq̄ facta ab hoīe. Itē ius naturale dr̄ instinct⁹ nature ex rōne ꝑueniens. ⁊ ſm h̄ ius oīa dicunt cōīa. i. cōmunicāda. vt supra dr̄. Itē ius cōmune dr̄ industria hoīm statutū. Itez ius naturale dr̄ equissimū. Itē p̄cepta naturalia sunt q̄ in lege ⁊ in euāgelio ꝯtinent. vt nō furtū facies. nō mechaberis. sed qd̄ tibi vis ⁊c̄. c. ꝑalle. Ius aūt aut naturale in glo. vbi prima descriptio data est ſm motū sensualitatis. alie aūt ſm motū rōnis. Itez nota ꝙ ius naturale ſm glo. j. insti. de iur. na. gen. et ciui. ꝑt dici q̄ttuor modis. Uno mō ius gentiū. insti. de re. diui. §. singulorū. Scd̄o ius pactorū. ff. de pac. l. j. Tertio eius cōtrariuz. s. qd̄ rescindit pacta. vt restitutio minoris. ff. de mino. l. j. Quarto ꝓ instinctu nature. vt qd̄ in lege mosaica vel euāgelio cōtinet. Itē ius naturale in q̄ttuor differt ab alijs iurib⁹. s. in origine. in dignitate. in amplitudine. ⁊ s̄nie rigore. vt ꝺclarat glo. j. di. v. Nā cepit ab exordio natural' creature. et nullā patit īmutationē. ⁊ ipo oīa cōīa sunt nec ꝯtra ipm fit dispēsatio. sed de alijs iuribus secus. vt ibi.

Ius ciuile īuenit accipi diuersimode. vt di. j. c. ius naturale. Ciuile aūt ius vno mō ē qd̄ q̄sq̄ȝ ppl's vel q̄q̄ȝ ciuitas sibi ꝓpriū diuina hūanaq̄ȝ cā ꝯstituit ſm Isi. li. v. Scd̄o dr̄ ius ciuile lex. xij. tabularū. Tertio dr̄ qd̄ ex legib⁹ plebiscitis. ꝯstitutionib⁹ senatuscōsultis. ꝑncipū decretis. vel autoritate prudentū inuenit. Quarto dr̄ ius qd̄ nō est p̄torīū. Quīto dr̄ disputatio prudentū q̄ fuit facta sub lege. xij. tabularū. Sexto q̄cquid habem⁹ scriptū de iure. Septimo q̄cquid iure naturali vel iure gentiū subtrahit. vel qd̄ nō est ius naturale nec gentiū. Et sic capiēdo ius canonicū dr̄ ius ciuile. Et sic sumit. j. di. Ius autē aut naturale. vt in glo. j. no. in. fi. Et q̄r ita diuersimode ius ciuile īuenit accipi in iure. de ꝑma acceptiōe habes insti. de iur. na. §. j. De scd̄a habes. ff. ꝺ iusti. ⁊ iur. l. ius ciuile. §. hec igit. De tertia ⁊ quinta. ff. de ori. iur. l. ij. §. disputatio. De q̄rta. l. ius ciuile. ꝑall. in ꝑn. De sexta. ff. de va. ⁊ extraor. cog. l. j. §. ꝓinde. De septima. insti. de vsuca. in ꝑn. vt ē glo. iij. §. ſꝫ ius q̄dē ciuile. insti. de iur. na. gen. ⁊ ciui. Itē ius ciuile dr̄ tripl'r. Primo ex eo ꝙ in vnaq̄q̄ȝ ciuitate seruat. ⁊ sic dr̄ in genere. Scd̄o in specie dr̄ ius ꝓpriū certe ciuitatis. ⁊ sic loq̄t §. alle. institu. Tertio dr̄ ꝑ excellentiā iuris romanorū qn̄ nō exꝑmit ꝓpriū nomē ciuitatis. et sic in ꝟsi. sed ⁊ q̄tiēs. insti. ti. ꝑalle. ⁊ sic cō cor. §. oēs ppl'i. cū dicto ꝟsi. in quo. §. dr̄ ꝙ oēs ppl'i regunt legib⁹ emulgatis ab imꝑatore in ꝟ. dr̄ ꝙ vnaq̄q̄ȝ ciuitas iure suo proprio vtit. Sed primū intelligit de generali. secundū de ꝑticulari.

Ius aūt gentiū est sediū. s. hostiliū occupatio. municio. bella. captiuitates. seruitutes postliminia. federa. pacis inducie. legatorū nō vetandorū. vl' violandorū religio. cōnubia inter alienigenas ꝓhibita. Et iō ius gētium appellat. q̄r eo oēs fere gētes vtunt. c. ius gentiū. j. distin.

Ius aūt aureolū anulorū ſm q̄sdā dicitur ꝙ olim liberti anulos aureos ferre non poterāt. Sꝫ ſm Azo. est ꝑuilegiū qd̄ ꝯcedebat libertis ī signū semiplene ingenuitatis. Uiuebāt em̄ vt ingenui. sed moriebant vt liberti C. de iur. anu. aure. in rubri.

Ius militare est belli inferēdi solēnitas. federis faciēdi nex⁹. signo dato. egressio ī hostes. ⁊ pugne cōmissio. Itē signo dato receptio Itē flagitij militaris disciplia si loc⁹ deferat. Et ſm canones q̄ fugit ī bello publico infamis est. vj. q. j. infames. Et ſm leges capite puniunt. ff. de re mili. l. cause. §. que ī acie. Itē stipēdiorū mod⁹. dignitatū g̃d⁹ premiorū honor. veluti tali corona vel torq̄s dat. Itē p̄de diuisio ꝓ ꝑsonarū q̄litatib⁹ et laborib⁹ iusta distributio. ⁊ ꝑncipis portio vt di. j. ius militare. Et ſm Isi. li. v. c. x. Et ergo nō oīa q̄ ī bello capiunt sunt ꝑncipis q̄r dr̄ hic ꝑncipis portio. ſꝫ ipe tenet ea diuidere ſm nūerū seu naturā ꝑsonarū. sic etiā rex cui⁹ sunt oīa. xxiij. q. v. dicat. Ius poscēdi ē ex hītatōe domicilij ⁊ cōitatis. Ius patronat⁹ ē auctoritas siue ptās quā patron⁹ hꝫ in libertū. Aliter ſm Hos. est auctoritas siue ptās ꝑueniēs ex bn̄ficijs an̄ ꝯsecratōē ecclie collatis. Et ꝑuenit ex trib⁹. s. fundatōe dotatōe ⁊ edificatōe. l' sola collatōe. vt. xvj. q. vij. filijs. ⁊ c. q̄cūq̄ȝ. xviij. q. ij. abbates. vn̄. Patronū faciūt dos edificatio fūdus.

Cõpetit aũt patrono aliq̃d honoris. vt ſi ecclesia nõ fuerit collegiata p̃ſentet. Sed ſi fuerit collegiata tũc nõ electõi p̃lati faciẽde ſed iam facte honeſtius patroni poſtuletur aſſenſus. nec ex ſpeciali ↄceſſione obtineat vt partes ſuas interponere debeat electiõi tradende. c. nobis. de iur. pa. Itẽ habet ali q̃d honoris. q2 prim⁹ in ꝓceſſione incedit. xvj. q. vij. p̃ſe mentis. Habet aliud oneris. q2 tenet̃ defendere eccleſiã ab oĩbus oppreſ ſionibus. vt. xvj. q. vij. filijs Et hab3 aliq̃d vtilitatis. q2 ſi migrat ſeu al's vergat ad in opiã alendus eſt de bonis ecclesie. vt. c. fi lijs. p̃alle. et. c. quicũq3. vij. Patrono debet̃ honor oĩs vtilitaſq3. Preſentet p̃ſit defen dat alat̃ ꝛ egen⁹. Põt etiã patronus preter egeſtatẽ aliq̃s redditus moderatos habere ab ecclesia cui⁹ patronus exiſtit. ſine p̃ſen tatõe inſtitui nõ debet ĩ ea ecclesia q̃ patro num habet. Et ſi ſpretis patronis h̃ factu3 fuerit. ſm rigorẽ iuris inſtitutio eſt retractã da. eo. ti. c. illud. vl' irrita nuncianda. Et ad inſtituẽtis verecundiã inſtitut⁹ amouend⁹ eſt et ali⁹ quẽ patron⁹ dignu3 elegerit ordi nandus. vt. xvj. q. vij. decernim⁹. S3 ſi lai cus p̃ñtet vnũ ꝛ poſtea variet aliũ p̃ñtan do. videt̃ a p̃mo diſcedere poſteriorẽ p̃ſen tando. ff. de ꝓcur. l. ſicut. §. vlti. Et tũc vide tur arbitrio ep̃i relinquendũ. q̃s eoꝝ alteri p̃ferat̃. ij. di. c. ecclesia. vide. c. qđ aũt. đ iure patro. vbi de hoc. c. cũ aũt aduocat⁹. Item ius patronat⁹ q̃ñq3 aduocatio. q̃ñq3 vicedo minatus vel cuſtodia. vel guardia. vel ius eſt frequentatõis. vl' ꝓceſſionis. ꝛ q̃ñq3 gr̃a vt in glo. j. c. q2 clerici. de iure patro. et ſm Hoſt. in ſum. e. ti. vbi poĩt ſup̃dicta. Et no ta ꝙ ius patronat⁹ nõ ꝑdit q̃s ꝑ damnatio nẽ vel cõfiſcationẽ iudicis ſecular̃. glo. eſt in ꝟſi. ſubiecte. §. rurſus. in fi. c. paſtoralis. in cle. de re iudi. et eſt nota dignũ. Vñ vbi fit cõfiſcatio bonoꝝ nõ cõfiſcat̃ ius qđ non tranſit ad heredes extraneos. ſed tñ ad fili os. l. j. et ibi glo. C. de bo. q̃ libe. ideo nõ cõ fiſcat̃ ius patronat⁹ libertoꝝ vel emphiteo ſis eccleſiaſtica. vel feudũ. vt ibi ſm Bal. et in. l. q̃ ſe patr̃. C. vñ liberi. Itẽ p̃ñtatus ab eo q̃ ius p̃ñtandi h3 ꝛ idone⁹ nõ admiſſus a p̃lato ſi patron⁹ nõ pariet habet ius in re et p̃t agere ↄ̃ inſtitutũ a nemine vel a falſo patrono p̃ſentatũ. de re iudi. cũ bertoldus. et. c. decernim⁹. xvj. q. vij. Si aũt verus pa tronus variat prim⁹ p̃ñtatus nõ h3 ius ad agendũ cõtra ſecundũ p̃ſentatũ ꝛ inſtitutũ ſed p̃t agere ↄtra p̃latũ q̃ eũ p̃ſentatũ ꝛ ido neũ malitioſe nõ admiſit. differẽdo eum in ſtituere ꝛ difficultates ingerẽdo. vt pulde at ei in b̃ñficio cõpetẽti. iuxta. c. paſtoralis. eo. ti. Itẽ ius patronat⁹ trãſfert̃ in aliũ gra tuito titulo cũ ſit ſp̃uali annexũ. niſi cũ vni uerſitate trãſeat. vt. c. cũ ſeculũ. eo. ti. vñ ver ſus. Iura patronat⁹ trãſire facit nou⁹ he res. Res ꝑmutata donatio venditioq3. Itẽ plerũq3 hoc nomẽ eccl'ia ꝑ iure patronat⁹ ſupponit. xvj. q. iij. nemini. ꝛ. c. j. đ iu. patro. Et g̃ ſi q̃s vtat̃ tali ſimplicitate ꝟboꝝ. do no tibi eccl'iam vl' ↄcedo intelligit̃ donare ius patronat⁹ qđ h3 ĩ ea. c. qđ aũt. eo. ti.

Ius publicũ ↄſtat ĩ ſacris ſacerdotib3 ꝛ ma giſtratib3 ſm Iſi. li. v. ethi. ff. eo. ti. l. j. §. pu blicu3. ꝛ. j. diſ. c. ius publicũ. vbi glo. dicit. Qui ledit ſacerdotes vl' res ſacras. ab oĩb3 tanq̃3 ꝑ publico crimine accuſari põt. ij. q. j. in primis. Vl' ſic. ius publicũ ẽ quod ge neral'r al's principal'r ad publica3 deſeruit vl' ſpectat vtilitatẽ. veluti ne ĩ port̃ vl' mu ris ciuitatis ꝛ alijs ſacris iudicibus vl' ſa cerdotibus vl' magiſtratibus aliquid com mittat̃ vel inferat̃.

Ius priuatũ đr qđ ſpecial'r ad ſingl'arẽ vti litatẽ ꝑtinet. Secundario tñ etiã ad rẽ pu blicã. vt ĩ pactis ꝛ ↄuentiõib3 mutuis pri uatoꝝ ſpecial'r initiis ↄſpicit̃. inſti. de iuſti. et iur. §. ij.

Ius rei publice ſc3 alteri⁹ q̃3 romanoꝝ qđ ẽ ius cuiuſlibet ciuitatis indubitanter ſm oẽs. q2 ciuitates regl'ariter vtunt̃ iure pri uatoꝝ. vt. ff. de ver. ſig. l. cũ q̃. ꝛ. C. e. ti. in ru bri. ꝛ. l. j. in glo. j. li. xj.

Ius q̃ſi naturale eſt qđ dñs vl' patron⁹ ha bet in ſeruũ ꝛ libertũ.

Ius quiritũ đr a q̃rino. i. a. romulo. Et eſt ꝓ prie romanoꝝ. q2 nulli tenẽt hoc ius niſi q̃ rites. id eſt romani ſm Iſiđ. li. v. ethimo. ꝛ j. diſt. c. ius quiritum. in quo agitur de legi timis heredib3. de tutelis. de curationib3. de vſucapionibus. Cõſtat aũt ius quiritũ ex legib3 ꝛ plebiſcitis. ꝛ ſenatuſcõſultis. cõ ſtitutionib3 p̃ncipũ. edict̃ ſenatoꝝ. ꝛ reſpõ ſis prudentũ. Vel ſm Iſi. ibidẽ. ꝛ di. ij. in p̃n. vbi de ſpecieb3 romani iuris de quib3 oĩb3 videl3 lex plebiſcitum. ſenatuſconſul tum. pretoꝝ. edicta reſponſa prudentum.

Et cetera q̄ ſunt require loco ſuo. ⁊ inſti. de
iur. natu. gen. ⁊ ciui. §. ↄſtat. ⁊ ſequēti. vbi h̄
ius apud romanos tm̄ repit. diſ. j. ius qui-
ritū. Et dicunt romani oēs q̄ romano im-
perio ſubſunt, put dr. Propriū romanoꝝ
eſt habere filios in ptāte. Et etiā gētiles ſūt
ſub romano impio, nam impator eſt prin-
ceps totius mūdi, vt ibi glo.

Jus ſibi facere vel dicere eſt aliq̄d facere vel
dicere qđ manifeſte ſpectat ad iudicis offi-
ciū, ſcȝ q̄ a iudice faciendū ſit. veluti q̄s rē
ſuā ꝓpria rapuit auctoritate, putās ſibi h̄ li-
cere. in iure ↄfitet ſe h̄ feciſſe de q̄ q̄rit. vtro-
qȝ caſu ipſe facit. vnde debet ſuſtinere ↄtra
rium calculū. id eſt cōtrariā ſententiā. vt ꝓ
debito quo teneris alicui. is pignus tuum
capit te inuito. ius quod ſibi iure compete-
bat amittit.

Jus habere in re ⁊ ius habere in rē ſunt di-
uerſa. de ↄceſ. p̄ben. li. vj. c. fi. ⁊ cle. vnica. de
ſequeſtra. poſſeſ. v̄ſi. ⁊ nihilomin9.

Jus p̄toriū eſt qđ p̄tores induxert adimen-
di, ſupplēdi, vł corrigēdi iuris ciuił gr̄a. vt. ff.
de iuſti. ⁊ iur. l. ius autē. Hoc etiā ius hono
rariū dr. q2 q̄ honores gerūt. ſcȝ magiſtrał
auctoritatē huic iuri dederūt. vt inſti. de iu.
na. gen. ⁊ ciuili. §. p̄toriſqȝ edicta.

Jus ſuccedēdi habet heres. Itē patron9 in
bonis liberti.

Jus verſutū dicunt p̄ſtigia veſtigia ſiue ca-
ptiōes verboꝝ quib9 obumbrant delicta et
dicebant verſuta ſm Azo. q2 q̄s repellebat
ab actōe p̄ q̄ſdā verſutias. i. machinatiōes
verboꝝ. Uel ſm Martinū dr v̄ſutū ad ex
emplū veſtimēti q̄ñ eſt illud int9 qđ dȝ eſſe
extra ⁊c. ſic etiā erat v̄ſutū ius q̄ illud quod
erat puniendū abſoluebat. Et qđ erat ab-
ſoluendū puniebat.

Juris auſpiciū. i. exordiū litis. vt in. c. paſto
ralis de cau. poſ. C. de excep. l. penł. ⁊ đ co
dicil. l. vlti. j. rñſo.

Juris p̄cepta tria ſūt. ſ. honeſte viuere. alterū
nō ledere. ⁊ ius ſuū vnicuiqȝ tribuere. inſti.
de iuſti. ⁊ iur. §. iuris p̄cepta. ⁊ cōcordat. c.
cū deuotiſſimā. xij. q. ij. vbi dr. q̄ ſummum
bonū in terris eſt iuſticiā colere ⁊ vnicuiqȝ
⁊c. Sed querit. vtrū ſeipm̄ q̄s ledere poſſit
et videt q̄ ſic. q2 qđ de vno ↄcedit de alte-
ro negat ⁊ ecōtra. xxv. di. q̄lis. xv. q. iij. c. ex
eo. ff. de iudi. l. cū p̄tor. ff. de cōdi. ⁊ demon.
l. cū ita legatū. ⁊ glo. in. c. nonne. de p̄ſump.

Sed h̄ dr alterū nō ledere. ḡ videt ꝑmiſſū
ſeipm̄ ledere. facit ad h̄. l. ⁊ ſi dānū. §. ſi pa-
ter. ff. de pecu. Et ſic videt q̄ cleric9 ſe vul-
nerans animo irato nō ſit excōicat9. Cui9
cōtrariū tenēt doctores p̄. l. om̄e delictū. §.
et ſi ſe. ff. de re mili. Et videt ex alio q̄ nō ꝑ
mittit militi armate militie vt man9 violen
tas in ſeipm̄ imittat. ergo nec militi ſpiritu
ali. Etiā null9 eſt dñs ſuoꝝ membroꝝ. l. li-
ber homo. ff. ad. l. aquił. Sol. dicit Johā.
fabri. q̄ quis ledēs ſeipm̄ nō incidit in ca-
nonem. Si quis ſuadēte ⁊c. xvij. q. iiij. q̄a
ille loquit vbi alius eſt agens ⁊ alius pati
ens. Et ſic credit talē non eſſe excōicatū ſed
alias grauiter puniendū. Sed opinio do-
ctoꝝ dicens ↄtrariū eſt verior ſcȝ q̄ talis ſit
excōicatus. Itē tenet Jo. an. in. c. cū contin
gat. de ſen. excō. Etiā mutilās ſeipm̄ eſt irre
gularis ſicut mutilās aliū. c. j. đ homici. Et
ſi p̄hibitū eſt ne quis aliū ledat. multo for-
tius ne ſeipm̄. q2 charitas incipit a ſeipo. c.
niſi ſpecialis. de vſu pal. de peni. diſ. iij. qui
vult. ⁊. c. ſi nō licet. xxiij. q. v.

Jus canonicū diuidit in decretū ⁊ decreta-
les. quaꝝ volumē dr extrauagās in quinqȝ
libris. maxie reſpectu iuris ciuilis. Quorū
libroꝝ materia his habet verſib9. Pars pri
or officia creat eccleſieqȝ miniſtros. Altera
dat teſtes ⁊ cetera iudicioꝝ. Tertia de reb9
et vita p̄ſbyteroꝝ. Dans thoꝝ q̄rta mulieꝝ
qui docet ea. Ultima de vicijs ⁊ penis tra
ctat eoꝝ. Uel in vno verſu. Judex iudiciuȝ
clerus ſpōſalia crimen. Quilibet aūt liber
habet plures rubricas ſiue titulos. in qui-
bus p̄mittit materia in generali. de q̄ tracta
tur in capitulis ſequentib9 i ſpeciali. Sub
q̄libet aūt rubrica ſunt vnū aut plura capi
tula q̄ dicūtur decretales vel ↄſtitutiones.
Et aliq̄n in capitulis ſunt. §. Unū q̄n alle-
gabis aliq̄d ex decretalib9 nō allegabis li-
brū. ſed titulū ⁊ capitulū in eodē. Et ſi ſit ca
pitulū longū. dices. c. tali. circa p̄n. mediuȝ
vel finē. Uel ſi ſint in capituł paragrophi.
allegabis tali. c. §. j. vel. ij. Et poſt compoſi
tiones quinqȝ libroꝝ dictoꝝ ꝑ magiſtrum
Raymūdū capellanū Gregorij pape noni
circa annū dñi. M. cc. xxxj. elapſis multis
annis. vlcȝ anno a natiuitate vel incarnati-
onis dñi. M. cc. xcviij. nonas Martij pō
tificat9 Bonifa. viij. anno. iiij. cōpilatus eſt
liber ſext9. Nō quidē ſext9 cū alijs quinqȝ

partialib⁹ p̄dictis in vno volumie. Sed li
ber ſpālis ↄtinēs etiā qnq3 ptes ⁊ ſupplen-
tes defect⁹ caſuū emergētiū in libris decre-
taliū nō cōprehenſoꝝ. Deinde clemētis cō
ſtitutiōes a Clemēte papa qnto. ſub anno
dñi. M.ccc.xj. in cōcilio Viennēſi. qd̄ ſex
mēſib⁹ tm̄ durauit ↄcepte ⁊ edite ſunt licet
idē Clemēs morte p̄uent⁹ ad publicū nō p
duxerit. Sed Johānes papa. xxij. de poſt
cōpleuit correxit mutauit ⁊ executōi demā
dauit. Et fuerūt p̄mulgate anno dñi. M.
ccc. xxix. kal'. nouēbris. De h̄ vide glo. in p
hemio Clemē. ſup ṽbo. nouēbris. ⁊ verbo.
pōtificat⁹. Et dicit Jo. an. q̄ iſte liber non
debet allegari ſeptim⁹. ſ3 d3 intitulari. Cle-
mētine. ſ. ↄſtitutiōes Clemētꝫ quinti. Sed
decretū qd̄ magiſter gratian⁹ circa annum
dñi. M.c.⁊.ix. cōpilauit diuidit in tres p-
tes. Prima dicit diſtinctiōes. q2 eſt diſtin-
cta p centū ⁊ vnā ptes. quaꝝ quelibet hab3
vnū vel plures canones. Que vlteri⁹ ſub-
diuidunt in paragraphos et verſiculos. S3
ſecūda pars decreti noiatur cauſe. q2 conti
net in ſe triginta ſex cauſas. a quib⁹ nomen
accipit. Que vlteri⁹ ſubdiuidunt in queſti
ones. Et he in canones qui vltra in para-
graphos ⁊ verſiculos ſubdiuidi poſſunt.
Tractatus aūt de pnia imponit i cauſa tri
geſimatertia. in q̄ſtiōe tertia. Et hab3 ſeptē
diſtinctiōes. quaꝝ q̄libet h3 canones plu-
res cū paragraphis ⁊ ṽſiculis ſuis. Ter-
tia et vltima ps decreti nuncupat de conſe-
cratiōe. Et h3 ſub ſe quinq3 diſtinctiōes. cū
canōib⁹ vel capitulis. paragraphis ⁊ ṽſicu
lis. vñ. Decretū dat centum diſtinctiōes: et
vnam. Triginta cauſas ⁊ ſex addit tibi mi-
xtas. Diſtinguit ſeptē. pnia. ↄſecrat' quinq3.
Auctorē quaꝝ tibi declaro Gratianū. Et i
dictis q̄ttuor libris ſatis patet modus alle
gādi qui in fundamētis alūnoꝝ iuris poni
ↄſueuit. quare hic ſupſedeo.

Jus vero ciuile diuidit in q̄ttuor libros pn
cipales. ſ. ff. C. Inſti. Aucten. Quib⁹ addit
collatio. x. ſeu liber feudoꝝ. Prim⁹ g̊ liber
iuris ciuilis eſt digeſt⁹. qui ↄtinet leges et
ſtatuta romanoꝝ. Et diuidit in tres libros
principales. ſ. digeſtū vetus. qd̄ h3 libros
ptiales vigintiq̄ttuor. Infortiatū qd̄ hab3
libros ptiales q̄ttuordecim. Et digeſtū no
uum. qd̄ habet libros partiales duodecim
Quib⁹ ↄnumeratis erūt libri ptiales quin
quaginta digeſti veteris. Infortiati. ⁊ dige
geſti noui. Et vocat digeſtus etiā pādecta
vel liber pandectarū. vide ſupra d. D. Se
cūdus liber iuris ciuilis vocat Codex. qui
ↄtinet ſtatuta. ſanctiones ⁊ p̄cepta impato-
ris. Et fuerūt tpe Juſtiniani impatorꝫ tres
codices. ſ. codex gregorian⁹. hermogenia-
n⁹ ⁊ theodoſian⁹. d quib⁹ codicib⁹ extraua-
gātib⁹ diu⁹ iuſtinian⁹ animū ſuū ad impia-
les ↄſtitutiones dirigens vnū codicē fieri
fecit. quē ſuo felici noie intitulauit Codex
iuſtiniani. vt in rubrica prohemij codicis
Et diuidit iſte li. i. xij. libros ptiales. quoꝝ
nouē primos doctores legere ſolent. Sed
vltimi tres qui lōge poſt primos nouē cō-
poſiti ſunt raro legi cōſueuerūt. In quorū
allegationib⁹ hoc eſt ſpeciale qd̄ ad ti. ⁊ ad
l. cum. §. additur numer⁹. videl3. lib. xij. xj.
⁊c. vt. C. de manu. ⁊ muli. l. et cetera. li. xj. et
C. de dignita. l. ſi vt p̄ponis. lib. xij. Terti⁹
liber principalis d2 autenticū. vel autētico
rum. Et ſunt q̄dam excerpta q̄ſi p̄dictoru3
libroꝝ ſūmła. Et diuidit iſte liber in nouē
collatiōes. Quaꝝ q̄libet ſubdiuidit in titu
los. ⁊ tituli nō in leges ſ3 in paragraphos.
Et differūt auctenticū ⁊ auctētica. q2 auctē
ticū volumē eſt p ſe. ſ3 auctētica eſt lex vna
vel paragraph⁹ incorporat⁹ libro codicꝫ et
antiq̄ iuri ſupaddit⁹. Et allegatur ſic. C. de
epi. ⁊ cle. aut. generalr. C. de ſacroſan. eccle.
aut. multomagis. ſ3 in auctētico ſimplr al-
legat titul⁹ ⁊ paragraph⁹ vt in autētico vt
iudi. ſine quoq3 ſuffi. §. tali ſufficit. vel tali.
Itē decima collatio intitulat liber feudoꝝ.
Et habet duos libros ptiales. Quoꝝ q̄li-
bet ſubdiuidit in titulos. Et iſti in capitu-
la ⁊ paragraphos. Quart⁹ liber p̄ncipalis
legū d2 inſtitutiōes vel inſtituta. Et ille di
uidit in q̄ttuor libros ptiales. Et eſt intro-
ductorius in ius ciuile ⁊ canonicū. matie q̄
ad declarationē terminorum in vtroq3 iure
vſitatoꝝ. qui tanq3 oſtiū in domū p̄bet in-
troitū in ſapientiā iuris. Quare ↄſulit oib⁹
quaſi mō genitis iuris alumnis lac iurꝫ cō
cupiſcētibus p inſtitutionē documenta ſua
p̄mordialia capeſcere ⁊ nutrim̄ta vt tali do
ctrina p̄mit⁹ informati ſecuri⁹ mereāt inhe
rere ſanctiōi Juſtiniani impatorꝫ xp̄ianiſſi
mi. Null⁹ g̊ p̄ſumptuoſe ſine inſtitutionu3
doctria iurꝫ matie ciuil' ſublimitates tētet
aſcendere. ne corruat ex alto q̄ ſatagit vola

re ſine pennis. Et hec de noībus diuiſioni buſcꝫ librorū pncipalium iurꝫ vtriuſcꝫ ſuffi ciāt. Quorū modū allegādi in ſingul' cū exē plis ſuis vide in fundamēto iuris. Et nota qꝫ ius ciuile tripl'r ſe habet ad ius naturale. ⁊ tres opatiōes circa ipm ⁊ ei' materiam exercet. Aliter tn̄ ⁊ aliter. Nā ius ciuile pmo addit ſupnaturali determinatiōi p cōgruos modos. vt eſt videre in delictis. verbi grā. Jus naturale ⁊ ei' rectitudo dictat delicta puniri. inſti. de obli. q̄ ex delic. na. in pn. ff. de fur. l. j. Et ita oīa pcepta decalogi ſūt a iure naturali ſup ill' pncipijs fundata que ponit iuriſcōſult'. de iuſti. ⁊ iur. ff. eo. ti. l. iuſticia. §. j. Et in phemio decreta. ſ. honeſte viuere. alterū n̄ ledere. ius ſuū cuicꝫ tribuere. Scdo rectitudo naturalis vult nemini ſubtrahi qd̄ ſuū eſt. Et ius legale diſtinguit act' ab illa rectitudine deriuantes ſcꝫ actū furādi. fenerādi. rapiēdi ⁊c̄. Et vltra hoc oſtēdit quō vnus aliorū actuū plus deuiet a rectitudine nature. Et ſm illō maiores ſiue minores penas ſtatuit. Tertio declarat. Nā iure naturali rectū eſt neminem cū alterius iniuria vel detrimēto locupletari. Nō tamē habeť de eodē iure ſi ſit poſſibilis euentus in quo q̄s locupletari poſſet cū alterius iactura ſine tamē eius iniuria ſicut in pſcriptiōib'. ⁊ in vſucapiōe. De iſta triplici vſucapiōe loquiť. l. ius ciuile. ff. de iuſti. ⁊ iur.

Juſtū eſt qd̄ ex pcepto vel ſuprioris ordinatiōe alicui ꝯceſſuꝫ eſt. Et ſic iuſtū eſt illō qd̄ ordinať iure. l. iuſte. ff. de acq. poſ. Sed iuſticia eſt habit' ſeu virt' ſuprioris ad pcipiendū bonū ſubditorū. Quare ⁊c̄.

De KA

Alēde ſunt certi dies mēſiū. a kalon grece qd̄ eſt voco latine. notať in. l. q̄ ante kalendas. ⁊ in. l. q̄ eū. ff. de ver. obli. qꝛ pmiſſio talis. Promitto an̄ kalēdas. dupliciter accipi pōt. ſ. ante finitas. Et in dubio interptatio dꝫ fieri ꝯ ſtipulatorem. l. veterib'. ff. de pac. l. quicq̄d aſtringēde. ff. de vbo. obli. Ergo pinde eſt acſi pmiſiſſet ante kalēdas finitas. Et tūc bn̄ ſequiť. quicq̄d pmiſit an̄ kalēdas ſit illi ſimilis q̄ pmiſit kalēdis. Et alleganť iſti tex. cū rōne pmiſſa in argumētum ad teſtes ꝯcordādos quorū aliqui deponūt ante guerrā. alij poſt. vt qui dixerūt poſt intelliganť poſt inceptā. ⁊ qui ante intelliganť ante guerrā finitā. Et h̄ fuit dictū Angeli ⁊ Jmole. l. ſi quis pemptorie ſup. j. glo. ⁊ doc. l. ij. §. pe. ⁊. l. iij. §. cuꝫ q̄d. ff. ſi cer. pe. p Bar. in. l. j. C. de vſufruc. l. inſulā. §. pe. ff. ſolu. ma. p Jaco. butri. in. l. ſꝫ ⁊ ſi poſſeſſioni. §. itē ſi iurauero Jmo. ff. de iureiur. in l. inter ſtipulantē. §. j. ff. de ver. obli. Innoin. c. cū ꝯtingit. de offi. dele. c. cuꝫ tu. et glo. magiſtralis. in. c. in nr̄a. de teſti. Et aliqui dixerūt qꝫ teſtes tales ideo ꝯcordanť ne puniant̄ de falſo nō vt pbēt. vt p doctores in legib' allegat̄. Alij dicūt qꝫ ꝯcordanť vt pbēt. vt p glo. in dicto. c. cū tu. Sūt g̊ kalende pme dies in q̄libet mēſe. dicte a colo. qꝛ antiq̄ colebāt primū diem menſis. ⁊ ſic dicunť quaſi colendi. Uel dicunť a vbo greco kalo. i. voco. qꝛ romani habebant pcones q̄s prima die mēſis mittebāt p terram dicētes. Uocat vos ſenator ad nundinas pparare vos. De h̄ eſt glo. notabilis in. l. cū ſextus. ff. de ver. ſig. q̄ etiaꝫ declarat nonas ⁊ idus. de quib' vide in fine pmi libri cōputi cirometralis ⁊ in alijs. Itē in fi. lib. vj. in glo. j. ſup data libri.

De LA

Abra ſunt imagines que diſtillāt aquā ſalientē ſcilicet aque ⁊ fiſtule que ſalientibus pingiť.

Lanio onis. eſt macellari' vl' beccari'. a laniando ſic dict'. qꝛ dilaniat ⁊ dilacerat aīalia ⁊ p fruſta carnes icidit ⁊ vēdit. Ul' eſt ille q̄ lanā ſepat a corijs beſtiarū ⁊ exuit ſiue diſcoriat beſtias. Et ſic dꝛ a laniſicio ſm glo. i. l. cū de laniōis. ff. de fun. iſtruc. ⁊ iſtru. lega.

Lata culpa eſt nō ītelligere qd̄ oēs bn̄ intelligūt. ⁊ n̄ facere qd̄ oēs faciūt vl' maior ps vel id facere qd̄ nulli vl' pauci faciūt. ff. de ver. ſig. l. late.

Latitare eſt ſe malitioſe occultare aīo fraudandi creditores ſuos agere volentes. ff. q̄bus cau. in poſ. ea. l. fulcin'. §. quid ſit latitare. ⁊ habeť in glo. c. ꝯſultatiōib'. ij. de offi. delega.

Latini ſunt vel dicebanť olim quidam qui ita erant a dn̄is manumiſſi vt erāt in vita